

ΣΤΑΥΡΟΥ ΜΑΤΘ. ΓΚΑΤΣΟΠΟΥΛΟΥ
Δημοδιδασκάλου

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΠΩΓΩΝΙΑΝΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1) «Ἀττικὸν Ἡμερολόγιον» σελ. 114—160 Ἰ. Λαμπρίδη.
- 2) «Ἐκκλησ. Ἀλήθεια» Πατριαρχ. Περιοδικὸν τόμ. Ε΄.
- 3) «Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρὶς» ἀοιδ. Ἀρχιεπ. Ἀθηνῶν Χρυσοστόμου 1922.
- 4) Ἐφημερὶς «Βυζάντιον» ἀριθ. 640 1898.
- 5) «ἩΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ» τεύχη 94, 95, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 115, 116, 117, 118, 119 Σταύρου Γκατσοπούλου.
- 6) «Ἡπειρωτικὰ Μελετήματα» Ἰωάν. Λαμπρίδη.
- 7) «Ἡπειρωτικαὶ Μελέται» Δ. Φώτου (Μολοσσοῦ).
- 8) «Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ» τεύχη 113, 115, ΙΔ΄, ΙΕ΄ καὶ ΙΖ΄.
- 9) «Ἡπειρωτικὸς Ἀστὴρ» 1904 Νικολ. Μυστακίδη «Ἱερὰ Μονὴ Μολυβδοσκοπίας» 1956 Σταύρου Γκατσοπούλου.
- 10) «Ἱερὰ ἐν Ἠπείρῳ Σκηνώματα» Ι. Λαμπρίδου.
- 11) «Κώδικες Πατριαρχικοὶ» Ζ΄, Η΄, ΚΒ΄, ΚΘ΄.
- 12) «Κανονικαὶ Διατάξεις» Ἀβ. Γεδεών.
- 13) «Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη» Κ. Σάθα.
- 14) «Μικρὸς Ἑλληνομνήμων» Σπ. Λάμπρου τόμοι Α΄, Θ΄, Ι΄, ΙΑ΄ καὶ ΙΒ΄.
- 15) «Νεολόγος» ἔφημερὶς Κων)πόλεως ἀριθμὸς 1896.
- 16) «Νέα Ἑλλάς» Ζαβίρα.
- 17) «Ὁρθόδοξος Ἑλλάς» Ἀρχιμ. Ἀνδρονίκου Δημητρακοπούλου.
- 18) «Παρνασσὸς» περιοδικὸν τόμ. 10ος.
- 19) «Πωγωνιανῆς Ἀρχιεπισκοπῆς», Ι. Λαμπρίδη.
- 20) «Πωγωνιανὴ» Α. Γονιοῦ 1875.
- 21) «Πωγωνιανῆς κατάργησις» Πατρ. Κῶδιξ ΟΕ΄.
- 22) «Περὶ Πωγωνιανῆς» Ἠπ. Χρονικὰ Ι΄ Εὐρ. Σπύρλα.
- 23) «Πωγωνησιακὰ - Βησανιώτικα» Σπ. Στούπη.
- 24) Περιοδικὸν «Ὁρθοδοξία» τόμ. ΛΒ΄.
- 25) «Πωγωνιοῦ Σκόρπια Φύλλα» Στ. Καραδήμα 1974.
- 26) «Υπόμνημα πρὸς Ἱερὰν Σύνοδον» Ἀρχιεπ. Πωγωνιανῆς Χριστοφόρου.
- 27) «Χρονολογία Ἠπείρου» τόμ. Β΄ Π. Ἀραβαντινοῦ.

Εἰς τὰ ὑπ' ἀριθ. 94 καὶ 95 τεύχη τῆς ἐγκρίτου μηνιαίας ἐπιθεωρήσεως «Ἡπειρωτικὴ Ἐστία», εἶδε τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος μία μου ἱστορικὴ πραγματεία, ὑπὸ τίτλον «Ἡ ἐμπορικὴ πανήγυρις Πωγωνιανῆς καὶ ἡ πάλαι ποτὲ ἀκμάσασα πόλις παλίτσα». Ἐμερίμνησα διὰ ταύτης μου νὰ καταστήσω, ὅση μοι δύναμις, γνωστὰ, ἱστορικὰ στοιχεῖα κατώρθωσα νὰ ἀνεύρω καὶ περισυλλέξω — πὺ δὲν ἐξηφάνη εἰσέτι ὁ πανδαμάτωρ χρόνος — ἀφορῶντα τὴν κατὰ τὸν Μεσαίωνα ἀκμάσασαν Πωγωνιανὴν - Διπαλίτσαν εἰς τὸ μεταίχμιον τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας Ἠπείρου τὴν κατ' ἔτος τελουμένην ἔξωθι τῶν τειχῶν τῆς ἐκεῖ Ἱερᾶς Βασιλικῆς καὶ Σταυ

πηγιακῆς Μονῆς Μολυβδοσκεπάστου ὁμαλήν ἔκτασιν, καλουμένην καὶ σήμερον Π α - ζ ἄ ρ ι α ἐμπορικὴν πανήγυριν, ἀρχομένην τὴν ἐπομένην τῆς μεγάλης ἑορτῆς τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, τὴν 15ην Αὐγούστου καὶ διαρκοῦσαν ἓνα ὁλόκληρον μῆνα. Εἰς τὴν ἐν λόγῳ πραγματείαν μου ἀνέφερα τὸν χρόνον καθ' ὃν ἤρξατο τελουμένη αὕτη καὶ τὴν συνεπέια τῶν λαδόντων ἐκεῖ χώραν αἱματηρῶν γεγονότων κατάργησιν αὐτῆς καὶ τὴν μεταφορὰν τῆς ἀργότερον, ὑπὸ τοῦ δυνάστου τῆς Ἡπείρου, Ἀλῆ - πα - σα, εἰς Ἰωάννινα, διατηρήσασα τὸν τίτλον Πωγωνιανῆ καὶ λειτουργοῦσα κατ' ἔτος ἐ - κεί μέχρι τοῦ 1891 ἔτους.

Ἐν τῷ τέλει τῆς ταπεινῆς μου ἐκείνης προσπαθείας ἀνέγραφον αὐτολεξεῖ τὰ ἀ - κόλουθα: «Περαίνων τὴν παροῦσάν μου, εὐχομαι ἵνα χρησιμεύσῃ αὕτη ὡς ἐρέθισμα βαθυτέρας καὶ ἐμπεριστατωμένης ἐρεύνης, παρὰ φιλομούσων καὶ φιλιστόρων συμπα - τριωτῶν μας, τῆς ιστοριοβριθοῦς ταύτης περιοχῆς, μετὰ τὴν Πασσαρῶνα ἢ κατὰ Στα - γειρίτην Ἑκατονπεδῶνα ἢ Πωγωνιανῆν ἢ Διπαλίτσαν — κατὰ Μολοσσόν, μετὰ τὴν γειτονικὴν Ὀππᾶν (Ὀστανίτσαν) μετὰ τὴν Τυρροβίτσιαν — Κάστρον ἢ Στρατόπε - δον Πύρρου — μετὰ τὴν Φανωτὴν, Κλεισοῦραν καὶ στενὰ τοῦ Ἀώου, μετὰ τὴν Δρυϊνού - πολιν καὶ Τιτούπολιν — Ἀντιγόνηαν, σημερινὸν Τεπελένι — ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων Ἑλληνικῆν, ὡς κτηθεῖσαν 600 ἔτη πρὸ Χριστοῦ ἀπὸ τὸν Ἄτλαντα καὶ Τίτον, καταγομένους ἀπὸ τὸ γένος τῶν Πιδιαίων καὶ Διακρίων. Αὗται θὰ διακηρύσσουν στεν - τορεία τῇ φωνῇ, ἀνὰ τὰ πέρατα τῆς Οἰκουμένης τὴν πρὸ πάντων τῶν αἰώνων ἑλλη - νικότητα αὐτῶν καὶ τὸ ἀναφαίρετον δικαίωμά των νὰ ἀξιοῦν νὰ ἀποκτήσουν τὴν ἐ - λευθερίαν των, διὰ νὰ ζοῦν, ὡς ἔκπαλαι, ἑλληνικαί, ὑπὸ τὴν θερμιουργὸν πνοὴν καὶ μητρικὴν στέγην καὶ σκέπην τῆς γλυκείας μητρὸς των, τῆς Ἑλλάδος. Αἱ παραινέ - σεις μου αὗται, πηγάζουσαι ἀπὸ τὰ μύχια τῆς ψυχῆς μου, ἠλπίζον ὅτι θὰ εὐρωσι τὴν δέουσαν ἀπήχησιν εἰς πολλοὺς φιλομούσους, φιλοπροόδους καὶ φιλοπάτριδας συμπα - τριώτας, ἔχοντας τὴν εὐγενῆ φιλοδοξίαν νὰ ἀνασύρωσι πολλὰς πτυχὰς τοῦ πέπλου, τοῦ ζηλοτύπως καὶ οὕτως εἰπεῖν, χαιρεκάκως καλύπτοντος τὴν ἱστορίαν τῆς ιστοριο - βριθοῦς Ἡπείρου μας καὶ νὰ ἀνεύρωσι πᾶν στοιχεῖον, ἀρρήκτως συνδεδειμένον μετὰ τὴν ψυχὴν τῶν προαπελθόντων προγόνων μας, συνυφασμένον μετὰ τὰ ἐμψυχα καὶ ἄψυχα τῆς εὐάνδρου Ἡπείρου μας. Ἐπίστευον — καὶ ἐξακολουθῶ νὰ πιστεύω — ὅτι, ἢ κατ' ἐξοχὴν πνευματοτρόφος αὕτη χώρα, δὲν ἔπαυσε νὰ γεννᾷ τέκνα, ἀντάξια καὶ ἰσάξια τῶν εὐκλεῶν προγόνων των, οἱ ὅποιοι καὶ κατὰ τὸ ἄνω παρελθὸν καὶ κατὰ τὴν χι - λιετῆ Βυζαντινὴν ἐποχὴν, ὡς καὶ κατὰ τοὺς χαλεποὺς τῆς δουλείας χρόνους, παρὰ τὸ χαλεπὸν τῶν καιρῶν καὶ τὸ δυσχερὲς τῶν περιστάσεων, ἐγένοντο φωστῆρες ὑπέρ - λαμπροί, φωτίζοντες πολλοὺς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ διαβιοῦντας.

Ἀνέμενον νὰ ἴδω ἐρχόμενα εἰς τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος πολλὰ ἱστορικὰ στοι - χεῖα, ἀφορῶντα τὴν Ἡπειρόν μας καὶ δὴ τὸ Πωγώνιον, τὸ βρῖθον πολλῶν ἀρχαιο - τήτων, ὡς εἶναι τὰ μεταξὺ Κάτω Μερόπης καὶ Παλαιοπύργου, εἰς θέσιν Ἄϊ - Γιώρ - γης ἐρείπια μετὰ ὑπερμεγέθεις λίθους, τὸ παρὰ τὸ Λαχανόκαστρον — νῦν Ὀραιόκα - στρον — φρούριον μετὰ τὴν μυστικὴν πρὸς τὸν κάτωθεν ρέοντα ποταμὸν Γορμὸν θυρίδα του, τὰ ἄνωθεν τῶν πηγῶν Κεφαλοβρύσου ἐρείπια μετὰ τὰς ὑψικαρήνους δρυὲς ὄπου, κα - τὰ τὸν ἱστορικὸν Λαμπρίδην, ὑπῆρχε τὸ χωρίον Θεοδωρίτσι, καταστραφέν κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα, τὰ παρὰ τὴν Μέβδεζαν ἐρείπια πύργου, ἐξ οὗ καὶ τὸ χωρίον μετωνομά - σθη Παλαιόπυργος καὶ τόσα ἄλλα, ἅτινα ἔδει νὰ ἐρευνηθῶσι μετὰ πολλῆς προσοχῆς

Ἄτυχῶς, μέχρι σήμερον, δὲν εἶδον εὖοσμα καὶ ἐκλεκτὰ προϊόντα τοιούτων ἐ - ρευνῶν. Ἄς μοι ἐπιτρέψουν οἱ ἀσχολούμενοι μετὰ τὰ γράμματα νέοι μας — ἀμφοτέ - ρων τῶν φύλων — ὡς καὶ μετὰ τὰς τέχνας καὶ τὸν ἀθλητισμὸν, νὰ τοὺς συστήσω νὰ ρίψουν ἐν προσεκτικὸν ἐρευνητικὸν βλέμμα εἰς τὴν γύρω περιοχὴν τῆς ἰδιαίτερας των ἑκάστος πατρίδος. Τοῦτο θὰ εἶναι λίαν χρήσιμον διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς. Τοῦτο τὸ πράττω καὶ ἐγὼ μετὰ πολλῆς χαρᾶς καὶ εὐχαριστήσεως.

Γέννημα τῆς τοιαύτης μου προσπαθείας εἶναι ἡ παροῦσα μου πενιχρὰ διατριβή.

Σκοπός μου διὰ ταύτης εἶναι, πῶς θὰ δυνηθῶ νὰ ἐκτυλίξω μερικὰς ἀνεξερευνητάς ἡμιεξερευνηθείσας πτυχὰς ποὺ καλύπτουν τὴν ἱστορίαν τῆς ἰδιαιτέρας μας πατρὸς τῆς εὐάνδρου Ἡπείρου μας καὶ δὴ τῆς στενωτέρας τοιαύτης, τοῦ Πωγωνίου μακροῦ ἐπίκεντρον τὴν κατὰ τὸν Μεσαίωνα ἀκμιάσαν Ἀρχιεπισκοπὴν Πωγωνιανῆς.

Πολλοὶ πρὸ ἐμοῦ ἠσχολήθησαν μὲ τὴν ἔρευναν τῶν στοιχείων, τὰ ὁποῖα θέτουν τὴν ὑπαρξίν, τὴν ἐθνικοθηρησκευτικὴν καὶ κοινωνικὴν προσφορὰν τῆς αὐτῆς θρησκευτικῆς ἀρχῆς εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην. Ἀτυχῶς τὰ προϊόντα εὐγενοῦς ταύτης τῶν προσπαθείας εἶναι πενιχρά, ἐν πολλοῖς δὲ σημείοις ἀλληλοκρούμενα. Δύσκολον ὄθεν τὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον ἀνέλαβον. Αἱ σταγόνες τῶν στοιχείων τὰ ὁποῖα ἀνεύρισκον καὶ ἐγὼ δὲν μὲ ἱκανοποιούν. Ὅτι τὴν μίαν ἡμέραν ἐθεώρησα ὡς ἀνταποκρινόμενον πρὸς τὴν ἀλήθειαν, τὴν ἐπομένην ἀνετρέπετο. Διεψεύδετο ἀντιτιθεμένας πληροφορίας καὶ τὸ «εὕρηκα, εὕρηκα» τῆς προηγουμένης ἐσωριὰς τὴν ἐπομένην ὡς χάρτινος πύργος!

Οἱ δεδικαιολογημένοι ὁμοῦ αὐτοὶ δισταγμοὶ μου ἐν τέλει ὑπεχώρησαν. Ἰσχυράτησαν εἰς τὸν ἐσωτερικόν μου κόσμον οἱ παραινέσεις τοῦ Θεανθρώπου Ἰησοῦ «ἰδοὺ τεῖτε καὶ εὐρήσετε»· «Κρούετε καὶ ἀνοιγήσεται».

Ἐκ τῶν θείων τούτων λόγων ἐνθαρρυνθεὶς καὶ ἐγὼ, ἔσπευσα παντοῦ ὅπου ἔστω καὶ ἡ ἐλαχίστη ἐλπίς, ὅτι θὰ ἀνεύρισκον σχετικόν τι. Αἱ μαρμάρινοι πλάθιδες κλίμακες τῶν ἐν Ἀθήναις Βιβλιοθηκῶν δυσθύμως ἠγείχοντο τὰς συχνὰς νοχλήσεις μου· οἱ ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὄρει Θειοφόροι Ἁγιοὶ Πατέρες πολλάκις ἀπησχολήθησαν παρ' ἐμοῦ παρέχοντές μου ἐν τῇ ἐγνωσμένῃ καλωσύνῃ των, πολύτιμα ἱστορικὰ στοιχεῖα ἐκ τῶν πλουσίων ἐκεῖ Βιβλιοθηκῶν. Τοῦτο τὸ ἔπραξαν καὶ οἱ εἰς οὐρανὸν ἀναστρέψαντες ἐξ ἑσέως ἡμετέρας Τοποτηρηταὶ τῶν Ἱερῶν Μονῶν Εἰκοσιφοινίσσης Δράμης καὶ Βλαχίας Μετεώρων. Μεγίστως δὲ συνέβαλε εἰς τὴν ταπεινὴν μου προσπάθειαν ὁ εἰς οὐρανὸν ἀναστρέψαντος Μονᾶς μεταστάς ἀοίδιμος Πατριάρχης Ἀθηναγόρας, ἐπιτρέψας μοι ἀναδίφησιν τῶν Πατριαρχικῶν Ἀρχείων. Πάντας εὐγνωμονῶ. Αἱ ταπεινοὶ μου ἀποδοχὴν προσπάθειαι σχέσιν ἔχουσαι μὲ τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Πωγωνιανῆς κατατίθενται ἐν τῇ ἐπισημῇ.

Ἰδωμεν πρῶτον τί περὶ αὐτῆς ἔγραψεν ὁ ἀείμνηστος ἐκ Σουδενῶν ἱστορικὸς ἄνθρωπος Λαμπρίδης.

Οὗτος, τὸ πνευματικόν του τέκνον, ὅπερ τιτλοφορεῖ καὶ οὗτος «**ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΠΩΓΩΝΙΑΝΗΣ**», ἀφιερώνει:

«**Τοῖς ἐν Βραδέτῳ ἀγαθέλοις Γεωργίῳ Δ. Τσιγαρᾷ, Διδάκτορι τῆς Ἱατρικῆς καὶ Νικολάῳ, ἀποφοίτῳ τῆς Ριζαρείου καὶ Φιλοσοφικῆς Σχολῆς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.**»

Ἐδημοσιεύθη, μετὰ θάνατον — 1888 — εἰς τὸ ἀνά τὸ πανελλήνιον γνωστὸν τότε περιοδικὸν «**ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ**» (Α' τόμ. σελ. 269—282) ἐκδιδόμενον ἐν Ἀθήναις.

Ἐν ἀρχῇ τῆς ἀξιολογητέτου ταύτης διατριβῆς του ἀναγινώσκωμεν:

«Ἡ ἐποχὴ τῆς συστάσεως τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Πωγωνιανῆς μένει μέχρι τοῦ ἀγνώστου. Λέγεται ὁμοῦ ἐκ παραδόσεως, ὅτι τὸ ἡπειρωτικὸν τοῦτο τμήμα διὰ θελήσει τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ ἐτίμησε Κωνσταντῖνος ὁ Πωγωνᾶτος, διὰ τῆς Ἡπείρου ἐξ ἑσέως ταλίας εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπανακάμψας, ἰδρυσάμενος καὶ τὴν παρὰ τὴν Διπαλίτσαν Μονὴν τῆς Μολυβδοσκεπάστου. Μὴ τὸ παρεμφερὲς τῶν ὀνομάτων Πωγωνιανῆς καὶ εἰς τὴν παράδοσιν ταύτην τροφήν ἐχορήγησεν, Ἀνδρόνικος δὲ νεώτερος λέγεται ἐπίσης ἐκ τῆς Ἀλβανίας εἰς Ἡπειρον ἐπιστρέφων κατὰ τὰ ἔτη 1335—36 ἐξ εὐλαβείας ἐλαυνόμενος, βασιλικῶς τὸν θρόνον τοῦτον ἐπροικοδότησε ἐγκαθιδρύσας ἐν Διπαλίτῃ τὸ μεταίχμιον τοῦτο τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας Ἡπείρου καὶ ἀνωτέρας Πολιτικᾶς Ἀρχῆς. Ἄγνωστος ἐπίσης μένει, ἐὰν ἡ Ἐκκλησιαστικὴ αὕτη τῆς Πωγωνιανῆς Ἀρχῆς, ἔδραν ἔσχεν, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, τὸ νῦν χωρίον Διπαλίτσα, ὅπερ ἐπὶ Δεσποτῶν τῆς Ἡπείρου, σπουδαιότητα καὶ σημαντικότητα εἶχεν, ὡς σημειοῖ ὁ Κατακουζηνός.»

Ἐὰν δὲ εἰς τὸ ὁμώνυμον τῷ Ἡπειρωτικῷ τούτῳ τμήματι χωρίον Μπωγωνισκόν, ἔξ οὗ κατὰ τὸν Leake καὶ τὸ ὄνομα τοῦ τμήματος προέκυψεν, συνέστη κατ' ἀρχὰς ὁ ἀρχιερατικὸς οὗτος θρόνος, οὐδεμίαν, ἐπὶ τοῦ παρόντος ἔνδειξιν ἔχομεν. Οὐχ ἦττον τὸ χωρίον τοῦτο τῆς ἐκκλησιαστικῆς ταύτης ἀρχῆς καὶ ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἦν ἰδιόκτητον, οἱ δὲ κάτοικοι αὐτοῦ μέχρι πρὸ μικροῦ ἐν τῷ περιβόλῳ τῆς εἰς Διπαλίτσαν Ἀρχιεπισκοπῆς ἐθάπτοντο».

Τοῦτα γράφει ὁ ἱστορικὸς Λαμπρίδης ἐν σχέσει μὲ τὴν ἀρχικὴν ἔδραν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ταύτης. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου, ἄς μοὶ ἐπιτραπῆ νὰ ἀναφέρω τὰ ἀκόλουθα:

Ὁ ὑποφαινόμενος, ὡς καταγόμενος ἐκ τοῦ ἄλλοτε ἀνθοῦντος μικροῦ τούτου χωρίου, νῦν δὲ κατηρημωμένου καὶ κατηρειπωμένου, λόγῳ τῆς ἀντεθνικῆς δράσεως τῶν ἀναρχικῶν καὶ ὅπερ σήμερον, Θεοῦ εὐδοκοῦντος, καὶ τοῦ πολιούχου τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου βοηθοῦντος, ἀνοικοδομεῖται, ἐρευνήσας μετὰ θερμοῦ ἐνδιαφέροντος, τόσον τὴν ἐντός, ὅσον καὶ τὴν ἔξω περίξ τοῦ χωρίου περιοχὴν, δὲν κατώρθωσα νὰ ἀνεύρω στοιχεῖα, ἱκανῶς μαρτυροῦντα καὶ ἐπιβεβαιοῦντα τὰ ὑπὸ τοῦ Λαμπρίδη ἀναγραφόμενα. Ὑπάρχει ἀριστερὰ τῆς ἀτραποῦ, τῆς ἀγούσης ἀπὸ τὸ χωρίον τοῦτο πρὸς Διπαλίτσαν τῆς διερχομένης ἐκ τῶν κλιτύων τῆς ὀροσειρᾶς Νεμέρτσικας,, Ἀερόπου τὸ ἀρχαῖον, ἐπὶ προσόψεως μικροῦ σπηλαίου ἐζωγραφισμένη εἰκὼν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, ἡμιεφθαρμένη καὶ κάτωθεν αὐτῆς ἐπὶ τοποθεσίας, ὅπως δὴποτε ὀμαλῆς, κοιλότης μικρὰ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ὀμοιάζουσα τάφον ἀπέριττον, τὸν ὁποῖον ἢ παράδοσις ὀνομάζει «Ἁγιο Λεῖψανο». Λέγεται ὅτι εἰς τὸ σπήλαιον τοῦτο ἔζη ἐρημίτης τις, ὅστις ἀποθανὼν, ἐνεταφιάσθη εἰς τὸν χῶρον αὐτόν. Ἄλλ' ἢ παράδοσις οὐδὲν μᾶς λέγει ἂν τὸ χωρίον μου τοῦτο ἦτο ἔδρα τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Πωγωνιανῆς, ὡς εἰκάζει ὁ Λαμπρίδης, στηριζόμενος εἰς τὸν ἱστορικὸν Leake. Οἱ νεκροὶ τοῦ χωρίου ὄντως ἐθάπτοντο εἰς τὸν ἄνω τοῦ Μητροπολιτικοῦ ναοῦ ὀμαλὸν χῶρον, ὅστις καὶ σήμερον ὀνομάζεται: «Μνήματα Πωγωνιτσιώτικα».

Τὸ γεγονός ὁμῶς τοῦτο δὲν ἀποδεικνύει μὲν «τὸ ὅτι οἱ νεκροὶ τοῦ χωρίου τούτου ἐθάπτοντο ἐκεῖ, διότι ἢ μεταφερθεῖσα εἰς Διπαλίτσαν ἔδρα τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ἐτίμα ἰδιαιτέρως τὰ ἀρχῆθεν πνευματικὰ τῆς τέκνα», ἀλλὰ παρέχει — ἔστω καὶ ἀμυδρῶς — ἐλάχιστον φῶς εἰς τὸν ἱστορικὸν τῆς αὔριον, δι' ὅσα ἡμεῖς δὲν κατωρθώσαμεν νὰ ἀνεύρωμεν.

Τὰ γραφέντα παρ' ἐνίων ὅτι οἱ νεκροὶ τοῦ χωρίου τούτου ἐθάπτοντο εἰς Διπαλίτσαν, διότι τὸ χωρίον τοῦτο ἔστερεῖτο ἱερέως, δὲν ἀντέχει οὔτε καὶ εἰς τὴν ἐλαχίστην κριτικὴν. Γνωρίζομεν ἀπὸ διηγήσεις πάππων μας ὅτι τὸ χωρίον τοῦτο τουλάχιστον πρὸ διακοσίων ἐτῶν εἶχε ἱερέα, τὸν ἀοίδιμον Παπα - Θανάσην, ἱεουργοῦντα μέχρι βαθυτάτου γήρατος καὶ ἀποθανόντα τὸ ἔτος 1890. Ἀλλὰ ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι εὐσταθεῖ ἢ ἐν λόγῳ πληροφορία, τί θὰ ἦτο εὐκολώτερον, ὀρθότερον, προτιμώτερον, νὰ μεταφέρεται ὁ νεκρὸς εἰς ἀπόστασιν τεσσάρων περίπου χιλιομέτρων, μέσῳ κατ' εὐφημισμὸν ὀνομαζομένης ὁδοῦ ἢ νὰ ἐκαλεῖτο ἱερεὺς γειτονικῆς ἐνορίας νὰ ψάλη ἐκεῖ τὴν νεκρώσιμον ἀκολουθίαν καὶ νὰ ταφῆ ἐπὶ τόπου ὁ νεκρὸς; Ἀσφαλῶς τὸ δεύτερον.

Δύναται ὅθεν νὰ ἐξαχθῆ, ἂν ὄχι τὸ συμπέρασμα, ἀλλ' ἢ εἰκασία ὅτι ἢ βεβαία ταφὴ τῶν νεκρῶν τοῦ ἐν λόγῳ χωρίου εἰς χῶρον ἐγγὺς τοῦ Μητροπολιτικοῦ ναοῦ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Πωγωνιανῆς, ὅτι ὑπῆρχεν ἰδιάζουσα σχέσις μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῶν κατοίκων τοῦ ὡς ἄνω χωρίου, ἐξικνουμένη πέραν τῶν ὀρίων τῆς κοινῆς πνευματικῆς σχέσεως.

Μετὰ τὴν ἐπιβεβλημένην, κατ' ἐμέ, ὡς ἀνωτέρω παρέμβασιν, ἐπανέρχομαι πάλιν εἰς τὸ κύριον ἔργον μου, δηλαδὴ τί περὶ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ταύτης συνεχίζει νὰ μᾶς πληροφορῆ ὁ ἀοίδιμος Λαμπρίδης.

«Ἀνέγνωσα - γράφει - εἰς ἐξώφυλλον Ἱεροῦ Εὐαγγελίου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Δρυάνου ἐν Δρυϊνουπόλει, ὅτι Ἀρχιεπισκοπικός ἦν ὁ θρόνος Πωγωνιανῆς τοῦλάχιστον ἀπὸ τοῦ ΙΒ' αἰῶνος μεταξὺ τῶν 24 Ἀρχιεπισκοπῶν τῆς Αὐτοκρατορίας».

Ὁσαύτως διὰ τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν ταύτην, ἡ ἀείμνηστος λογία Ἀγγελικὴ Χατζημιχάλη γράφει εἰς τὰ «ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ» τόμ. ΙΕ' σελ. 117 τὰ ἀκόλουθα:

«Ἡ Μονὴ Μολυβδοσκεπάστου ἐχρησίμευσεν ὡς ἔδρα τῆς Πωγωνιανῆς, ἐπὶ ὁλοκλήρους ἑκατονταετηρίδας προτοῦ αὐτὴ μεταφερθῆ εἰς Διπαλίτσαν, ἧς, καθεδρικός ναὸς τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων, σωζόμενος ὁλόκληρος, ὀνομάζεται καὶ σήμερον ΕΠΙΣΚΟΠΗ, ἔφερε δὲ πάντοτε ἢ εἰς Διπαλίτσαν Ἀρχιεπισκοπὴ τὸν τίτλον ΠΩΓΩΝΙΑΝΗΣ».

Ὁ δὲ Β. Ζῶτος (Μολοσσός) «Ἡπειρωτικαὶ Μελέται», τόμ. Β' σελ. 93 γράφει διὰ τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν ταύτην τὰ ἀκόλουθα:

«Ἡ πόλις Πωγωνιανὴ ἀνηγέρθη ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς πόλεως Πασσαρῶνος ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Πωγωνάτου καὶ ἐτιμήθη μὲ θρόνον Ἀρχιερατικόν. Εἰς τὸ ἄκρον τῶν ἐρειπίων τῆς πόλεως ταύτης σώζεται ἡ Μολυβδοσκεπάστος Μονὴ τῆς Παναγίας, ἣτις ἦτο ὁ Μητροπολιτικὸς ναὸς τῆς πόλεως ταύτης».

Ὁ δὲ ἀοίδιμος Μητροπολίτης Ἀμασειᾶς Ἀνθιμος Ἀλεξούδης, ὅστις εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρὸ ὀγδοηκονταετίας ἐκδιδομένην ἐφημερίδα «ΝΕΟΛΟΓΟΣ» (ἀριθμ. φύλλου 6.794) ἀναγράφει ὀνομαστικούς πίνακας Ἀρχιεπισκόπων τοῦ Οἴκου-μενικοῦ Θρόνου, ἀναφέρει ὡς Ἀρχιεπίσκοπον Πωγωνιανῆς, κατὰ τὴν περίοδον 1572—1594 τὸν ἀοίδιμον Γαβριήλ.

Εἰς δὲ τὴν ἐφημερίδα «Βυζαντίς», (ἀριθμ. φύλλου 94 τῆς 1ης Αὐγούστου 1904) ἀναγινώσκομεν τὰ ἀκόλουθα περὶ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Πωγωνιανῆς:

«Κατ' ἀρχὰς Ἀρχιεπισκοπικός ναὸς ἦν ὁ ναὸς τῆς Μολυβδοσκεπάστου Μονῆς. ὃν ἔκτισεν ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ὁ Πωγωνάτος, ὅστις ἐτίμησε καὶ τὴν Πωγωνιανὴν μὲ θρόνον Ἀρχιερατικόν, εἰς ὃν ὑπήγοντο τρεῖς Ἀρχιεπισκοπαί, Σελασφόρου, Πουλχεριουπόλεως καὶ Δεβρῶν. Εἶτα ἦν Ἀρχιεπισκοπικός ναὸς ὁ τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων ἐν Διπαλίτση μέχρι τὸ 1770, καθ' ὃ κατεστράφη ἡ Διπαλίτσα».

Ὅτι ὁ ἐν Διπαλίτση ἱερὸς ναὸς τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων ἐχρησίμευσεν ἐπὶ αἰῶνας ὡς Μητροπολιτικὸς Ναὸς τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Πωγωνιανῆς εἶναι γεγονός, ἀνεπίδεκτον πάσης ἀμφισβητήσεως. Τούναντίον ἀμφισβητεῖται τὸ ἂν ὁ ναὸς τῆς Ἱερᾶς Βασιλικῆς καὶ Σταυροπηγιακῆς Μονῆς Μολυβδοσκεπάστου, ὡς τινὲς γράφουσιν, ὑπῆρξε τοιοῦτος, διότι οὐδεμίαν ἐπίσημον μαρτυρίαν ἔχομεν. Εἰς τὸν ἱερὸν ναὸν τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων καὶ εἰς τὸ ὑπέρθυρον αὐτοῦ, ὑπάρχει ἐπιγραφή, σωζομένη ἀνεπαφός, ἔχουσα οὕτως:

«ΟΥΤΟΣ Ο ΠΑΝΣΕΠΤΟΣ ΚΑΙ ΘΕΙΟΣ ΝΑΟΣ Ο ΕΙΣ ΟΝΟΜΑ ΤΙΜΩΜΕΝΟΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΕΝΔΟΞΩΝ ΚΑΙ ΠΑΝΕΥΦΗΜΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΑΝΗΓΕΡΘΗ ΕΚ ΒΑΘΡΩΝ ΕΥΔΟΚΙΑ: ΘΕΟΥ ΔΙΑ ΣΤΗΔΡΟΜΗΣ ΚΟΠΙΟΤΕ ΚΑΙ ΕΞΟΔΩΝ ΤΟΥΤ ΕΝ ΜΑΚΑΡΙΑ: ΤΗ: ΛΗΞΕΙ ΓΕΝΟΜΕΝΟΥ ΚΤΡ ΠΑΝΟΥ ΤΟΥΤ ΑΡΣΕΝΗ ΔΙΑ ΨΥΧΙΚΗΝ ΑΥΤΟΥ ΣΩΤΗΡΙΑΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΑΥΤΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟ Ζ45 ΕΤΟΣ ΑΡΧΙΕΡΑΤΕΥΟΝΤΟΣ ΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΠΩΓΩΝΙΑΝΗΣ ΚΤΡΟΥ ΠΑΧΩΜΙΟΥ. ΜΕΤΑ ΔΕ ΠΑΡΑΔΡΟΜΗΝ ΧΡΟΝΩΝ ΟΥΚ ΟΛΙΓΩΝ ΘΕΙΩ: ΖΗΛΩ: ΚΙΝΗΘΕΙΣ Ο ΤΙΜΙΩΤΑΤΟΣ ΚΤΡ ΠΑΝΟΣ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ ΟΣ ΤΗΝ ΕΥΠΡΕΠΕΙΑΝ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥ ΚΤΡΙΟΥΤ ΑΓΑΠΩΝ ΕΞΩΜΙΑΣΕΝ ΕΞ ΙΔΙΩΝ ΑΝΑΛΩΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΙΣΤΟΡΗΣΕΝ ΑΥΤΟΝ ΚΑΙ ΕΚΑΛΩΠΙΣΕΝ ΩΣ ΚΑΘΩΣ ΟΡΑΤΕ ΤΗΠΕΡ ΨΥΧΙΚΗΝ ΑΥΤΟΥ ΣΩΤΗΡΙΑΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΑΥΤΟΥ ΧΕΙΡΙ ΕΜΟΥ ΤΟΥΤ ΤΑΠΕΙΝΟΥΤ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥΤ ΕΚ ΧΩΡΙΟΥΤ ΓΡΑΜΜΟΥΤΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥΤ (δυσανάγνωστο) ΑΡΧΙΕΡΑΤΕΥΟΝΤΟΣ ΤΟΥ ΠΑΝΙΕΡΩΤΑΤΟΥ ΑΡ-

ΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΠΩΓΩΝΙΑΝΗΣ ΚΤΡΟΥ ΠΑΡΘΕΝΙΟΥ. ΕΝ ΕΤΕΙ ΖΡΝΔ' ΜΗΝΙ ΔΕΚΕΜΒΡΙΩ Κ'».

Εἰς ταύτην βλέπομεν ἀναγραφόμενα δύο ὀνόματα Ἀρχιεπισκόπων τῆς, τὸ τοῦ Παχωμίου καὶ τοῦ διαδεχθέντος αὐτὸν Παρθενίου. Εἰσερχόμενοι σήμερον εἰς τὸ Ἱερὸν τοῦτο Σκήνωμα τοῦ ὁποίου ἀπεφεύχθη ἡ κατάρρευσις, κατόπιν συντόνων ἐνεργειῶν τοῦ διευθυντοῦ Ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας ὑπουργείου Θρησκευμάτων καὶ Ἐθνικῆς Παιδείας κυρίου Ὁρλάνδου, βλέπομεν εἰς τὸ Ἱερὸν τὸ Σύνδρονον διατηρούμενον ἀνέπαφον ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι ὁ Ἱερός οὗτος ναὸς ἦτο ὁ Μητροπολιτικὸς τοιοῦτος. Εἰς ἐπίρρωσιν τούτου ἔρχεται καὶ ὁ σήμερον ὀνομαζόμενος παρὰ τῶν κατοίκων Ἱερός οὗτος ναὸς «Ἐπισκοπή».

Ἄλλας μαρτυρίας περὶ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ταύτης ἔχομεν τὰς ἀκολούθους:

Ὁ ἀοίδιμος Μητροπολίτης Σάρδεων Γερμανίας (Ἡπειρωτ. Χρονικά, Τόμος ΙΒ' σελ. 83), γράφει τὰ ἑξῆς:

«... Τὸ πρῶτον ἀναφέρεται Ἀρχιεπισκοπὴ Πωγωνιανῆς μεταξὺ τῶν ὀκτώ Ἀρχιεπισκοπῶν τοῦ Οἴκου. Θρόνου τῆς μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κων)πόλεως ἀναγραφῆς τῶν Ἐπαρχιῶν τοῦ Οἴκου. Θρόνου Κων)πόλεως».

Ὁ ἀοίδιμος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Χρυσόστομος, ὁ πολυγραφώτατος οὗτος συγγραφεὺς, ὁ ἴσως περισσότερον ἄλλων ἀσχοληθεὶς καὶ ἐνδιατρίψας μὲ τὰς Ἀρχιεπισκοπὰς τοῦ Οἴκου. Θρόνου, τόσον κατὰ τὴν ἐνδοξον Βυζαντινὴν ἐποχὴν, ὅσον καὶ κατὰ τὰς χαλεπὰς ἡμέρας τῆς μακροχρονίου τουρκικῆς δουλείας, εἰς τὸν πρῶτον πίνακα Ἀρχιεπισκόπων, τὸν δημοσιευόμενον εἰς τὴν «Ἐπιστημονικὴν Ἐπετηρίδα» τοῦ 1922 (σελ. 219) οὐδαμοῦ ἀναφέρει ὀνόματα Ἀρχιεπισκόπων Πωγωνιανῆς. Εἰς τὸν 3ον ὁμῶς πίνακα, τὸν ἀναγράφοντα τὰς κατὰ τὴν ἄλωσιν καὶ μετὰ ταύτην Ἀρχιεπισκοπὰς τοῦ Οἴκουμενικοῦ Θρόνου, ἀναγινώσκομεν εἰς τὴν σελίδα 236, τὰ ἀκόλουθα:

«... Ἐκτὸς τῶν 72 τούτων Μητροπόλεων ὑπὸ τὸ Πατριαρχεῖον ὑπέκειντο τότε, κατὰ τινα μὲν ἀντιγραφὴν τῆς ἀνωτέρω ἀναγραφῆς ἑπτὰ Ἀρχιεπίσκοποι Προκονήσου, Καρπάθου, Αἰγίνης, Πωγωνιανῆς, Ἐλασσῶνος, Κῶ, Λευκάδος, κατὰ τινα δὲ ὀκτώ, προστιθεμένης εἰς τὰς ἀνωτέρω καὶ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Φαναρίου. Διαφορὰ τις ὑπάρχει καὶ ἐν τῷ ἀριθμῷ τῶν Ἐπισκοπῶν, διότι, κατὰ τινα μὲν ἀντίγραφα, ἦσαν ἑβδομήκοντα ὀκτώ, κατ' ἄλλα δὲ ὀγδοήκοντα τέσσαρες».

Ὡς καὶ ἀνωτέρω ἀνεφέραμεν, ἡ ἀναγραφὴ ὑπὸ τοῦ ἀοιδίου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Χρυσόστομου ὀνομάτων Μητροπόλεων ὑπαρχουσῶν μετὰ τὴν ἄλωσιν, εἶναι μία ἀψευδὴς μαρτυρία ὅτι κατὰ τὴν ἄλωσιν καὶ μετὰ ταύτην ὑπῆρχεν ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ Πωγωνιανῆς, χωρὶς ὁμῶς, ἀτυχῶς γὰρ μᾶς δίδη περισσότερας περὶ αὐτῆς πληροφορίας.

Ὁ δὲ ἀοίδιμος χρονογράφος Π. Ἀραβαντινὸς εἰς τὸ βιβλίον του «ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΑ ΗΠΕΙΡΟΥ» (Τόμος Β' σελ. 138) περὶ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Πωγωνιανῆς, γράφει τὰ ἀκόλουθα:

«Ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ Πωγωνιανῆς κατεῖχε τὴν 64ην σειράν, κατὰ δὲ τὸ Συνταγματικὸν 1854 τὴν 74ην. Ἔδρα τῆς ἦν ἀνέκαθεν ἡ Διπαλίτσα καὶ ἡ Ἐκκλησία τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, ἧτις ἐκτίσθη τῷ 1523 ἀπὸ ἐπιγραφὴν τῆς ἐν Πολιτσάνῃ Ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Δημητρίου ἐπὶ τῷ Νάρθηκι μνημονεύεται ὁ Ἐπίσκοπος Δρυϊνουπόλεως Συμεών».

Ὁ δὲ διακεκριμένος παιδαγωγὸς Εὐριπίδης Σούρλας — ἐν σχέσει μὲ τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν ταύτην γράφει — «ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ» (τόμ. ΙΕ' σελ. 216) — τὰ ἀκόλουθα:

«Εἰς Χειρόγραφον Κώδικα τοῦ ἔτους 1722, εἰς τὸν ὁποῖον ἀναγράφεται σειρά Μητροπόλεων, Ἀρχιεπισκοπῶν καὶ Ἐπισκοπῶν, αἱ ὁποῖαι ἐξηρτῶντο παλαιότερον

ἀπὸ τὸν θρόνον Βουλγαρίας, μνημονεύονται καὶ Μητροπόλεως καὶ Ἐπισκοπαί, ὁποῖαι εἶχον ἀποσπασθῆ τῆς Ρωμαϊκῆς Διοικήσεως καὶ ὑπήχθησαν ἀργότερον εἰς τὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως, μεταξὺ ἄλλων, ἦτο καὶ ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ Πωγωνιανῆς».

Ἐν σχέσει μὲ τὸν ἀρχικὸν καὶ μετέπειτα θρόνον τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Πωγωνιανῆς καὶ ὁ ἐξαιρετικὸς συγγραφεὺς καὶ πολυγραφώτατος Ἡπειρώτης λόγιος Σπυρίδων Στούπης, εἰς τὸ περισπούδαστον καὶ ἀξιομελέτητον βιβλίον του «Πωγωνησιακαὶ Βησανιώτικα», σελ. 73, γράφει τὰ ἀκόλουθα:

«Μέχρι τοῦ 727 μ.Χ. ὅλη ἡ Ἡπειρος εἶχε ὡς ἀνώτερη Ἐκκλησιαστικὴ Ἀρχὴ τὸν Πάπα τῆς Ρώμης, Μητροπολιτικῶς δὲ ἡ ἱστορουμένη περιοχὴ ὑπήγετο, πολὺ πιθανόν, στὴ Μητρόπολη Νικοπόλεως καὶ μετὰ τὴν καταστροφὴ τῆς τελευταίας, εἰς τὴν Μητρόπολιν Ναυπάκτου.

Ἀπὸ τοῦ 12ου αἰῶνος μέχρι τοῦ 1774 οἱ Ἀρχιεπίσκοποι Πωγωνιανῆς, ἕνεκα τῆς συστηματικῆς κατὰ τὴν πνευματικὴν αὐτὴν περιφέρειαν ἀναρχίας καὶ πιέσεως καὶ ἀδυναμίας, ἐκτετατῶς ἐκδιδομένων ἐκδοσῶν εἰς Βουκουρέστιον».

Θὰ ἠδυνάμεθα νὰ παραθέσωμεν τὰς γνώμας καὶ δεκάδος εἰσέτι ἐκλεκτῶν διοικητικῶν ἀσχοληθέντων μὲ τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Πωγωνιανῆς. Δὲν πράττω ὅμως τοῦτο, ἵνα μὴ καταπονῆσω τοὺς καλοὺς μου ἀναγνώστους μὲ τὰς διῆκταμένας καὶ, ἐν πολλοῖς, ἀλληλοσυγκρουομένας ἀπόψεις των.

Αἰσθάνομαι ὅμως ἀδύνατον ἀνάγκην νὰ παραθέσω μίαν καὶ μόνον πρὸς τοῦτο ἀποψιν περὶ τοῦ ἀλύτου, ὡς μὴ ἐπιβεβαιουμένου ἱστορικῶς Ἐκκλησιαστικοῦ τούτου θέματος, ἐπαφιέμενος τὰ περαιτέρω εἰς τὴν ὀρθολογιστικὴν καὶ ἀντικειμενικὴν κρίσιν τῶν ἀναγνωστῶν τῆς παρούσης μου.

Τὴν ἀποψιν ταύτην ὑποστηρίζει ὁ ἐκ Δρόβιανης τῆς μαρτυρικῆς Βορείου Ἡπειρου, ἀείμνηστος ἱστορικὸς Νικ. Μυστακίδης. Οὗτος δύναται νὰ θεωρηθῆ ἐφάμιλλος τοῦ Λαμπρίδη. Ἐζήτησε κατὰ τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος καὶ διέθεσεν οὐκ ὀλίγον χρόνον εἰς τὸ νὰ ἐρευνᾷ, νὰ ἀναζητῆ, νὰ ἐπισκέπτεται ναοὺς καὶ Μονὰς καὶ ὡς εὐλαβῆς προσκυνητῆς ἀλλὰ καὶ ἀναζητητῆς παλαιῶν ἐπιγραφῶν, ἐνθυμίσεων ἐπὶ ἐσωφύλλων Ἱερῶν Βιβλίων καὶ παντὸς δυναμένου νὰ χύσῃ ἔστω καὶ ἀμυδρὸν φῶς εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ τόπου καὶ ἐν γένει τῆς εὐρυτέρας περιοχῆς. Τὴν συγκομιδὴν τῶν ἀξιεπαίνων προσπαθειῶν του, τὴν ἔκαμνε κοινὸν κτῆμα εἰς ἐφημερίδας καὶ περιοδικὰ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ταῦτα ἀναγινώσκομεν ἀπλήστως καὶ αἰσθανόμεθα ἐπιτακτικὸν καθῆκον νὰ ἐκφράσωμεν τὴν εὐγνωμοσύνην μας πρὸς τὸν ἐκλιπόντα Βορειοηπειρώτην ἱστορικόν. Αὕτη θὰ ἦτο ἀπεριόριστος, ἐὰν εἶχε προσπαθήσει νὰ ἐγνώριζεν ἡμῖν τὰς πηγὰς, ἐξ ὧν ἠρύσθη ταύτας. Ἀτυχῶς στερούμεθα παντελῶς τοιούτων. Τούτου ἕνεκεν μεταδίδομεν ταύτας μετ' ἐπιφυλάξεως. Ὁ ἀείμνηστος αὐτὸς Νικόλαος Μυστακίδης εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 6869 φύλλον τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκδιδομένης ἐφημερίδος «Νεολόγος» (8ης Μαΐου 1898) καὶ τὸ Ἡμερολόγιον «Ἡπειρωτικὸς Ἀστὴρ» 1904, δημοσιεύει ὀνομαστικὸν πίνακα τῶν Ἀρχιερατευσάντων εἰς τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Πωγωνιανῆς, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν φέρεται κτισθεῖσα ἢ ἐκεῖ Ἱερὰ Βασιλικὴ καὶ Σταυροπηγιακὴ Μονὴ Μολυβδοσκεπάστου, ὑπὸ τοῦ ἐνδόξου Αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Πωγωνάτου 671—672 μ.Χ. μέχρι τὸ 1863 ἔτος, καθ' ὃ κατατηργήθη ἢ ἐν λόγῳ Ἀρχιεπισκοπῆ. Ἀτυχῶς, ὡς ἀνωτέρω ἀνέφερα, δὲν μᾶς γνωρίζει τὴν πηγὴν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐστηρίχθη, ἵνα ἀνατρέξωμεν καὶ ἡμεῖς. Διὰ τὴν ὡς ἄνω Ἱερὰν Μονὴν ἔγραψα ἱστορικὴν πραγματείαν, ἰδοῦσαν τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος εἰς τὸ περιοδικὸν «ΚΟΝΙΤΣΑ» (ὑπ' ἀριθ. 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, καὶ 39 τεύχη του, ὅπερ, ἀτυχῶς, ἐσχάτως διέκοψε τὴν ἔκδοσίν του.

Ἡ παράθεσις ὑπὸ τοῦ Νικολάου Μυστακίδου ὀνομαστικοῦ καταλόγου τῶν ἀρχιερατευσάντων εἰς Ἀρχιεπισκοπὴν Πωγωνιανῆς ἀπὸ τοῦ 675 καὶ ἐντεῦθεν μέχρι τὸ

1863, μᾶς παρέχει πολλές ἐλπίδας ὅτι ἡ πηγὴ ἐξ ἧς ἦντλησε τὰς πολυτίμους ταύτας πληροφορίας θὰ ὑπάρχη κάπου. Ἴσως εἰς τὰς ξένας Βιβλιοθήκας, εἰς ἃς μετέφερον ταύτας οἱ ἀγωνιζόμενοι ὑπὲρ τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας . . . περίφημοι Σταυροφόροι!!! οἵτινες, μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως — 1204 — ἐλαφυραγωγῆσαν πάντας τοὺς εὐρεθέντας εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν πνευματικοὺς θησαυροὺς, οἱ ὅποιοι, ὅσοι δὲν ἀπωλέσθησαν διὰ παντός, εὐρίσκονται ὡς ἀνωτέρω ἀνέγραψα, εἰς τὰς Βιβλιοθήκας τῆς Ἑσπερίας.

Ὁ ἀναγραφόμενος ὀνομαστικὸς Πίναξ ὑπὸ τοῦ Νικολάου Μυστακίδου, ἔχει ὡς ἀκολούθως:

1ος)	650—680	μ.Χ.	Ἀρχιεπ. Παρθένιος
2ος)	812	»	Ἀββακούμ ὁ Ἐλεήμων
3ος)	851	»	Ἀρχιεπ. Ὑπάτιος
4ος)	890	»	» Χρῦσανθος
5ος)	919	»	» Βησσαρίων
6ος)	950	»	» Ἀγάπιος, πρόην ἡγούμενος Μονῆς Δρυάνου
7ος)	982	»	» Πανάρετος
8ος)	1096	»	» Χρῦσανθος
9ος)	1127	»	» Μητροφάνης ἐκ Δελβινακίου
10ος)	1270	»	» Διονύσιος
11ος)	1271	»	» Γεράσιμος ἀγράμματος
12ος)	1293—98	»	Παχώμιος ὅστις ἀνήρχετο εἰς τὸ ὄρος Νεμέρτσικα καὶ προηύχετο, κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο.
13ος)	1300	μ.Χ.	Μελέτιος, πρόην ἡγούμενος
14ος)	1364	»	Ἀγαθόνικος ἐκ Ζαροβίνης ἢ Ἀρινίστης
15ος)	1380	»	Ἀγάπιος ἐγγράμματος
16ος)	1445	»	Κυπριανός. Ὅστις τίς οἶδε ἐκάθητο εἰς τὴν Μονὴν Πολύτσιανης
17ος)	1503	»	Πρωτοπαπᾶς τις, ἐκάθητο εἰς τὸν Ἀρχιεπισκοπικόν Θρόνον, λίαν ἐγγράμματος
18ος)	1550	»	Βησσαρίων
19ος)	1560	»	Διονύσιος
20ος)	1570	»	Γαβριήλ
21ος)	1572—1578	»	Παρθένιος ἐκ Διπαλίτσης
22ος)	1610	»	Ματθαῖος
23ος)	1630	»	Σισίνης μετατεθεὶς
24ος)	1643	»	Παρθένιος παραιτηθεὶς
25ος)	1650	»	Δανιήλ ἐξ Ὑψηλοτέρας
26ος)	1656	»	Νεκτάριος (1684—87), Διονύσιος
27ος)	1694—1702	»	Μαλαχίας ἢ Μαλαχήλ
28ος)	1702—1708	»	Εὐθύμιος
29ος)	1720	»	Ἰωαννίκιος, υἱὸς Εὐστ. Παγούνη ἐξ Ὀστανίτης
30ος)	1729	»	Δανιήλ
31ος)	1750	»	Νεόφυτος
32ος)	1763	»	Παρθένιος ἐκ Διπαλίτσης
33ος)	1780	»	Ἀθανάσιος

34ος)	1782	»	Δοσίθεος
35ος)	1787	»	Ἄνθιμος
36ος)	1793—98	»	Ἄνθιμος
37ος)	1826	»	Διονύσιος ἀποβιώσας τὸ 1828
38ος)	1830	»	Βησσαρίων Πωγωνιανῆς καὶ Κορυτσᾶς
39ος)	1835—39	»	Ἰωσήφ Πωγωνιανῆς καὶ Βέλλας
40ος)	1839—46	»	Ἱερόθεος Μπάτιος ἐξ Ὀστανίτης
41ος)	1847	»	Δωρόθεος
42ος)	1848—49	»	Μελέτιος Λέριος
43ος)	1850—1854	»	Νίκανδρος ἐκ Χίου
44ος)	1854—1863	»	Πανάρετος ἐκ Μογγόλου Τυρνόβου Ἀνατολικῆς Ρο- μυλίας

Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο — 1863 — ἀναγινώσκομεν εἰς Πατριαρχικὸν Σιγιλλίον τὸ ὁποῖον ὡς προλαβόντες ἀνέφερα, θέλομεν δημοσιεύσει κατωτέρω αὐτούσιον, κατηργήθη καὶ τύποις ἢ Ἀρχιεπισκοπῇ Πωγωνιανῆς. Δυνάμεθα ἀπεριφράστως καὶ ἀναντιρρήτως νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι, ἢ Ἀνωτάτη αὕτη Θρησκευτικὴ Ἀρχὴ προσέφερεν ἐπὶ χιλιετηρίδα καὶ ἐπέκεινα ἀνεκτιμήτους ἐθνικοθρησκευτικὰς καὶ ἐκπολιτιστικὰς ὑπηρεσίας εἰς τὴν εὐπαθῆ ταύτην περιοχὴν. Ἐὰν κατὰ τὰς δύο τελευταίας ἐκτονταετηρίδας οἱ ἀείμνηστοι Ἀρχιεπίσκοποι τῆς, καμφθέντες ἀπὸ τὴν ἀπηνῆ καταδίωξιν τῶν ἀπαισίων κατακτητῶν ἐλιποψύχησαν καί, καταληφθέντες ὑπὸ πανικοῦ ἐγκατέλειψαν τὸ ταλαίπωρον ποίμνιόν των καὶ ἔμειναν διαπαντός εἰς Ρωμανίαν δαιτώμενοι ἀπὸ τὰ πλούσια ἐκεῖ εἰσοδήματα τῶν ἀκινήτων κτημάτων τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, ἃς μὴ εἴμεθα αὐστηροὶ ἐπικριταὶ των. Ἀγνοοῦμεν τὰς πραγματικὰς ἐκεῖ τότε δραματικὰς συνθήκας, τὰς ἐπιβαλοῦσας τὴν ἐγκατάλειψιν τοῦ ποιμνίου των. Διὰ τὴν ἐν Ρουμανίᾳ κτηματικὴν περιουσίαν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Πωγωνιανῆς, ἐκ τῶν εἰσοδημάτων τῆς ὁποίας ἀπέζων οἱ ἐκεῖ καταφυγόντες Ἀρχιεπίσκοποι αὐτῆς, πληροφοροῦμεθα ἀπὸ τὴν ἐν τοῖς προηγουμένοις ἀναφερθεῖσαν πραγματείαν τοῦ ἱστορικοῦ Λαμπρίδη, τὰ ἀκόλουθα:

«Ὁ ἐν Βουκουρεστίῳ Ἰωάννης Γκιόρμαν ἢ Γκιόρμας, τοποτηρητὴς τῆς Μικρᾶς Βλαχίας, ἦτοι Μέγας Μπάνος (Πρωθυπουργός) καταγόμενος ἐκ Διπαλίσης διακρινόμενος ἐπὶ εὐγενείᾳ, πλούτῳ καὶ εὐσεβείᾳ, ἀνήγειρεν ἐν Βουκουρεστίῳ ἐκ θεμελίων Ἱερὸν ναόν, ἐπ' ὀνόματι τῆς κατὰ σάρκα Γεννήσεως τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐκτίσε δὲ πέριξ αὐτοῦ ἐργαστήρια καὶ οἰκίματα λίαν προσοδοφόρα, ἀποκληθέντα Χάνη Γκραῖτσι = Ξενοδοχεῖον τῶν Γκραϊκῶν, χρησιμεύοντα πρὸς κατάλυσιν καὶ διαμονὴν τῶν μεταβαινόντων εἰς Ρουμανίαν ἐμπόρων ἐξ Ἑλλάδος καὶ δὴ ἐκ τῆς Ἠπείρου. Τὸ κτιριακὸν αὐτὸ συγκρότημα, ποικίλως ἐκάλυπτε ἕκτασιν δύο χιλιάδων καὶ πλέον τετραγωνικῶν μέτρων, περιετείχισεν ἀκροακροῦς καταλλήλως, ἀφείδεν ἐν μέσῳ καὶ εὐρείαν Πλατεῖαν ἀφιέρωσε καὶ ἐξήρτησεν ταῦτα διὰ Σιγιλλίου καὶ ἐνίσχυσε διὰ Χρυσοβούλλων ὑπὲρ τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ θρόνου Πωγωνιανῆς καὶ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Μολυβδοσκεπάστου. Ἐν τινι προσόψει τούτων ὑπῆρχεν ἡ ἐπιγραφὴ:

«ΟΡΩΝ ΜΕ ΤΕΚΝΟΝ ΚΑΛΛΙΜΟΡΦΟΝ ΚΑΙΝΟΝ ΤΙΣ ΗΓΕΙΡΕ ΜΕ ΕΙΔΕΝΑΙ ΘΕΛΕΙΣ ΠΑΓΕΝΤΑ. ΧΕΙΡΙ ΤΟΥΤ ΠΑΝΟΥ ΕΚΤΟΡΜΑ ΠΑΛΑΙ»

Τὰ ἐν λόγῳ κτήματα, συνεχίζει ὁ Λαμπρίδης, ἀπέφερον ἐτήσια εἰσοδήματα, ἀνερχόμενα εἰς ΤΡΕΙΣ ΧΙΛΙΑΔΕΣ Καισαρικὰ φλωρία.

Ὁ αὐτὸς ἱστορικὸς εἰς ἕτερον βιβλίον του «ΙΕΡΑ ΕΝ ΗΠΕΙΡΩ ΣΚΗΝΩΜΑΤΑ» σελ. 23, ἐν σχέσει μὲ τὰ εἰσοδήματα ταῦτα, γράφει καὶ τὰ ἀκόλουθα:

«Ἀλέξανδρος ὁ Παύλου Αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσσίας, διὰ Χρυσοβούλλου αὐτοῦ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 25ην Ὀκτωβρίου 1753, καθιέρωσε πρὸς ψυχικὴν αὐτοῦ σωτηρίαν ἐτησίως ἀργυρᾶ ρούβλια τεσσαράκοντα πέντε (45) εἰς τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Πωγωνιανῆς»

νιανῆς καὶ Μονὰς Μολυβδοσκεπάστου καὶ Γκούρας. Αἱ Ἱεραὶ αὗται Μοναὶ ἦσαν Σταυροπηγιακαί».

Πρὸς ἐνημέρωσιν τῶν τυχόν ἐκ τῶν καλῶν ἀναγνωστῶν μὴ ἀγνοούντων τὴν ἐν Ἑννοίᾳ τῶν Σταυροπηγιακῶν Μονῶν ἢ Σταυροπηγιῶν, γωρίζω τὰ ἀκόλουθα: Σταυροπηγιακαὶ Μοναὶ ἐλέγοντο αἱ Ἱεραὶ ἐκεῖναι Μοναί, αἵτινες ἐξηρτῶντο ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Εἰς ἐνδειξιν τῆς ἀμέσου ταύτης ἐξαρτήσεως, ἐμνημονεύετο κατὰ τὰς τελουμένας ἐν αὐτῷ Θείας Λειτουργίας τὸ ὄνομα τοῦ ἐκάστοτε Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καὶ οὐχὶ τοῦ ἐπαρχιακοῦ Μητροπολίτου. Εἴθιστο δὲ κατὰ τὴν θέσιν τοῦ θεμελίου λίθου ἐν τῷ ἀνεγειρομένῳ Ἱερῷ ναῷ, νὰ ἐναποτίθεται τὸ Ἱερὸν Σύμβολον τῆς Θρησκείας μας ἀργυροῦς, συνήθως, Σταυρός, ἀποστελλόμενος πρὸς τοῦτο ἀπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Τοῦτο ἐξάγεται ἀπὸ τὴν ἐννοίαν τῆς συνθέτου λέξεως Σταυροπήγιον, ἧτοι Σταυρὸν + πήγνυμι. Ἀκόμῃ δὲ εἰς τὰ Σταυροπήγια ταῦτα, οἱ ἡγούμενοί των κατὰ τὴν Θείαν λειτουργίαν καὶ τὰς λοιπὰς ἱεράς τελετὰς ἐφόρου μέγαν μανδίαν, ὡς οἱ ἀρχιεπίσκοποι καὶ ἐκράτου ποιμαντορικὴν ράβδον. Ὅτι ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ Πωγωνιανῆς ἦτο ἀρκούντως πλουσία, ἐξάγεται καὶ ἐκ τοῦ κάτωθι δημοσιεύματος τοῦ τέως διευθυντοῦ τοῦ Ἱεροδιδασκαλείου Βελλᾶς Ἰωάννου Κολιτσάρα, διευθυντοῦ σήμερον τοῦ περιοδικοῦ «ΖΩΗ», ὅστις γράφει εἰς τὰ «ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ» (τευχ. ΙΕ' σελ. 18) τὰ ἀκόλουθα:

«Φαίνεται δὲ ὅτι ἡ Μονὴ Μολυβδοσκεπάστου ἦτο ἀρκούντως πλουσία, διότι εἰσέπραττεν ἐτησίως μέχρι τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἐκ τῶν ἐν Ρουμανίᾳ μετοχίων τῆς καὶ τῆς λοιπῆς ἐκεῖ ἀκινήτου περιουσίας, ὑπὸ εὐσεβῶν Χριστιανῶν αὐτῇ δωρηθείσης, ἱκανὰς χιλιάδας φλωρίων, μὴ συνυπολογιζομένης ἐτέρας ἐτησίας πρὸς αὐτὴν ἐπιχορηγήσεως ἐκ δέκα πέντε χιλιάδων φλωρίων».

Ἐλπίζω νὰ μὴ παρεξηγηθῶ ἀπὸ τοὺς φίλους ἀναγνώστας, διότι ἔκαμα τὴν μικρὰν ταύτην παρεκβολήν, διότι τὴν ἐθεώρησα ἀπαραίτητον διὰ τὴν πλήρη ἐνημέρωσιν αὐτῶν.

Καὶ ἤδη ἐπανέρχομαι εἰς τὸ σημεῖον, ἐξ οὗ παρεξέκλινα.

Εἰς τοὺς ὡς ἄνω ἀναγραφομένους ὀνομαστικούς πίνακας Ἀρχιεπισκόπων Πωγωνιανῆς, ἀναγινώσκομεν ὅτι κατὰ τὸ Σωτήριον ἔτος 1610 ἐχρημάτισεν Ἀρχιεπίσκοπος αὐτῆς, ὀνόματι Ματθαῖος. Τὸ ὄνομα τοῦτο οὐδαμοῦ βλέπομεν ἄλλοῦ μεταξὺ τῶν ἄλλων παρατιθεμένων 45 Ἀρχιεπισκόπων. Μήπως, ἄρα γε, εἶναι αὐτὸς οὗτος ὁ Τιτουλάριος Μητροπολίτης Μυρέων, ἀοίδιμος Ματθαῖος, ἢ καλλικέλαδος αὕτη ἐκ κλησιαστικῆς ἀηδῶν, ὁ ὑποστὰς πολλὰς καὶ σκληρὰς δοκιμασίας ἀτυχῆς οὗτος Ἱεράρχης, δι' ὃν ἔγραψα εἰδικὴν πραγματείαν, ἰδοῦσαν τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος εἰς τὰ ὑπ' ἀριθ. 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118 καὶ 119 τεύχη τῆς μηνιαίας ἐπιθεωρήσεως «ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ», εἰς ὃ δημοσιεύεται καὶ ἡ παροῦσα μου πραγματεία. Διὰ τὸν ἐξαίρετον καὶ διακεκριμένον τοῦτον ἐκκλησιαστικὸν ὑμνογράφον, τὸν λόγιον καὶ σοφὸν τοῦτον κληρικόν, τὸν ὁποῖον ὁ ἀοίδιμος Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Δοσίθεος, ὡς ἀναγινώσκομεν εἰς τὸ βιβλίον «Νέα Ἑλλάς» (σελ. 24) τοῦ Ζαβίρα, κατατάσσει μεταξὺ τῶν σοφῶν τοῦ Μεσαίωνος 32ον, γράφει καὶ ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἱστοριοδίφης Μαν. Γεδεῶν εἰς τὴν πατριαρχικὴν ἐφημερίδα «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» (Τόμ. Ε', σελ. 210), τὰ ἀκόλουθα:

«Περὶ Ματθαίου Μυρέων ἔγραψα ἄλλοτε, ὅσα ἐγίνωσκον ἀπὸ τ' ἐντύπων καὶ χειρογράφων ἀθροίσας. Προστίθημι ἐνταῦθα ὅτι, ὁ Ματθαῖος ἀπεστάλη Πατριαρχικὸς Ἐξαρχος τῷ 1610 εἰς τὴν ἐν Δράμα Ἱεράν Μονὴν τῆς Εἰκοσιφοινίσσης Θεοτόκου, ἧς τὴν θαυματουργὸν εἰκόνα εὐλαβούμενος καὶ πιστωθεὶς περὶ τῶν γενομένων αὐτῆς θαυμάτων ἔγραψε Κανόνα Παρακλητικὸν εἰς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον, ἐκδοθέντα ἐν τῷ 1819 ἐν τῇ τοῦ Πατριαρχείου ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀπολυθείση».

Ἄλλο ἔργον τοῦ Ματθαίου:

«Κανὼν κατὰ τῶν αἰρέσεων ἀποσταλὲν πρὸς Ἀβέρκιον Πρωτοσύγκελον Ἀδριανουπόλεως Ἀνθίμου, εὑρηται ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τῆς ἐν τῷ Ἀγίῳ Ὁρεῶς Μονῆς τοῦ Ξενοφῶντος. Κανόνα δὲ κατὰ τῶν Λατινικῶν καινοτομιῶν ἐκ χρονογράφων τῆς Μεσαιωνικῆς Ἑταιρείας, ἐξέδωσα πρὸ ἑπταετίας ἐν τῷ «Παρνασσῶν Ἀθηνῶν μετ' ἄλλων Μεσαιωνικῶν ποιημάτων».

Ὁ ἴδιος πολυγραφέατος Μανουὴλ Γεδεὼν εἰς τὸ βιβλίον του «Κανονικὰς τάξεις» (τόμος Α', σελ. 44), μᾶς δίδει λίαν ἐνδιαφερούσας διὰ τὸν σεβασμὸν τοῦ ἱεράρχου πολυτίμους πληροφορίες. Παραθέτει αὐτὸ τοῦτο τὸ Πατριαρχικὸν ὑπόμνημα δι' οὗ ὁ ἀοιδίμος Ματθαῖος ἐκλέγεται καὶ τοποθετεῖται ὡς Τιτουλάριος Ἀρχιεπίσκοπος Μυρέων. Τοῦτο παραθέτω καὶ ἐγὼ ἐν συνεχείᾳ, ὅπερ ἔχει οὕτως:

«Τιτουλαρίου Ἀρχιεπισκόπου Μυρέων, Πατριάρχου Ραφαήλ τοῦ ἀπὸ Μυρέων. Ἐπειδὴ μετὰ τῶν ἄλλων ἐν τῇ παρὰ τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου Βλασαμῶντος ἐπιπέσει καὶ περὶ τῶν Πατριαρχικῶν προνομίων (ἐξεδόθη ἐν Δ' τόμῳ τοῦ Συντάκτου Ράλλη καὶ Ποτλῆ, σελ. 542—555), ἐδηλώθη ἡμῖν αὐταῖς λέξεσιν οὕτως ἐπιπέσει καὶ τοῦτο: «Πρόσταξις ἐστὶ τοῦ ἀοιδίμου βασιλέως κυροῦ Ἀλεξίου τοῦ Κορνηλοῦ ἀπολυθεῖσα καὶ τοῖς δημοσιακοῖς καὶ ἐκκλησιαστικοῖς σεκρέτοις, καταστρωθὴ καὶ διοριζομένη μὴ μόνον ἀπαρεμποδίστως ἀρχιερεῖς ψηφίζεσθαι εἰς τὰς ἀναγκαῖας ἐπαρχίας καὶ οὐ δύνασθαι οἱ ἐν αὐταῖς ἐπικηρυττόμενοι καταλαμβάνειν τοὺς θρόνους τούτους ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν ἔχει ὅσα πρὸ ταύτης ἔχοντες κατὰ τὴν μεγαλόπολιν δίκαια καὶ ἀπὸ τούτου φανερῶς δηλοῦντα ὅτι καὶ τῶν Ἀνατολικῶν Μητροπόλεων (τῆς τῶν Μυρέων ἀνατολικῆς καὶ ταύτης οὔσης) καὶ οὐ κραταιῆς ἀλλ' ὑπὸ τῆς δυστυχίας τοῦ Γένους σμικρυνθείσης) συνελθόντες ἡμεῖς οἱ ἱερωθέντες ἀρχιερεῖς, προτροπῇ καὶ προστάξει τοῦ Παναγιωτάτου ἡμῶν ἀποστόλου καὶ Δεσπότης Πατριάρχου τῆς μεγάλης ταύτης πόλεως κυροῦ Ραφαήλ ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἀγίου ἐνδόξου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου ἐν τῷ Νέῳ Πατριαρχείῳ ποιήσαμεν ψήφους κανονικὰς διὰ τὴν Ἀγιοτάτην Μητρόπολιν Μυρέων ἐν αἷς πνεύματι τὸν μὲν ἐθέμεθα τὸν Ὁσιώτατον καὶ Λογιώτατον ἐν Ἱερομονάχοις καὶ πνευματικῶν πατράσι κύριον Ματθαῖον, δεύτερον τὸν . . . . .

Ἐπει Ζηρὶδ = 7114 (1606) μηνὶ Δεκεμβρίῳ.

Ἐπονται αἱ ὑπογραφαί».

Ἐκ τῶν ὡς ἄνω παρατιθεμένων συνάγεται ὅτι ὁ ἀοιδίμος Μητροπολίτης Μυρέων Ματθαῖος, ἐκλεγείς τὸ 1606 ὡς Τιτουλάριος ἐκεῖ Ἀρχιεπίσκοπος, τὸ ἔτος 1610 τοποθετεῖται ὡς Πατριαρχικὸς ἑξαρχὸς τῆς ἐν Εἰκοσιφοινίσση Δράμιας Ἱερᾶς Μονῆς.

Τί συνέβη ὥστε μετὰ παρέλευσιν τεσσάρων ἐτῶν νὰ μεταφέρεται ἀπὸ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας εἰς Ἱερὰν Μονὴν Εἰκοσιφοινίσσης, ὡς Πατριαρχικὸς ἑξαρχὸς;

Ἀτυχῶς συνέβησαν ἐκεῖ θλιβερὰ γεγονότα πλήξαντα τὴν Ὀρθοδοξίαν καὶ τὸν Ἑλληνισμόν.

Οἱ βάρβαροι Τούρκοι, τῶν ὁποίων ἀπτά δείγματα τῆς βαρβαρότητος, βαναυγίας καὶ ἀπανθρώπου συμπεριφορᾶς τῶν βλέπομεν καὶ σήμερον εἰς τὴν μαρτυρικὴν Ἱερὰν Μονήν, πρὸς μᾶς, διὰ πυρᾶς, σιδήρου καὶ ρομφαίας ἐξηνάγκασαν μέγα μέρος τοῦ ἐκεῖ χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ νὰ ἐξισλαμισθῇ. Αἱ προσπάθειαι τοῦ σεβασμοῦ ἱεράρχου πρὸς περιστολὴν τοῦ ὀλέθρου, εἰς ὃν ἀκατασχέτως ἐφέροντο οἱ ἀτυχεῖς πληθυσμοί, δὲν ἐπάρκουν νὰ περιστείλουν τὸ κακόν.

Τότε, μὲ συντριβὴν καρδίας ἀναγκάζεται νὰ ἀποχωρήσῃ ἐκεῖθεν. Τὴν ἀπόφασίν του ταύτην βλέπομεν νὰ σκιαγραφῆ μὲ τὰ μελανώτερα χρώματα εἰς ἐσωφυλλῶδες ἑτέρας Ἱερᾶς Ἀκολουθίας, ἀφιερωμένης εἰς τὸν Ἅγιον Γρηγόριον τὸν Δεκαπολίτην ὡς μᾶς πληροφορεῖ ὁ λόγιος Ἀρχιμανδρίτης Ἀνδρόνικος Δημητρακόπουλος «Ὁρθόδοξος Ἑλλάς» (σελ. 112). Ἐν αὐτῇ ὁ πολυπαθὴς ἱεράρχης, γράφει:

«Βλέπων ὅτι αἱ κατὰ τὴν Ἑῶαν ἐπαρχίαν πᾶσαι τὸν Χριστιανισμόν ἀποβαλοῦσαι τῇ δυσσεβεῖ τῶν Ἀγαρηνῶν θρησκείᾳ ὑπέκλιναν λατρεύοντες τὸν ἀσεβῆ Μωάμε

ἀπομείνας ποιμὴν ἄνευ ποιμνίου, χαίρειν τοῖς πᾶσιν εἰπὼν, μετέβην εἰς τὴν Βλαχίαν, ἔνθα ὁ ἡγεμὼν Σερμπάνος μοὶ παρεχώρησε τὸ μοναστήριον Ντάλου, ὅπου ἀπολαύων τελείας ἀνέσεως καὶ ἡσυχίας συνέγραψα τὴν Ἱστορίαν τῆς Οὐγγροβλαχίας».

Φαίνεται ὅμως ὅτι ὁ πλήρης ὁδύνης ἀποχωρήσας ἐκ τῆς ἐπαρχίας του Ἱεράρχης, ἐπιστρέψας εἰς Κωνσταντινούπολιν, θὰ παρεκάλεσε τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην νὰ τοποθετήσῃ αὐτόν, ὡς Ἀρχιεπίσκοπο τῆς γεντείρας του, ἣτις ἦτο ἡ Πωγωνιανή. Ὅτι ἡ Πωγωνιανή, ἦτο ἰδιαιτέρα του πατρὶς φαίνεται, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, καὶ ἀπὸ χειρόγραφόν του Ἱερὸν Εὐαγγέλιον, τὸ ὁποῖον, κατὰ τὸν καθηγητὴν τῆς ἱστορίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν ἀοίδιμον Σπυρίδωνα Λάμπρον (Μικρὸς Ἑλληνομνημῶν, τόμ. Α', σελ. 266) ἐκ Καλαρρυτῶν, εὐρίσκετο ἐν τῇ Μητροπολιτικῇ Βιβλιοθήκῃ Ἰωαννίνων — καὶ θὰ εἶναι εὐχῆς ἔργον νὰ εὐρίσκεται καὶ σήμερον ἐκεῖ — ἐπὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ Καλλιτεχνικοῦ σταχώματος, ἀνέγραφεν ὁ ἴδιος:

«Πρεσβυτέρου χεῖρ καὶ μοναχοῦ Ματθαίου ἐκ Πωγωνιανῆς Παλαιᾶς Ἡπείρου ἔγραψε ταύτην τὴν Θεόπνευστον Βίβλον».

Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη ἀσφαλῶς ἐγράφη πρὶν ἐκλεγῆ ὡς Τιτουλάριος Ἐπίσκοπος.

Τοποθετηθεὶς, ὡς εἰκάζομεν, μετὰ τὴν ὑπὸ τὰς μνημονευθείσας τραγικὰς συνθήκας ἀπομάκρυνσίν του ἀπὸ τὴν ἐν Μύροις ἔδραν του, εἰς τὴν Πωγωνιανήν, ὡς Ἀρχιεπίσκοπος αὐτῆς, δὲν εἶχε τὴν εὐτυχίαν νὰ παραμείνῃ ἐπὶ πολὺ εἰς τὴν ἰδιαιτέραν του πατρίδα, τὴν προσφιλεῖ του γενέτειραν. Ἀτυχῶς θὰ περιέπεσεν ἀπὸ τὴν Σκόλλαν εἰς τὴν Χάρυβδιν, ὡς ὁ μυθικὸς Ὀδυσσεύς. Ὡς μᾶς πληροφορεῖ ὁ Λαμπρίδης, νέον κύμα διωγμοῦ καὶ βιαίου ἐξισλαμισμοῦ ἐλάμβανεν ἐκεῖ χώραν. Ἡ ἐκατέρωθεν τοῦ Ἀῶου ἐγκατεστημένη φυλὴ Καραμουρατατῶν, διὰ τῆς ρομφαίας ἐξηνάγκασε πολλοὺς τῶν κατοίκων τῆς περιοχῆς νὰ ἐξισλαμισθῶσι.

Ὁ ἀτυχὴς ἀρχιερεὺς Ματθαῖος, μὴ δυνάμενος νὰ συγκρατήσῃ τὸν βίαιον ἐξισλαμισμόν τοῦ ποιμνίου του, ἀλλ' οὔτε νὰ ἀνέχεται τοὺς προπηλακισμοὺς καὶ ὕβρεις τῶν ἀγρίων καὶ εἰδεχθῶν τυράννων, ἀναγκάζεται, φρονοῦμεν, νὰ ἄρῃ καὶ πάλιν τὸν σταυρὸν τοῦ μαρτυρίου καὶ νὰ ἀποχωρήσῃ ἐκεῖθεν. Τότε τοποθετεῖται ὡς Πατριαρχικὸς Ἐξαρχος τὸ ἴδιον ἔτος εἰς τὴν Ἱεράν Μονὴν Εἰκοσιφοινίσσης Δράμας, ὅπου συγγράφει Ἱεράς Ἀκολουθίας καὶ Κανόνας κατὰ αἰρετικῶν. Τρίτον κύμα τῶν εἰδεχθῶν Ἀγαρηνῶν, οἵτινες ἔσφαξαν δεκάδας καλογῆρων τῆς Μονῆς, τὸν ἐξεσφενδόνισεν εἰς Οὐγγροβλαχίαν, ὅπου εἰς τὴν Ἱεράν Μονὴν Δάλου συνεχίζει τὸ συγγραφικόν του ἔργον μέχρι βαθυτάτου γήρατος. Ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του — τὸ 1624 — προσφέρει τὸ τελευταῖον τοῦ ἔργου — Ἱερὸν Εὐαγγέλιον — εἰς τὸν συνάδελφόν του Ἀρχιεπίσκοπον Ἀδριανουπόλεως, μὲ τὴν κάτωθι ἱαμβικὴν ἀφιέρωσιν:

— Λαμπρῷ φωστῆρι καὶ σοφῷ Ἱεράρχῃ
κλεινῷ Ἀνθίμῳ Ματθαῖος ὁ Μυρέων
κᾶν γῆρα τρυχόμενος πολυστενάκτῳ
καὶ χεῖρα κεκτημένος τρέμουσαν χρόνῳ
ἀλλ' οὖν γε πόθου καὶ ἀγάπης τῆς χάριν
γράψας πέπομφα τό δε τὸ προσταχθέν Σοι.

Ἐν ἔτει Ζρηβ = 1624 μηνὶ Νοεμβρίῳ
καὶ ἐν τῇ μονῇ Δάλου Οὐγγρο - βλαχίας.

Ἐθεώρησα ἐπιβεβλημένον μου καθῆκον νὰ μνημονεύσω εὐλαβῶς καὶ εὐγνωμόνως ἐν τῇ παρούσῃ μου πραγματείᾳ τὸν ἀοίδιμον τοῦτον Μητροπολίτην Μυρέων Ματθαῖον ἐκ Πωγωνιανῆς, τὸν ὑποστάντα ἀνεκδιηγήτους ταλαιπωρίας καὶ σκληρὰς δοκιμασίας κατὰ τὸν ὀλιγοχρόνιον μὲν ἀλλὰ ταραχώδη μητροπολιτικόν του βίον καὶ

ἀκόμη διότι εικάζω ὅτι ὁ εἰς τὸν ἄνω ὀνομαστικὸν πίνακα ἹΑρχιεπισκόπων Πωγωνίας ὑπ' αὐξ. ἀριθ. 22 ἹΑρχιεπίσκοπος Ματθαῖος, εἶναι αὐτὸς οὗτος ὁ ἀοίδιμος Μητροπολίτης Μυρέων Ματθαῖος.

Ἦδη, μετὰ τὴν ἐπιβεβλημένην — κατὰ τὴν ἀντίληψίν μου — ἀνωτέρω παραρτήσεων, ἐπανέρχομαι εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο, ἐξ οὗ παρεξέβην καὶ τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι ἄλλο ἀπὸ τὸ κύριον θέμα «ἹΑρχιεπισκοπὴ Πωγωνιανῆς».

Ἐλπίζω ὅτι ὁ καλῆς πίστεως μελετητῆς, κρίνων ἀντικειμενικῶς καὶ ἀμεροληπτῶς δὲν θὰ θεωρήσῃ ὡς ξένην καὶ ἀνεξάρτητον πρὸς τὸ κύριον θέμα τὴν περὶ τοῦ ἀοιδίμου Μητροπολίτου Μυρέων Ματθαίου ἀναγραφὴν τσοσούτων πολυτίμων πληροφοριῶν.

Ἡ ὅλη ἡ μακρὰ περίοδος ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Πωγωνάτου 671—685 μέχρι τοῦ 1641, ἀνερχομένη εἰς χιλιοτηρίδα περίπου, ἐξακολουθεῖ νὰ παραμένῃ, ὡς πρὸς τὴν ἐν προκειμένῳ ἹΑρχιεπισκοπὴν Πωγωνιανῆς ἀσαφής. Κατὰ τὴν παρέχει ὡχράς τινας θρυαλλίδας φωτὸς ὁ ἀοίδιμος Μυστακίδης διὰ τῆς δημοφιλῆς εὐσεως ὀνομαστικοῦ καταλόγου τῶν ἀρχιερατευσάντων ἀγίων ἹΑρχιερέων ἐν τῇ ἹΑρχιεπισκοπῇ Πωγωνιανῆς καὶ τούτου μὴ ἐξ ἄλλης ἱστορικῆς πηγῆς ἐπιβεβαιουμένῳ ὡς καὶ ὁ ἀοίδιμος ἱστορικὸς Λαμπρίδης, ὅστις ἐν τῇ ὁμωνύμῳ πρὸς τὴν παρούσαν μὴ ἀξιόλογον πραγματείαν του, παραθέτει πίνακα ἀρχιερατευσάντων ἐν τῇ ἹΑρχιεπισκοπῇ ταύτῃ ἀπὸ τοῦ 1292 καὶ ἐντεῦθεν, ἀλλ' ἀτυχῶς αἱ παρεχόμεναι αὐταὶ πληροφορίες ἀποτελοῦσι κατὰ τὸ δὴ λεγόμενον «σταγόνα ἐν τῷ ὠκεανῷ».

Ἡ ἐπὶ τόσον μακρὸν χρονικὸν διάστημα παντελῆς, τοῦλάχιστον δι' ἡμᾶς, ἐλλειψίς ἱστορικῶν στοιχείων, μήπως ὀφείλεται εἰς τὴν ἐν τοῖς προηγουμένοις ἀναγραφῆν τῆς γνώμης τοῦ γνωστοῦ παιδαγωγοῦ κυρίου Εὐριπίδου Σούρλα, τοῦ μετὰ προσοχῆς ἀναζητήσαντος σχετικὰ στοιχεῖα, ὡς καὶ ἡ τοιαύτη τοῦ λογίου κυρίου Σπυρίδου Στούπη, ὅτι ἡ Μητρόπολις αὕτη ὑπήγετο ἄλλοτε μὲν εἰς τὴν ἹΕκκλησίαν τῆς Ρωμανίας — δὲν εἶχεν ἐπέλθει τὸ σχῆμα τῶν ἹΕκκλησιῶν — ἄλλοτε δὲ εἰς τὸ κατὰ τὴν Βυζαντινὴν ἐκείνην ἐποχὴν νεοσυσταθὲν πατριαρχεῖον ἐν τῇ ἡνωμένην τότε Δυτικῇ Μακεδονίᾳ, τὸ καλούμενον ἹΙουστινιανῆς; Μήπως δι' αὐτὸν τὸν λόγον πᾶσαι αἱ πληροφορίες ἐμμοῦ καταβληθεῖσαι προσπάθειαι ἀναδιφῆσεως τῶν ἀρχείων τοῦ Σεπτοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ εἰς τὸ παρελθὸν καὶ εἰς τὰς ἐσχάτας ἡμέρας, δὲν ἔφερον εἰς φῶς στοιχεῖα, ἐξικνούμενα πέραν τῆς 15ης ἹΕκατονταετηρίδος; Μὴ δυνηθεῖς νὰ ἀνεύρῃς τὴν πραγματικὴν αἰτίαν τῆς μὴ ἀνευρέσεως, παρὰ τὰς καταβληθείσας προσπάθειάς μου, τῶν ἀπαραιτήτων ἱστορικῶν στοιχείων, ἀφορώντων τὴν ἹΑρχιεπισκοπὴν ταύτην, παραθέτω ἐν συνεχείᾳ τὰ κατὰ ταύτην — 15ην — καὶ μετὰ ταύτην τοιαῦτα

Εἰς τὴν Μεσαιωνικὴν Βιβλιοθήκην «Πατριαρχικὰ ἔγγραφα» (σελ. 561) τοῦ λαμπροῦ ἱστοριοδίφου Κωνσταντίνου Σάθα, ἀναγινώσκω — 1620 (Κατ' ἹΙανουάριον) ὁμιλία ἐπισκόπου Βελλᾶς ὅτι οὐδὲν ἔχει ἐκ τοῦ ἀποβιώσαντος Πωγωνιανῆς ἹΑνθίμου 1641 σελ. 571 Αὐγούστου 5 πατριαρχικὸν ἔγγραφον, ἔχον οὕτω:

«Περὶ τοῦ διδόναι τὴν ἹΑρχιεπισκοπὴν Πωγωνιανῆς κατ' ἀποκοπὴν τῆς Μεγαλῆς ἹΕκκλησίας ἔτησίως πέντε χιλιάδες (5.000) ἹἌσπρα.

Τὸ ἹἌσπρον ἦτο νόμισμα τουρκικὸν ἀργυροῦν μικρὸν, μόλις διαμετρήματος 0,01 τοῦ μέτρου. Ἐφερε εἰς μὲν τὴν προσθίαν ὄψιν τὴν μορφήν τοῦ ἐκάστοτε Σουλτάνου, εἰς δὲ τὴν ὀπισθίαν μόνον τὴν χρονολογίαν τῆς κοπῆς του. Εἶχεν ἀγοραστικὴν ἀξίαν περίπου πεντακοσίων σημερινῶν δραχμῶν.

1640 Σιγίλλιον περὶ τῆς Πατριαρχικῆς θητείας τοῦ ἹΑρχιεπισκόπου Πωγωνιανῆς εἰς ἹἌσπρα πέντε χιλιάδες.

1643 ἹΥπόμνημα ἐκλογῆς ἹΑρχιεπισκόπου Πωγωνιανῆς Παρθενίου.

1644 ἹΥπόμνημα ἐκλογῆς ἹΑρχιεπισκόπου Πωγωνιανῆς Παρθενίου τοῦ Β'.

1650 ἹΥπόμνημα ἐκλογῆς ἹΑρχιεπισκόπου Πωγωνιανῆς Δανιὴλ ἀντὶ τοῦ ἀποθανόντος Παρθενίου.

1657 Ὑπόμνημα ἐκλογῆς Ἀρχιεπισκόπου Πωγωνιανῆς Νεκταρίου ἀντὶ τοῦ καθαιρεθέντος Δανιήλ.

1666 Ὑπόμνημα ἐκλογῆς Ἀρχιεπ. Πωγωνιανῆς Παρθενίου τοῦ Δ'.

Ἄτυχῶς, πέραν τῆς χρονολογίας ταύτης, δὲν μᾶς παρέχει ἄλλα στοιχεῖα ὁ ἀειμνηστος Σάθας. Ἡ ἐντὸς βραχυτάτου χρονικοῦ διαστήματος — μόλις 25ετίας — ἀντικατάστασις τόσων Ἀρχιεπισκόπων, εἶναι μία τραγοτάτη ἀπόδειξις τῶν λαβόντων ἐκεῖ χώραν θλιβερῶν ἀντιθρησκευτικῶν γεγονότων. Εἶναι ἡ ἀποφράς Εἰκοσιπενταετία, καθ' ἣν οἱ αἰμοβόροι ἐκεῖ Ἀγαρηνοὶ μεταχειρίζονται βίαια καὶ ἀπάνθρωπα μέσα καὶ ἀναγκάζουν πολλοὺς τῶν κατοίκων τῆς ἐπαρχίας ταύτης νὰ ἐξιλαμισθῶσιν, μέλαινα ἐποχή, καθ' ἣν ἡ ἀνθοῦσα καὶ ἀκμάζουσα ἐκεῖ πόλις Διπαλίτσα, ἡ κλεινὴ κατὰ τὴν Βυζαντινὴν ἐποχὴν Πωγωνιανή, ἡ πόλις μὲ τὶς «ἐβδομήκοντα δυὸ ἐκκλησιαι σαράντα πέντε βρύσες», δέχεται τὴν τελειωτικὴν βολὴν ἀπὸ τὴν ἀγρίαν ληστρικὴν καὶ ἐγκληματικὴν φυλὴν τῶν εἰδεχθῶν Καραμουρατατῶν, λεηλατεῖται, καταστρέφεται καὶ ἐρημοῦται. Εἶναι τὸ δεύτερον ἡμισυ τῆς δεκάτης ἐβδόμης ἑκατονταετηρίδος καθ' ἣν ἡ Διπαλίτσα δέχεται τὰ ἀλεπάλληλα θανατηφόρα πλήγματα τῆς ἀπαισίας ταύτης Τουρκαλβανικῆς φυλῆς, τὰ ὁποῖα, ὡς ἦτο ἐπόμενον, ἐπέφερον τὴν πλήρη καταστροφὴν καὶ ἐξαφάνισιν τῆς ἐλληνικωτάτης ταύτης πόλεως, λεπτομερείας τῆς ὁποίας ἔγραψα εἰς τὰ ὑπ' ἀριθ. 94 καὶ 95 τεύχη τῆς «**ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΣΤΙΑΣ**» ὡς καὶ ἐν τοῖς προηγουμένοις ἀνέφερα. Οἱ Ἀρχιεπίσκοποι τῆς ὑφίστανται τὰς θλιβερὰς συνεπειὰς τῆς ἐπελθούσης ἐκεῖ καταιγίδος, τούτου δ' ἔνεκεν βλέπομεν τὴν συχνὴν ἐκεῖ ἐναλλαγὴν τῆς κατὰ τὰς χαλεπὰς ταύτας ἡμέρας. Ἐπελθούσης τῆς καταστροφῆς τῆς ἄλλοτε ἀκμαζούσης ταύτης πόλεως, οἱ μὲν κάτοικοι τῆς διεσκορπίσθησαν τῆδε κακεῖσε, εἰς Ρουμανίαν, Ρωσσίαν, Ἰωάννινα, Πρεμετὴν καὶ ὅπου ἄλλοῦ ὁ καθεὶς ἠδυνήθη, οἱ ἐκκλησιαῖοι ἔρημοι, ἀφώτιστοι, ἀλειτούργητοι καὶ τὸ ἐκεῖ μητροπολιτικὸν μέγαρον ἄνευ ἀρχιερέων τούτων ζητησάντων ἀπὸ πολλοῦ ἤδη καιροῦ καταφύγιον εἰς τὰ λίαν προσοδοφόρα ἐν Βουκουρεστίῳ κτήματα τῆς ἀρχιεπισκοπῆς καὶ τῆς Ἱερᾶς μονῆς Μολυβδοσκεπάστου.

Διὰ τὴν νεκρὰν ταύτην περίοδον, καθ' ἣν ἡ Διπαλίτσα - Πωγωνιανὴ ὁμοίαζεν ὡς ἐν ἀπέραντον ἐρημικὸν νεκροταφεῖον, οὐδὲν συγκεκριμένον καὶ σαφὲς στοιχεῖον ἀνεύρομεν. Ἀπὸ πατριαρχικὰ ἔγγραφα, τὰ ὁποῖα κατωρθώσαμεν νὰ ἀνεύρωμεν εἰς τὰ ἀρχεῖα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τὰ ὁποῖα ἐν συνεχείᾳ θὰ παραθέσωμεν, βλέπομεν φερόμενον κατὰ τὰ ἔτη 1695—1702 ὡς Ἀρχιεπίσκοπον Πωγωνιανῆς ὀνόματι Μαλάχιον, ὅστις διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἐν τῇ ἐρημωθείσῃ Διπαλίτῃ τὴν κεφαλὴν ποῦ κλίνει, διέμενεν εἰς Ρουμανίαν, ὅπου καὶ ἀπέθανεν.

Ὁ ἀραιὸς ἐπανεποικισμὸς τῆς ἐρημωθείσης καὶ καταστραφείσης ταύτης πόλεως, ἤρξατο, ὡς μᾶς πληροοφρεῖ ὁ Λαμπρίδης εἰς τὴν ἀξιομελέτητον διατριβὴν του «**Ἡπειρωτικὰ Μελετήματα**», νὰ κατοικῆται ἀπὸ τὰ μέσα τῆς ΙΗ' ἑκατονταετηρίδος ἀπὸ κατοίκους, προερχομένους ἐκ τοῦ χωρίου Ἄνω Ραβένια, διατηρηθέντος εἰς τὸ νέον τοῦτο χωρίον τοῦ ἀρχικοῦ ὀνόματος Ζιπαλίτσα.

Σ υ ν ε χ ί ζ ε τ α ι

ΣΤΑΥΡΟΥ ΜΑΘ. ΓΚΑΤΣΟΠΟΥΛΟΥ

Δημοδιδασκάλου

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΠΩΓΩΝΙΑΝΗΣ*

Κατωτέρω ἐν συνεχείᾳ παρατίθημι ἀντίγραφα τῶν εἰς χεῖράς μου ἐπισήμων ἐγγράφων, ἅτινα ἐφωδιάσθην παρὰ τῆς αὐθεντικῆς πηγῆς, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ ἄλλων Ἱερῶν Σκηνωμάτων καὶ Βιβλιοθηκῶν καὶ τὰ ὅποια, ὡς προλαβόντως ἀνέφερα, ἀρχίζουσι ἀπὸ τὸν 12ον καὶ ἐντεῦθεν αἰῶνα. Βαθεῖα λύπη μὲ κατέχει διότι, παρὰ τὰς καταβληθείσας προσπάθειάς μου παντοῦ, ὅπου ἠδυνάμην καὶ ἐπίστευον ὅτι θὰ εὔρω σχετικόν τι, ἀφορῶν τὴν Ἀνωτάτην ταύτην Θρησκευτικὴν Ἀρχήν, τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Πωγωνιανῆς, οὐδὲν εὔρον, μαρτυροῦν τὸν χρόνον συστάσεως αὐτῆς, τὴν ἐκεῖ μακρόχρονην ποιμαντορίαν της, τοὺς διεξαχθέντας παρ' αὐτῆς σκληροὺς πνευματικοὺς ἀγῶνας πρὸς διάσωσιν τοῦ χριστεπωνύμου ποιμνίου των ἀπὸ τοὺς μὲ λύσαν ἐφορμῶντας παντοειδεῖς λύκους, Οὐνοὺς, Γότθους, Βουλγάρους, Σέρβους, Τουρκαλθανούς καὶ παντὸς εἴδους ἐχθροὺς, οἵτινες κατὰ καιροὺς ἐβουλήθησαν, ἵνα ἀλλάξωσι τὰ ἀκραιφνῆ ἐθνικοθρησκευτικὰ αἰσθήματα αὐτῶν, ἀλλ' οὐδὲν κατώρθωσαν. Οἱ Ἑλληνορθόδοξοι οὗτοι Ἠπειρωῖτες, ὡς ὑψικάρῃνοι δρῦες, ἀντέστησαν ἀποτελεσματικῶς. Ὅτε δὲ ἀργότερον ἢ εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην ἀναφανείσα σκληρὰ καὶ αἰμοχαρὴς φυλὴ τῶν Καραμουρατατῶν, ἢ ὡς φοβερὰ καταιγὶς ἐνσχύψασα εἰς τὴν περιοχὴν ἔθιγε, ἀπώλλυε καὶ ἐξηνάγκαζε διὰ πυρός, σιδήρου καὶ μαχαίρας τοὺς στερρῶς ἐχομένους τῶν Ἐθνικοθρησκευτικῶν παραδόσεων κατοίκους τῆς περιοχῆς νὰ ἐξισλαμισθῶσιν, ἐλάχιστοι τούτων ἐκάμφθησαν, ἢ πλειὰς ἔμεινε πιστή, ὡς στύλος ἀκλόνητος.

Καὶ ἐπειδὴ καὶ ἐνταῦθα καὶ ἀλλαχοῦ ἐγένετο λόγος περὶ τῆς ἀγρίας ταύτης Τουρκαλθανικῆς φυλῆς, τῆς τῶν Καραμουρατῶν, ἀξίζει ἵνα ὁ ἀναγνώστης πληροφορηθῆ περὶ τῆς προελεύσεως αὐτῆς. Ὁ ἀείμνηστος Λαμπρίδης εἰς ἐπιστολὴν τοῦ πρὸς τὸν Νικόλαον Τσιγαρᾶν, δημοσιευθεῖσαν εἰς τὸ «Ἀττικὸν Ἡμερολόγιον» (σελ. 115—129) τοῦ 1888, ἐπιγραφομένη «Περὶ Καραμουρατατίας», τὸν πληροφορεῖ τὰ ἀκόλουθα:

«Κατὰ τὸ ἀντίγραφον τῆς Κλεισούρας, ὁ ἐκ Λεσκοβεκίου ἀρνησίθρησκος Κωστής, λαβὼν τὸ Μουσουλμανικὸν ὄνομα Ἰσαήμ, βοηθήσας τοὺς Τούρκους κατὰ τὸ ἔτος 1385, κατακτήσαντας τὴν βορείαν περιοχὴν τῆς Ἠλείρου, ἠμείφθη παρ' αὐτῶν, δώσαντες ὡς τιμᾶριον εἰς τοῦτον τὴν περιοχὴν Πωγωνίου, ἣτις φέρεται καὶ εἰς τὰ ἐπίσημα βιβλία τοῦ Τουρκικοῦ Κράτους Ἰσαήμ Βιλαέτ. Οὗτος ἐγέννησε δύο υἱούς· τὸν Γιακούπ καὶ Σινάν. Ὁ Γιακούπ ἀπέθανεν ἄτεκνος, ὁ δὲ Σινάν ἀπέκτησεν ἑπτὰ υἱούς. Ἀπόγονος τοῦ Σινάν εἶναι ὁ Μουράτ, ὅστις, διὰ τὸ μελαψὸν τοῦ προσώπου του καὶ τὸ ἄγριον τῆς ψυχῆς του ὠνομάζετο Καραμουράτ. Ἐκ τούτου προέρχεται ἡ ἀγρία αὕτη φυλὴ τῶν Καραμουρατατῶν, ἢ ἀληθῆς μάστιξ τῆς περιοχῆς Πωγωνίου καὶ δὴ τῆς Διπαλίτσης, ἐξ ἧς προῆλθεν ἡ καταστροφή της».

Τὰ ὑπὸ τοῦ μνημονευθέντος ἐξαιρετικοῦ ιστοριοδίφου, ἀειμνήστου Ἰωάννου Λαμπρίδου ἀναγραφόμενα «Ἠπειρωτικὰ Μελετήματα», σελ. 86, ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς περιοχῆς, τῆς ἐκατέρωθεν τοῦ Ἀΐου, τῆς κοινῶς λεγομένης καὶ ἀναγραφομένης Καραμουρατία κατὰ τὸ πλεῖστον, καταπιεζόμενοι καὶ ὑποβαλλόμενοι εἰς φρικτὰς βασάνους ἐξισλαμίσθησαν, δὲν ἔχεται πλήρους ἀληθείας. Οἱ κάτοικοι τῆς περιοχῆς, πλὴν

* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου, σελ. 617.

ἐλαχίστων, ἔμειναν πιστοὶ εἰς τὴν Ὀρθόδοξον Θρησκείαν. Ὡς ἰδίαις αἰσθήσεσι διεπιστώσαμεν — κατὰ τὴν νεανικὴν μας ἡλικίαν, ἐζήσαμεν ἐκεῖ ὑποτεταγμένοι εἰς τοὺς βαρβάρους καὶ ἡμιαγρίους Τούρκους — εἰς ὅλην τὴν περιοχὴν τῆς Καραμουρατιάς, ἀποτελουμένην ἀπὸ 28 χωρία, χωρίον Μουσουλμανικὸν ἦτο μόνον τὸ ἐγγὺς τῆς Διπαλίτσης, ὀνομαζόμενον Μεσαριά οἰκούμενον ἀπὸ 15 οἰκογενείας, ἡ Ἀβαρίτσανη ἀπὸ 5 καὶ μόνον καὶ τὸ ἐγγὺς τοῦ Λεσκοβικίου χωρίον Ζόγια Γλήνα ἀπὸ 20 οἰκογενείας. Εἰς Λεσκοβικίον κατώκουν ἐλάχιστοι Μπέηδες ἐν μέσῳ τῆς συντριπτικῆς πλειοψηφίας τῶν Ἑλλήνων, εἰς Περάτι, Βαλοβίσταν, Ζέππαν καὶ Στρεμπέτσι μετρούμενοι οἱ ἐν αὐτοῖς Ὀθωμανοὶ εἰς τὰ δάκτυλα τῆς μιᾶς χειρός, ἅπαντα δὲ τὰ λοιπὰ χωρία κατοκοῦντο καὶ μέχρι τῆς ἀπελευθερώσεως κατὰ τὸ 1913 ἀπὸ ἀμιγεῖς Ἑλληνορθοδόξους κατοίκους.

Εἶναι ὅθεν ἄξιοι θαυμασμοῦ οἱ κάτοικοι τῆς περιοχῆς ταύτης, οἵτινες, πνευματικῶς ἀνήκων εἰς τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Πωγωνιανῆς, παρὰ τὰς ἀπανθρώπους καταπιέσεις τῶν Καραμουρατῶν καὶ τὴν ἀπουσίαν τοῦ πνευματικοῦ των πατρὸς — οἱ ἐκάστοτε Ἀρχιεπίσκοποι ἀπὸ τοῦ 1673 διέμενον εἰς Βουκουρέστιον — ἔμειναν ἐχόμενοι στερρῶς τῶν ὠραίων μας ἐθνικοθρησκευτικῶν παραδόσεων.

Τὸ ἀμέσως κατωτέρω παρατιθέμενον Σιγίλλιον τοῦ Σεπτοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, συνταχθὲν τὸ ἔτος 1641 μαρτυρεῖ τὴν συνεπείᾳ τῶν ἀρξαμένων Μουσουλμανικῶν πιέσεων ἀδυναμίαν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς νὰ συνεχίσῃ τὴν δυσβάστακτον καταβολὴν τῆς ζητείας τούτου, δ' ἔνεκεν τροποποιεῖται αὕτη, ἐλαττωμένη αἰσθητῶς.

Τοῦτο ἔχει ὡς ἀκολουθως:

Κώδηξ Α' σελὶς 400 Ἔτος 1641.

Ἴσον καὶ ἀπαράλλακτον τοῦ πρωτοτύπου Σιγιλίου.

Ἡ καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, πρόνοιαν ποιουμένη πασῶν τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν οὐ μόνον προβιβάζειν καὶ μεταβιβάζειν ἀπὸ δόξης πνευματικῆς εἰς δόξαν καὶ κατάστασιν τοιαύτην ἀλλὰ καὶ κατακοσμεῖν αὐτὰς ἐν εἰρήνῃ, ἀνέσει καὶ πάσῃ θεραπείᾳ ψυχικῇ ἔχειν δὲ ἐν ψυχαῖς καὶ καρδίᾳ καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἔφεσιν τῆς πρὸς Θεοῦ ὀριζομένης ἐπιβραβεῦσαι παγκόσμιον τὴν εἰρήνην, τὴν ἀνάπαυλαν, τὴν γαλήνην ἐν καλῷ λιμένι τῆς ἀνέσεως. Τίς δ' ἂν εἴη καὶ ὁποῖος ὁ τρόπος καὶ ἡ μηχανή; Τούτου ἰδ' ὄντος μοι διὰ φροντίδος καὶ παντοίας σπουδῆς ἐφ' ᾧ τέλει ἀνὰ πάσας τὰς Ἐκκλησίας, ὅση μοι περίεστι δύναμις, τῷ ἐπικαλουμένῳ, παρ' οὗ πᾶσα δόσις ἀγαθὴ καταπέμπεται καὶ οὐ ἄνευ οὐκ οἶονει γενέσθαι τῶν ὄντων οὐδέν, ἔφθασαν καὶ ἄχρι τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς τινὲς τῶν Χριστιανῶν τῶν ἐν τοῖς ἐκεῖσε Προκρίτων τεταγμένοι ὅτι κὺρ Θεόφιλος Καζᾶκος καὶ κὺρ Δόνος Ποπᾶς καὶ ἄλλοι μετ' αὐτῶν ὑπερμαχόμενοι τῆς Πατρίδος αὐτῶν δεόμενοι καὶ ἐκλιπαροῦντες ἄγαν ἡμᾶς καὶ περιμένοντες τὴν παντελῆ ἐλευθερίαν τῆς ἀπαιτήσεως ἥτοι Ζητείας καὶ ἐζήτησαν οἰκειοθελῶς καὶ ἀβιάστως ἐν πανδήμῳ γνώμῃ καὶ εἰδήσει τῶν ὑπολοίπων αὐτοχθόνων, ἱερωμένων τε καὶ λαϊκῶν ἀρχόντων τε καὶ ἀρχομένων καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ εἰς τὸ γενέσθαι μίαν καὶ μόνην ἐτήσιον Ἀρχιεπισκοπικὴν καὶ διδόναι κατ' ἔτος τὸν νῦν ἢ κατὰ καιροὺς Ἀρχιεπίσκοπον Πωγωνιανῆς τὸ ἀποφανθὲν ἀνάλογον αὐτοῦ. Καὶ δὴ ἡ μετριότης ἡμῶν Συνοδικῇ μὲν καὶ τῆς συνεδριαζούσης Ἀρχιερατικῆς Ἀδελφότητος, τὴν αἴτησιν αὐτῶν ἀποδεξαμένη ὡς εὐλόγον γραφῆναι καὶ ἐν ἀγίῳ ἀποφαίνεται Πνεύματι, ἵνα ἄχρι τοῦ νῦν καιροῦ καὶ εἰς τὸ ἐξῆς εἰς ἅπαντα τὸν αἰῶνα ὀφείλει παρέχειν κατ' ἔτος ἢ νῦν καὶ κατὰ καιροὺς Ἀρχιεπίσκοπος Πωγωνιανῆς πρὸς τὴν καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ πέντε χιλιάδες (5.000) ἄσπρα, σῶα καὶ ὀλόκληρα καὶ μὴ ἀνωμάλως, πῆ μὲν¹ περισσότερα καὶ ἐνοχλεῖσθαι αὐτὸν καὶ στενοχωρεῖσθαι πῆ δὲ² καὶ ὀλιγότερα καὶ προσαπαιτεῖσθαι ἔπειτα παρὰ τι-

1) Πῆ μὲν = ἄλλοτε μὲν.

2) Πῆ δὲ = ἄλλοτε δέ.

νων καὶ εἶη ὅ,τι ριφή¹ ζητεία καὶ μείνη ἢ ἀποκοπῇ αὕτη στερεὰ καὶ πάγιος καὶ ἀνυπέρβλητος καὶ ἀμείωτος καὶ κατὰ πάντα ἀμετακίνητος ἐν ᾧ περιορίσθη ἀριθμῶ δόσεως, μηδεμίαν ἔχοντος τοῦ λοιποῦ φροντίδα τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Πωγωνιανῆς διδόναι περισσότερα παρ' ἃ ἀπεφάνθη ἢ ὅλως ἀπαιτεῖν πάντη πλείω μέχρι καὶ ὀβολοῦ εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα οὔτε τὸ σύνολον ἐνοχλεῖσθαι παρὰ τῶν ἱερωμένων ἢ κατὰ καιροὺς οἰουδήποτε Ἐξάρχου.

Ὅς δ' ἂν τις ὀψέποτε καθ' οἰονδήποτε τρόπον βουληθῇ ἢ λόγῳ ἢ ἔργῳ ἀνατρέψαι τὸ παρὸν, ἐνοχλῆσαι τὸν Θεοφιλέστατον Ἀρχιεπίσκοπον Πωγωνιανῆς, ζητῶν ἀρπάσαι πλείω τῆς ἐκδοθείσης Συνοδικῶς Ἀρχιεπισκοπῆς καὶ σκανδαλίσαι αὐτὸν καὶ λυπῆσαι, ὁποιοῦντας παραβάτης ἀφωρισμένος ἔσται παρὰ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ καὶ Ἀγίου Πνεύματος τῆς μιᾶς Βασιλείας καὶ Κυριότητος καὶ κατηραμένος καὶ ἀσυγχώρητος ἐν τῷ νῦν αἰῶνι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι καὶ μετὰ θάνατον ἄλυτος καὶ ὑπόδικος τ' αἰωνία φλογὶ καὶ ἔχη καὶ τὰς ἀράς τῶν Ἁγίων Τριακοσίων δέκα ὀκτῶ (318) Θεοφόρων Πατέρων, τῶν ἐν Νικαίᾳ καὶ τῶν λοιπῶν Ἁγίων Συνόδων καὶ ἡμῶν.

Ὅθεν ἐγράφη τὸ παρὸν Σιγιλλιῶδες Πατριαρχικὸν καὶ Συνοδικὸν ἡμέτερον γράμμα καὶ διὰ τοῦ Ἀρχιερατεύοντος διδόναι πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Πωγωνιανῆς, εἰς ἔνδειξιν καὶ ἀσφάλειαν διηνεκῆ.

Ἐν ἔτει αχμα', ἐν μηνὶ δὲ Αὐγούστῳ θ'
(Ὑπογραφαί)

Παρθένιος. Ἐλέῳ Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κων)πόλει καὶ Νέας Ρώμης καὶ Οἴκουμ. Πατριάρχης.

Θεόφιλος. Ἐλέῳ Θεοῦ Πατριάρχης τῆς Ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλήμ.

Ὁ Ἡρακλείας Ἰωαννίκιος.

Ὁ Ἀγκύρας Λαυρέντιος

Ὁ Τουρνόβου Μακάριος

Ὁ Χαλκηδόνος Παχώμιος

Ὁ Λαρίσσης Γρηγόριος

Ὁ Σερρῶν Δανιήλ

Ὁ Μονεμβασίας Νεόφυτος

Ὁ Λακεδαίμονος Ἰωάσαφ

Ὁ Μασσηβροίας Δαμασκηνὸς

Ὁ πρόην Γάνου (δυσανάγνωστος, ἴσως Ἰάκωβος)

Ὁ Γάνου καὶ Χώρας Παῖσιος.

Ἐν τῷ ὡς ἄνω Πατριαρχικῷ Κώδηκι διαπιστοῦται ἡ οἰκονομικὴ δυσχέρεια εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκεται ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ Πωγωνιανῆς, μὴ δυναμένη νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὴν ἐτησίαν πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον συνεισφοράν τῆς, τὴν ὀνομαζομένην ζητείαν ἢ ριφήν. Οἱ Κρητικοὶ καὶ παρακρατικοὶ τῆς ἀφαιμάσσουν πᾶσαν οἰκονομικὴν ἱκμάδα. Τοῦτο, ἀναγνωρίζον τὴν δυσχέρειαν ταύτην, μειώνει τὴν ἐτησίαν συνεισφοράν εἰς πέντε χιλιάδες ἄσπρα. Τὸν νέον τοῦτον καθορισμὸν εἶδομεν ἐν τοῖς προηγουμένοις ἀναγραφόμενον ὑπὸ τοῦ Σάθα εἰς τὸ περισπούδαστον ἔργον τοῦ «Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη» (σελ. 571).

Εἰς τὸ Πατριαρχικὸν τοῦτο καθοριστικὸν ἔγγραφον, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Πωγωνιανῆς τιτλοφορεῖται Θεοφιλέστατος δὲν ἀναγράφεται τὸ ὄνομά του, ἵνα γίνῃ ἐπαλήθευσις αὐτοῦ μετὰ τὸν ὑπὸ τοῦ Νικολάου Μυστακίδου ἀνα-

1) Ριφή = ὑποχρεωτικὴ εἰσφορά.

γραφόμενον ὀνομαστικὸν πίνακα Ἀρχιεπισκοπῆ Πωγωνιανῆς, κατὰ τὴν χρονικὴν ταύτην περίοδον.

Τὸ καθορίζον τὴν ζητείαν Πατριαρχικὸν τοῦτο ἔγγραφο, ὑπογεγραμμένον ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καὶ τῶν Μελῶν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, προσυπογράφεται καὶ παρὰ τοῦ Πατριάρχου τῆς Ἁγίας Ἐδρας — Ἱερουσαλήμ — κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀοιδίμου Θεοφίλου.

Διατί ἄραγε; Ἦτο ὑποχρεωτικὴ ἐκκλησιαστικὴ διάταξις γὰ προσυπογράφωνται τὰ ἐκάστοτε Πατριαρχικὰ Σιγίλλια ὑπὸ τῶν δύο Πατριαρχῶν ἢ τιμῆς ἕνεκεν διότι ἔτυχε γὰ εὑρίσκεται ὁ Πατριάρχης τῆς Ἁγίας Ἐδρας εἰς Κωνσταντινούπολιν; Εἰκάζεται ὅτι μᾶλλον περὶ τοῦ δευτέρου θὰ πρόκειται.

Ἐν συνεχείᾳ δημοσιεύω κατωτέρω καὶ ἕτερον Πατριαρχικὸν Σιγίλλιον ἢ μᾶλλον εἰπεῖν Πατριαρχικὸν ἔγγραφο, ὑπογεγραμμένον κατὰ τὸ 1696 ἀπὸ τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως **Κ α λ λ ί ν ι κ ο ν**.

Πρόκειται περὶ Πατριαρχικῆς Συγχωρήσεως, παρανόμως τελεσθέντος ἐκεῖ γάμου, ἀνδρὸς συζευχθέντος δισεξαδέλφην του. Τότε — 1695 — ὅτε τὰ ἦθη ἦσαν αὐστηρὰ καὶ πᾶσα παρεκτροπὴ δὲν συνεχωρεῖτο ἀπὸ τοὺς συγχωρίους ἢ συμπολίτας του, συνέβη τὸ — ἃς χαρακτηρίσωμεν — παράπτωμα τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἤγειρε τὴν μῆνιν τῶν συμπολιτῶν του ἀπαξιούντων πᾶσαν μετ' αὐτοῦ ἐπικοινωνίαν.

Ἀ ν τ ί γ ρ α φ ο ν

Συγχωρητικῶ Πατριαρχικοῦ ἔγγραφου διὰ γάμον παράνομον

Τὸ Πατριαρχικὸν τοῦτο ἔγγραφο ἀντεγράφη ἀπὸ τὸ Βιβλίον «Κανονικαὶ Διατάξεις» (Τόμος Β' σελ. 394) ἐκ τοῦ Πατριαρχικοῦ Τυπογραφείου καὶ ἔχει οὕτω:

«Καλλινίκου Ἀκαρνᾶνος

Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως καὶ Νέας Ρώμης

«Συνοικεσίου συγχώρησις ζ' βαθμοῦ ἐξ ἀγχιστείας».

Καλλίνικος ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Θεοφιλέστατε Ἀρχιεπίσκοπε Πωγωνιανῆς.

Ἀνηνέχθη ἡμῖν ὅτι, ὁ (δεῖνα) ἔλαβε γυναῖκα τὴν (δεῖνα), ἧς θανούσης, ἔλαβεν ἐξ ἀγνοίας τὴν δισεξαδέλφην ἐκείνης (δεῖνα), οὗ ἕνεκεν ἀφορισμῶ καθυπεβλήθη πρὸ ἡμερῶν, φανερωθέντος τοῦ πράγματος. Καὶ προσδραμῶν τῶ ἐλέει τῆς Ἐκκλησίας ἐδέχθη μετὰ δακρύων πολλῶν θεραπείας τυχεῖν διὰ τὸ μὴ δύνασθαι διαχωρισθῆναι αὐτῆς πολλῶν ἕνεκεν ἀναγκαίων περιστάσεων. Διόπερ οἴκτω καμφθέντων, ἤδη τί δυσχερὲς τῆς διαλύσεως τοῦ συνοικεσίου βλέποντες καὶ συγκαταβάσει χρησάμενοι λόγοις οἰκονομίας κατὰ τὸ ἔθος τῆς Ἐκκλησίας δεδώκαμεν αὐτοῖς ἄδειαν μένειν ἀδιαχωρίστως καὶ συνοικεῖν ἀνεμποδίστως.

Τὸ γὰρ τοιοῦτον Συνοικέσιον ἐμποδίζεται μὲν εἰς τὸ μὴ γενέσθαι ἐξ ἀρχῆς, εἰάν φθάσῃ δὲ ποτὲ γενέσθαι κατ' ἀγνοίαν οὐκ ἔστιν ἀνάγκη χωρισθῆναι τοὺς συναφθέντας καθάπερ διαχωρίζονται ἄλλα συνοικέσια, τὰ μὴ ἔχοντα τοὺς διωρισμένους βαθμοὺς καὶ γὰρ τοῦτο διεπέρασε τὸν διατεταγμένον ἕκτον βαθμὸν καὶ διέβη εἰς τὸν ἕβδομον καὶ τὸ ἐμπόδιον προσῆψαν αὐτῶ μόνον διὰ τὴν σύγχυσιν τῶν ὀνομάτων, ἧτις ὡς λίαν ἀμυδρά, παραβλέπεται ἀκαταγνώστως κατὰ καιρούς, τοῖς ἐκκλησιαστικῶς ἐξοικονομοῦσι τὰ πράγματα.

Ὅθεν γράφοντες ἀποφαινόμεθα τοῦ δυνάμει καὶ ἐξουσίας τοῦ Παναγίου Πνεύματος, ἵνα τὸ Συνοικέσιον αὐτὸ μείνῃ ἀδιαχώριστον καὶ ἔχει ὁ (δεῖνα) τὴν γυναῖκα του (δεῖνα) ἀνεμποδίστως σύνοικον αὐτῶ καὶ σύζυγον καὶ ὑπάρχωσι συγκεχωρημένοι καὶ λελυμένοι τοῦ ἀφορισμοῦ καὶ ἔχωσι τὴν εἴσοδον τῆς ἐκκλησίας ἀκωλύτως, ὡς

καὶ οἱ λοιποὶ χριστιανοὶ καὶ μηδεὶς τολμήσῃ κατηγορῆσαι αὐτοὺς καταφρονῶν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἀποφάσεως, ἐν βάρει ἀφορισμοῦ.

(Ἑπογραφή Πατριάρχου)

αχψς' == 1696 μηνὶ Δεκεμβρίῳ.

Ἀναγινώσκων ὁ φίλος ἀναγνώστης τὴν ὡς ἄνω Πατριαρχικὴν συγχωρητικὴν εὐχὴν διὰ τὸν ἀνώνυμον παραβάτην τῶν διὰ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ πηδαλίου θεσμίῳν, ὅστις ἔλαβεν ἐξ ἀγνοίας σύζυγον τὴν δισεξαδέλφην τῆς ἀποθανούσης συζύγου του, ἦτοι τὴν πρώτην ἐξαδέλφην ἐκείνης, ἴσως θεωρήσῃ ὡς μὴ ἐπιτρεπτὴν τὴν συγχώρησιν τοῦ παραπτώματος, διότι δὲν εὐσταθεῖ ὀρθολογιστικῶς ἡ δικαιολογία «ἐξ ἀγνοίας». Ἡ ἐπιδειχθεῖσα ἐπιείκεια τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας, ὥστε νὰ ἄρῃ τὸν ἀφορισμὸν, τὸν ὁποῖον ἀσφαλῶς ἐπέβαλεν εἰς τὸ παράνομον ζεῦγος ὁ οἰκεῖος Ἀρχιεπίσκοπος Πωγωνιανῆς, μᾶλλον ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι ἡ δευτέρα αὕτη συμβίωσις θὰ ἀπέδωκε τοὺς καρπούς της, ὁπότε ἡ Μητήρ Ἐκκλησία, εὑρεθεῖσα πρὸ τετελεσμένου πλέον γεγονότος, κατὰ θεῖαν οἰκονομίαν, ἔλυσε τὸ ἐπίτιμον τῶν ἀφορισθέντων.

Ἐκτὸς τοῦ ἄνω παρατεθέντος Πατριαρχικοῦ ἐγγράφου, σχέσιν ἔχοντος μὲ τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Πωγωνιανῆς, παραθέτω κατωτέρω καὶ ἕτερον Πατριαρχικὸν ἐγγράφον, σχέσιν ἔχον μὲ τὰ λαμβάνοντα χώραν εἰς τὴν δεινῶς ταλαιπωρουμένην καὶ σκληρῶς χειμαζομένην ἐπαρχίαν Πωγωνιανῆς. Πυκνὰ βαρέα νέφη ἐξαπολυθέντα ἀπὸ τὸν βάρβαρον Τοῦρκον κατακτητὴν, συμπυκνούμενα ἔτι μᾶλλον ἀπὸ τοὺς βαρβάρους καὶ ἀξέστους Τουρκαλβανοὺς τῶν γειτονικῶν περιοχῶν καθιστῶσι τὸν ἐκεῖ βίον τῶν δυστήνων ὁμογενῶν ἀφόρητον. Οἱ Ἀρχιεπίσκοποι τῆς περιοχῆς, πιεζόμενοι ἀφορήτως ἀναγκάζονται νὰ ἐγκαταλείψωσι τὸ ταλαιπωρημένον ποίμνιόν των καὶ νὰ ζητήσωσι καταφύγιον εἰς Ρουμανίαν ἀποζῶντες ἀπὸ τὰ ἐκεῖ κτήματα τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς. Εἰς ἐκ τούτων εἶναι καὶ ὁ κατωτέρω ἀναγραφόμενος Μαλαχίας ἢ Μαλάχιος, ὅστις, μικρὸν πρὸ τοῦ θανάτου του, ἐγκατέλιπε διὰ διαθήκης του τὰ ἐκεῖ κλητὰ ὑπάρχοντα τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς εἰς συγγενεῖς του. Ἡ ἐνέργειά του αὕτη, κατὰ πάντα ἄδικος καὶ παράνομος, γνωσθεῖσα εἰς τὸ Πατριαρχεῖον, ἐπροξένησε λύπην ἄφατον. Ἀναγκάζεται ὅθεν, ἵνα ἐπανορθώσῃ τὸ γενόμενον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἀδίκημα παρὰ τοῦ θανόντος Ἱεράρχου Πωγωνιανῆς Μαλαχίου ἐν Βρυκουρεστίῳ, ἥτις διὰ Πατριαρχικοῦ ἐγγράφου οὐ μόνον ἀκυρῶνει τὴν διαθήκην τοῦ ἀποδιώσαντος Ἱεράρχου, ἀλλὰ καὶ καυτηριάζει καὶ στιγματίζει μὲ τὰ μελανώτερα χρώματα τὴν ἀνίερων ταύτην ἐνέργειάν του.

Τὸν στιγματισμὸν τῆς τοιαύτης ἀχαρακτηρίστου ἐνεργείας ἀξίζει νὰ παραθέσωμεν ἐν συνεχείᾳ, ἵνα χρησιμεύσῃ πρὸς γνῶσιν καὶ συμμόρφωσιν παντὸς κληρικοῦ ἢ λαϊκοῦ, ὅστις θὰ διενοεῖτο νὰ διαπράξῃ ὁμοίας πράξεις, ἦκιστα τιμητικὰς, ἀποβλεπούσας εἰς ὄφελος συγγενῶν.

Τὸ Πατριαρχικὸν τοῦτο ἐγγράφον, ἔχει ὡς ἀκολούθως:

Καλλίνικος ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Ἱερώτατε Μητροπολίτα Οὐγγροβλαχίας. Ὑπέρτιμε καὶ Ἐξαρχε Πλαγηνῶν, ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητὴ ἀδελφὴ καὶ Συλλειτουργγέ, Χάρις εἴη τῇ Ἱερότητι καὶ εἰρήνῃ παρὰ Θεοῦ. Δικαία βούλησις διαθέτου ἐξασφαλίζει τὸ ἔγκυρον τῆς διαθήκης. Ἄρα ὅπου ἡ βούλησις οὐκ ἔστι δικαία, οὔτε διαθήκη ἐστίν. Ποῦ γὰρ φαίνεται ἡ δικαία βούλησις τοῦ Μαλαχίου, τοῦ ποτὲ Πωγωνιανῆς, κατογνωσμένη ἐστὶ καὶ ἀσύστατος διαμπάξ ματαία τε καὶ εἰς οὐδὲν λογιζομένη. Ποῦ γὰρ φαίνεται ἡ οἰκεία βούλησις τοῦ Μαλαχίου ἐν τῷ ψευδογράμματι ἐκείνῳ, ὅπου γε αὐτὸς ἀδικεῖ προφανῶς τὴν Μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν, κληρονόμον οὖσαν καθολικὴν καὶ ποιεῖται ταύτην ἀπόκληρον μετὰ πολλῆς ἀπουσίας καὶ ἀχαριστίας ὁ δεύλαιος; καὶ τῆς Ἐκκλησια-

στικῆς τάξεως καταφρονεῖ, ἥτις ἄνωθεν ἐπικρατεῖ καὶ ἀδιακόπως ἐνεργεῖται· ἦνπερ καὶ ἡ κραταιὰ βασιλεία ἐπιβεβαιωθῆ διὰ τοῦ Βασιλικοῦ αὐτῆς Μπερατίου, ἀλλ' οὐδὲ τῆς Ἱερᾶς Ἐπισκοπῆς του ἐφρόντισεν αὐτὸς ὁ κύρ Μαλαχίας, οὔτε κἂν μικρὸν Λεγάτον ἀφῆκεν αὐτὸς ἐξ ὧν ἀπέλαυνεν αὐτῶν ἐκείνης προσόδων καὶ ἐπλουτίσθη καὶ χρεώστης ὑπάρχει τῆς καταλλήλου ἀνταμοιβῆς, ἀλλ' ὡς ἂν ἀλλότριος, ὅστις οὐδέποτε εἶδε ἐκείνην, οὔτε ψυχροῦ ὕδατος ἐξ ἐκείνης ποτήριον ἔπιεν οὔτος ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἀπουσίας, εἰς βάθος σκότους ἀπέροισεν ἐκείνην.

Τούτου χάριν γράφομεν καὶ ἀποφαινόμεθα Συνοδικῶς, μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς Ἀγιωτάτων Ἀρχιερέων καὶ Ὑπερτίμων τῶν ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ Συλλειτουργῶν, ἵνα ἐκείνη μὲν ἡ φρονουμένη καὶ φανταζομένη παρὰ τινεὶ διαθήκη τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Πωγωνιανῆς Μαλαχίου ἄκυρος ὑπάρχει διόλου καὶ ἀνίσχυρος καὶ οὐδὲν λογιζομένη ὡς παράλογος καὶ ἀσύστατος καὶ παρὰ τοῖς ἱεροῖς νόμοις διαβεβλημένη καὶ ἐπίμωμος καὶ ἐπίψογος, ἡ δὲ Ἀρχιερωσύνη του φροντίσης τῆς ὑποθέσεως ὡς μελωνοδός¹ καὶ ἐπιστάτης διὰ προτροπῆς ἡμετέρας Συνοδικῆς, ὅπως τὰ μὲν Ἀρχιερατικὰ ἄμφια ἐκείνου τοῦ Μαλαχίου καὶ τὰ Χρυσόβουλλα ἐγχειρισθῶσι τῷ νῦν Ἀρχιεπισκόπῳ Πωγωνιανῆς ἐπὶ τὸ ἀποκομισθῆναι δι' αὐτοῦ εἰς τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν, τὰ δὲ ἄλλα χρήματα καὶ κτήματα ἐκείνου καὶ τὰ σεπέτια² πέμψητε τὴν ταχίστην ἐνταῦθα πρὸς τὴν καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλην Ἐκκλησίαν ἐξ ἀποφάσεως ἐπὶ τὸ διοικηθῆναι ἐκκλησιαστικῶς κατὰ τὴν τάξιν τῆς Ἐκκλησίας. Ὅσοι δὲ φανῶσιν ἐνάντιοι τῇ Ἐκκλησιαστικῇ ταύτῃ ἀποφάσει ἀφωρισμένοι εἶησαν.

(Ὑπογρ.)

ΣΗΜ.: Ἡ ὡς ἄνω Πατριαρχικὴ ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Ἱερώτατον Μητροπολίτην Οὐγγροβλαχίας ἐλήφθη ἀπὸ τὸ Βιβλίον «Κανονικαὶ Διατάξεις» (τόμ. Α' σελ. 34).

Διεξελθόντες μετὰ πολλῆς προσοχῆς τὸ ὡς ἄνω Πατριαρχικὸν ἔγγραφο, ἀπευθυνόμενον πρὸς τὸν τότε Σεβασμιώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Οὐγγροβλαχίας, διαπιστώνομεν τὴν δικαίαν ἀγανάκτησιν τοῦ ἀοιδίμου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου διὰ τὴν ἔκνομον ἐνέργειαν τοῦ ἀποθανόντος Ἀρχιεπισκόπου Πωγωνιανῆς Μαλαχίου. Ὁ Μαλαχίας ἢ Μαλάχιος, ὡς ἐξάγεται ἀπὸ τὸ Πατριαρχικὸν τοῦτο ἔγγραφο, ἐποίει τὰς διατριβάς του ἐν Βουκουρεστίῳ, μὴ γνωρίσας καθόλου τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν του καὶ τὸ ἐν αὐτῇ ὑπὸ τὰς χειρίστας τῶν συνθηκῶν διαβιοῦν πνευματικόν του ποιμνιον.

Τοῦτο μετὰ πικρίας διατυπώνει ὁ ἀοιδίμος Πατριάρχης πρὸς τὸν ἐν Οὐγγροβλαχίᾳ Ἀρχιεπίσκοπον, εἰς οὗ τὴν δικαιοδοσίαν ὑπήγετο ἡ Ἐκκλησία Βουκουρεστίου. Ἡ λῆξιν αὐστηρὰ φράσις τοῦ Πατριάρχου «ἀλλ' οὐδὲν τῆς Ἱερᾶς Ἐπισκοπῆς του, ἐφρόντισεν αὐτὸς ὁ κύρ Μαλαχίας οὔτε γὰρ μικρὸν Λεγάτον ἀφῆκεν αὐτὸς, ἐξ ὧν ἀπέλαυνεν αὐτῶν ἐκείνης προσόδων...» καὶ κατωτέρω «...ὅστις οὐδέποτε εἶδε ἐκείνην οὔτε ψυχροῦ ὕδατος ἐξ ἐκείνης ποτήριον ἔπιεν οὔτος...» μαρτυροῦν περιτράνωσ τὴν τελείαν ἐγκατάλειψιν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ὑπὸ τοῦ ἀποδιώσαντος Μαλαχίου. Ἡ θλιθερὰ αὐτῆ διαπίστωσις μᾶς κάμνει νὰ αἰσθανώμεθα βαθύτατον πόνον. Πόσον διαφορετικὴ θὰ ἦτο ἡ κατάστασις εἰς τὴν δεινῶς δοκιμαζομένην ἐκεῖ περιοχὴν, ἐὰν κατὰ τὰς χαλεπὰς ἐκείνας ἡμέρας οἱ ὑπὸ τοῦ Σεβαστοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τοποθετούμενοι ἐκεῖ Ἀρχιεπίσκοποι, ἔχοντες βαθεῖαν ἐπίγνωσιν τῶν εὐθυνῶν των, ἔμενον σταθεροὶ καὶ ἀκλόνητοι εἰς τὴν ἐν Διπαλίτση Μητροπολιτικὴν ἔδραν των, παραμυθοῦντες, παρηγοροῦντες καὶ ἐνθαρρύνοντες τὰ πνευματικὰ των τέκνα! Ἡ ἐκεῖ παρουσία των θὰ ἀπέτρεπε τὴν κακοποιὸν ἐκεῖ Τουρκαλθανικὴν φυλὴν τῶν Καραμουρατατῶν ἀπὸ τοῦ νὰ

1) Μελωνοδός = Ὁ συνθέτων ἐκκλησιαστικῶν ἕμνων.

2) Σεπέτια = Μετάλλινον καλλιτεχνικὸν κιβώτιον ἐν ᾧ φυλάσσονται βαρύτερα ἐκκλησιαστικὰ ἢ οἰκιακὰ σκεύη.

μεταβληθῶσιν εἰς καταστρεπτικὴν ἀκρίδα, ἐξαφανίζουσαν τὰ πάντα ἢ, τούτου μὴ καθισταμένου ἐφικτοῦ, θὰ ἐμετρίαζεν ἐν τινι ποσοτῷ τὴν βουλιμίαν αὐτῶν. Ἐχομεν πολλὰ παραδείγματα ἀοιδίμων κληρικῶν, οἱ ὅποιοι διὰ θαρραλέων παραστάσεων τῶν παρὰ τῷ Σουλτάνῳ καὶ Ὑψηλῇ Πύλῃ, ἀπεμάκρυνον τοὺς κινδύνους, οὓς διέτρεχον οἱ ἐκεῖ ἀτυχεῖς ὁμογενεῖς, τοιοῦτον δὲ ἀναφέρομεν εὐλαβῶς καὶ εὐγνωμόνως τὸν ἀοιδίμον ἡγούμενον τῆς ἐκεῖ Σταυροπηγιακῆς Ἱερᾶς Μονῆς Μολυβδοσκεπάστου Ἀγαπίου, τὸν ὡς θὰ ἴδωμεν ἐν συνεχείᾳ προχειρισθέντα Ἀρχιεπίσκοπον Πωγωνιάν, κατὰ τὸ ἔτος 1848, ὅστις ὡς μᾶς διηγοῦντο οἱ παλαιότεροι διὰ θαρραλέων ἐνεργειῶν του, πολλάκις ἀπεμάκρυνεν ἐκεῖ ἐπαπειλοῦντας καὶ ἐπικρεμαμένους κινδύνους.

Μὲ τὸν ἀοιδίμον Ἀρχιεπίσκοπον Μαλαχίον ἀρκούντως ἡσχολήθημεν καί, ἐὰν ἐφάνημεν αὐστηροὶ ἐπικριταί, ἄς μᾶς συγχωρήσῃ ἢ ἐν οὐρανοῖς ψυχὴ του. Ἄς ἔχωμεν καὶ ἡμεῖς καὶ ἐκεῖνος ὅτι «Τὸ ἁμαρτάνειν ἀνθρώπινον».

Ἡ ἀρχιερατεία τοῦ Μαλαχίου ἔληξε μὲ τὸν ἐπισυμβάντα θάνατόν του τὸ ἔτος 1702.

Ἐκτοτε ὁ μὲν ἀείμνηστος Μυστακίδης συνεχίζει τὴν ἱστορικὴν προσφορὰν του, ἀναφέρων μέχρι τὸ 1863 τὰ ὀνόματα ἑπτὰ ἀρχιερατευσάντων, τύποις, ἀρχιερέων εἰς τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Πωγωνιανῆς, ἐξ ὧν οὐδεὶς ἀτυχῶς διέμενε ἐν τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ του, ὁ δὲ ἀείμνηστος Λαμπρίδης κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα, ἀναφέρει μόνον τέσσαρας, συμπίπτοντας εὐτυχῶς καὶ χρονολογικῶς μὲ τοὺς ὑπὸ τοῦ Μυστακίδου ἀναφερομένους. Οὗτοι εἶναι ὁ ἀοιδίμος Εὐθύμιος 1702, Νεόφυτος 1750, Παρθένιος 1763 καὶ Ἀνθίμος 1774.

Ἡ σύμπτωση αὕτη ἐνισχύει τὴν εἰκασίαν, ὅτι ἐγγίζομεν πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ κατὰ τὸ ἔτος 1774 φερόμενος ὡς Ἀρχιεπίσκοπος Πωγωνιανῆς ἀοιδίμος Ἀνθίμος συμπίπτει καὶ μὲ τὸν φερόμενον εἰς τὸ ἀμέσως ἐν συνεχείᾳ δημοσιευθησόμενον Πατριαρχικὸν Ὑπόμνημα ἐκλογῆς Ἀρχιεπισκόπου Πωγωνιανῆς.

Τὰ ὑπομνήματα ἐκλογῆς Ἀρχιερέων Πωγωνιανῆς, ἐλήφθησαν ἀπὸ αὐτὰ ταῦτα τὰ Πατριαρχικὰ ἀρχεῖα καὶ θὰ ἦτο εὐχρὴς ἔργον ἐὰν ἢ ἀνεύρεσις τοιούτων ἐπεξετείνετο πέραν τοῦ 1774, ὅποτε θὰ ἐστηριζόμεθα εἰς αὐθεντικὰς πληροφορίας. Ἴδού ταῦτα:

Ὑπόμνημα ἐκλογῆς Ἀρχιεπισκόπου Πωγωνιανῆς Ἀνθίμου.
ΚΩΔΗΞ Ζ' (σελίς 74)

Τῆς ἀγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς Πωγωνιανῆς ἀπροστατεύου διαμεινάσης αἰτε τοῦ ἐν αὐτῇ ἀρχιερατεύοντος τὸ ζῆν ἐκμετρήσαντος, ἡμεῖς οἱ ἐνδημοῦντες συνάδελφοι ἀρχιερεῖς προτροπῇ καὶ ἀδείᾳ τοῦ Παναγιωτάτου καὶ Σεβασμιωτάτου ἡμῶν αὐθέντου καὶ Δεσπότη Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κυρίου κυρίου Σαμουήλ συνελθόντες ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ τοῦ Ἁγίου ἐνδόξου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου καὶ ψήφους κανονικὰς προβαλλόμενοι εἰς εὐφροσύναν καὶ ἐκλογὴν ἀξίου καὶ ἀρμοδίου προσώπου τοῦ ἀναδεξομένου τὴν ποιμαντορικὴν ράβδον καὶ ἀρχιερατικὴν προστασίαν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ταύτης πρῶτον μὲν ἐθέμεθα τὸν Ὁσιώτατον ἐν Ἱερομονάχοις κύρ Ἀνθίμου, δεύτερον τὸν Ἱερομόναχον κύρ Παρθένιον καὶ τρίτον τὸν Ἱερομόναχον κύρ Ἀναστάσιον, ὧν καὶ τὰ ὀνόματα κατέστρωται ἐν τῷδε τῷ Ἱερῷ Κώδικι τῆς Ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγ. Ἐκκλησίας εἰς μόνιμον καὶ διηνεκῆ τὴν ἀσφάλειαν ἐν ἔτει Σωτηρίῳ αἰμοδ' = 1774 κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον θ'.

(Ἔπονται ὑπογραφαί)

Ἐπόμνημα ἐκλογῆς Ἀρχιεπισκόπου Πωγωνιανῆς Ἀ ν θ ἰ μ ο υ
ΚΩΔΗΞ Ζ' (σελίς 200)

Τῆς ἀγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς Πωγωνιανῆς ἀπροστατεύτου διαμεινάσης ἅτε τοῦ ἐν αὐτῇ ἀρχιερατεύοντος κὺρ Ἀ ν θ ἰ μ ο υ παραίτησιν οἰκειοθελῆ καὶ ἀβιάστον καθὼς ἀντικρὺ φαίνεται ὑποβαλόντος ἡμεῖς οἱ ἐνδημοῦντες συνάδελφοι ἀρχιερεῖς προτροπῇ καὶ ἀδείᾳ τοῦ Παναγιωτάτου καὶ Σεβασμιωτάτου ἡμῶν αὐθέντου καὶ Δεσπότη τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κυρίου των Π ρ ο κ ο π ῖ ο υ συνελθόντες ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου καὶ ψήφους κανονικὰς προβαλλόμενοι εἰς εὐρεσιν καὶ ἐκλογὴν ἀρμοδίου προσώπου τοῦ ἀναδεξομένου τὴν ἀρχιερατικὴν προστασίαν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ταύτης πρῶτον μὲν ἐθέμεθα τὸν Ὁσιώτατον ἐν Ἱερομονάχοις κὺρ Ἀ ν θ ἰ μ ο υ, δεύτερον δὲ τὸν Ἱερομόναχον Χ ρ ὺ σ α ν θ ο υ καὶ τρίτον τὸν Ἱερομόναχον Δ ι ο ν ὺ σ ι ο υ, ὧν καὶ τὰ ὀνόματα κατεστρώθη ἐν τῷδε τῷ Ἱερῷ Κώδικι τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας εἰς μόνιμον καὶ διηνεκῆ τὴν ἀσφάλειαν.

Ἐν ἔτει 1787 κατὰ μῆνα Φεβρουάριον Ἐπινεμήσεως Ε'.

(Ἐπονται αἱ ὑπογραφαὶ τῶν Ἀγίων Συνοδικῶν)

Ἐπισυνημμένον ἔγγραφον παραιτήσεως τοῦ προκατόχου Ἀνθίμου.

Ἡ ταπεινότης ἡ ἐμή, διὰ τῆς παρουσίας αὐτῆς οἰκειοθελοῦς καὶ ἀβιάστου ἔγγραφου παραιτήσεως, δηλοποιεῖ ὅτι, ἐπειδὴ ἡ δύναμις διὰ τὴν ἀσθένειάν μου ποιμᾶναι ποίμνιον καὶ ἐξοικονομῆσαι ἐπαρχίαν καὶ τὰ ἐπικείμενα αὐτῇ χρειώδη καὶ ἄλλα εἶδη ἀπαραίτητα συνήθη τῆς ἐπαρχίας ταύτης καὶ διὰ τοῦτο γνοὺς ἑμαυτὸν τοῦ λοιποῦ ἀσθενῆ οἰκεία μου βουλήσει καὶ αὐθαιρέτῳ γνώμῃ παραιτοῦμαι τῆς Ἐπαρχίας διὰ τὴν Ἀγίαν τοῦ Χριστοῦ Μεγάλην Ἐκκλησίαν τὴν κοινὴν εὐεργέτιδα καὶ ἀφήμι ταύτην ἐξ ἧς παρέλαβον οὐ μὴν δὲ καὶ τῆς ἀρχιερωσύνης μου παραιτοῦμαι. Ὅθεν διὰ τὴν περὶ τούτου ἔνδειξιν καὶ ἀσφάλειαν ἐγένετο καὶ ἡ παροῦσα μου οἰκειοθελῆς παραιτήσις καὶ ἐδόθη τῷ Παναγιωτάτῳ Προσκυνητῷ Δεσπότη καὶ Οἰκουμεν. Πατριάρχῃ κυρίῳ - κυρίῳ Προκοπίῳ καὶ τῇ Ἀγίᾳ καὶ Ἱερᾷ Συνόδῳ ἐν ἔτει αψπζ' Φεβρουαρίου.

Ὁ πρόην Πωγωνιανῆς Ἀ ν θ ἰ μ ο υ.

Ἀ ν τ ἰ γ ρ α φ ο ν

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΣ ΚΩΔΗΞ ΚΒ' (σελίς 164)

Ἐπόμνημα ἐκλογῆς Μητροπολίτου Πωγωνιανῆς Μ ε λ ε τ ῖ ο υ.

Τῆς Ἀγιωτάτης Μητροπόλεως Πωγωνιανῆς ἀπροστατεύτου διαμεινάσης, τοῦ ἐν αὐτῇ ἀρχιερατεύοντος κὺρ Ἱεροθέου τὸ ζῆν ἐκμετρήσαντος καὶ εἰς τὰς οὐρανίους μονὰς μετακληθέντος, ἡμεῖς οἱ ἐνδημοῦντες Ἀρχιερεῖς προτροπῇ καὶ ἀδείᾳ τοῦ Παναγιωτάτου καὶ σεβασμιωτάτου ἡμῶν Αὐθέντου καὶ Δεσπότη τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κυρίου κυρίου Ἀ ν θ ἰ μ ο υ συνελθόντες ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ τοῦ ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου καὶ ψήφους κανονικὰς προβαλλόμενοι εἰς εὐρεσιν καὶ ἐκλογὴν ἀξίου καὶ ἀρμοδίου προσώπου τοῦ ἀναδεξομένου τὴν ἀρχιερατικὴν προστασίαν καὶ ποιμαντορικὴν ράβδον τῆς Ἀγιωτάτης αὐτῆς Μητροπόλεως πρῶτον μὲν ἐθέμεθα τὸν πανιερώτατον ἐν Χριστῷ ἡμῶν συνάδελφον Τ υ ρ ο λ ό η ς, κὺρ Μ ε λ έ τ ι ο υ, δεύτερον δὲ τὸν Διονύσιον καὶ τρίτον τὸν Ἰγνάτιον, ὧν καὶ τὰ ὀνόματα κατεχωρήθη ἐν τῷδε τῷ Ἱερῷ Κώδικι τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας εἰς ἔνδειξιν διηνεκῆ καὶ παράστασιν νόμιμον.

αωμη' = 1848 ἐν μηνὶ Ἰουνίῳ Ἐπινεμήσεως Σ'.

(Ἐπονται ἑννέα ὑπογραφαὶ)

Ἀ ν τ ἰ γ ρ α φ ο ν

Παραίτησις Ἀρχιεπισκόπου Πωγωνιανῆς Μ ε λ ε τ ῖ ο υ.

ΚΩΔΗΞ ΚΒ' (σελ. 172)

Ἡ ταπεινότης ἡμῶν δηλοποιεῖ, ὅτι ἀποκατασταθεῖσα ἀρτίως εἰς τὴν Ἐπαρχίαν Πωγωνιανῆς ἐπειδὴ διὰ τὰς σωματικὰς αὐτῆ ἀδυναμίας ἀπελθεῖν καὶ ἐπισκέψασθαι ἀρχιερατικῶς τὸ ἐν ἐκείνῃ λογικὸν ποιμνιον παραιτεῖται οἰκειοθελῶς ἀπὸ τῆς ἐπαρχίας του ταύτης, τῆς Πωγωνιανῆς, οὐ μὴν δὲ καὶ τῆς ἀρχιερωσύνης ἐπαφιεμένη εἰς τὴν Πρόνοιαν καὶ περίθαλψιν τῆς Μητρὸς καὶ εὐεργέτιδος αὐτῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας.

Ἐφ' ᾧ καὶ δέδωκε τὴν παροῦσαν οἰκειοθελῶς παραίτησιν.

αωμη' Ἰουλίου ιζ'

Ὁ πρόην Πωγωνιανῆς Μ ε λ έ τ ι ο ς

Ἐπόμνημα ἐκλογῆς Μητροπολίτου Πωγωνιανῆς Ἀ γ α π ί ο υ.

ΚΩΔΗΞ ΚΒ' (σελίς 189)

Τῆς Ἁγιωτάτης Μητροπόλεως Πωγωνιανῆς ἀπροστατεύου διαμεινάσης, τοῦ ἐν αὐτῇ ἤδη βραχύ, διατελέσαντες κὺρ Μελετίου παραιτησαμένου ἀπ' αὐτῆς οἰκειοθελῶς, ὡς ἔμπροσθεν φύλλοις ὀκτῶ φαίνεται, ἡμεῖς οἱ ἐνδημοῦντες ἀρχιερεῖς προτροπῇ καὶ ἀδείᾳ τοῦ Παναγιωτάτου καὶ Σεβασμιωτάτου ἡμῶν Αὐθέντου καὶ Δεσπότη, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κυρίου - κυρίου Ἀ ν θ ί μ ο υ συνελθόντες ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου ἐνδόξου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου καὶ ψήφους κανονικὰς προβαλλόμενοι εἰς εὗρεσιν καὶ ἐκλογὴν ἀξίου καὶ ἀρμοδίου προσώπου τοῦ ἀναδεξομένου τὴν ἀρχιερατικὴν προστασίαν καὶ ποιμαντικὴν ράβδον τῆς Ἁγιωτάτης αὐτῆς Μητροπόλεως πρῶτον μὲν ἐθέμεθα τὸν Ὁσιώτατον ἀρχιμανδρίτην κὺρ Ἀ γ ά π ι ο υ δεύτερον δὲ τὸν Χρῦσανθον καὶ τρίτον τὸν Νεόφυτον, ὧν καὶ τὰ ὀνόματα κατεστρώθησαν ἐν τῷδε τῷ Ἱερῷ Κώδηκι τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγ. Ἐκκλησίας εἰς ἔνδειξιν διηνεκῆ καὶ παράστασιν μόνιμον.

αωμη' κατὰ μῆνα Νοέμβριον κγ' Ἐπινεμέσεως ζ'

(Ἐπονται 7 ὑπογραφαί)

Ἀ ν τ ί γ ρ α φ ο ν

Ἐπ' ἀριθ. ΚΒ' Πατριαρχικοῦ Κώδηκος

Τῆς Ἁγιωτάτης Μητροπόλεως Πωγωνιανῆς ἀπροστατεύου διαμεινάσης, ἅτε τοῦ ἐν αὐτῇ ἀρχιερατεύοντος κὺρ Μελετίου τὸ ζῆν ἐκμετρήσαντος καὶ εἰς τὰς οὐρανίους μονὰς μεταστάντος, ἡμεῖς οἱ ἐνδημοῦντες ἀρχιερεῖς, προτροπῇ καὶ ἀδείᾳ τοῦ Παναγιωτάτου καὶ Σεβασμιωτάτου ἡμῶν Αὐθέντου καὶ Δεσπότη τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κυρίου κυρίου Ἀνθίμου, συνελθόντες ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ τοῦ Ἁγίου ἐνδόξου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου καὶ ψήφους κανονικὰς προθέμενοι εἰς εὗρεσιν καὶ ἐκλογὴν ἀρμοδίου προσώπου, τοῦ ἀναδεξομένου τὴν Ἀρχιερατικὴν προστασίαν καὶ Ποιμαντικὴν ράβδον τῆς Ἁγιωτάτης αὐτῆς Μητροπόλεως, πρῶτον μὲν ἐθέμεθα τὸν Θεοφιλέστατον Ἐπίσκοπον Λαμψάκου, ἀγαπητὸν ἡμῶν ἐν Χριστῷ ἀδελφόν, κὺρ Ν ί κ α ν δ ρ ο υ, δεύτερον δὲ τὸν Ἀθανάσιον καὶ τρίτον τὸν Μεθόδιον, ὧν καὶ τὰ ὀνόματα κατεστρώθη ἐν τῷδε τῷ Ἱερῷ Κώδηκι τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας εἰς ἔνδειξιν διηνεκῆ καὶ παράστασιν μόνιμον.

αων' = 1850 κατὰ μῆνα Δεκέμβριον κζ' Ἐπινεμήσεως θ'.

Ἀ ν τ ί γ ρ α φ ο ν

Ἐπόμνημα ἐκλογῆς Μητροπολίτου Πωγωνιανῆς Π α ν α ρ έ τ ο υ

ΚΩΔΗΞ ΚΒ' (σελίς 290)

† Τῆς ἁγιωτάτης Μητροπόλεως Πωγωνιανῆς ἀπροστατεύτου διαμεινάσης ἄτε δὴ τοῦ ἐν αὐτῇ ἀρχιερατεύοντος Νικάνδρου παρεκτραπέντος ταῖς πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ πρὸς τὴν ὑψηλὴν ἐξουσίαν χρεῶν αὐτοῦ καὶ διὰ ταῦτα ἐκπτώτου ἀπ' αὐτῆς γενομένου κανονικῶς καὶ ἀπομακρυνθέντος τέλεον, ἡμεῖς οἱ ἐνδημοῦντες ἀρχιερεῖς προτροπῇ καὶ ἀδείᾳ τοῦ Παναγιωτάτου καὶ Σεβασμιωτάτου ἡμῶν Αὐθέντου καὶ Δεσπότη, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κυρίου κυρίου Ἀνθίμου συνελθόντες ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου ἐνδόξου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου καὶ ψήφους κανονικᾶς προβαλλόμενοι εἰς εὐρεσιν καὶ ἐκλογὴν ἀξίου καὶ ἀρμοδίου προσώπου τοῦ ἀναδεξομένου τὴν ἀρχιερατικὴν προστασίαν καὶ ποιμαντικὴν ράβδον τῆς ἁγιωτάτης αὐτῆς Μητροπόλεως πρῶτον μὲν ἐθέμεθα τὸν ὀσιολογιώτατον ἐν Ἱερομονάχοις Πανάροτον τὸν καὶ Μέγαν Ἀρχιδιάκονον τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας εὐδοκίμως διατελέσαντα, δεύτερον δὲ τὸν Νικάνδρον καὶ τρίτον τὸν Κωνστάντιον, ὧν καὶ τὰ ὀνόματα κατεστρώθη ἐν τῷδε τῷ Ἱερῷ Κώδικι τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγ. Ἐκκλησίας εἰς ἔνδειξιν διηνεκῆ καὶ παράστασιν μόνιμον.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ αὐτῷ (1854) κατὰ μῆνα Ὀκτώβριον ἐπινεμήσεως
(Ἔπονται 8 ὑπογραφαί)

Διεξερχόμενος ὁ φίλος ἀναγνώστης τὰ ἄνω ὑπομνήματα ἐκλογῆς Ἀρχιεπισκόπων Πωγωνιανῆς ἀπὸ τοῦ ἔτους 1774 μέχρι καὶ τοῦ 1854 ἀπορεῖ διὰ τὴν εἰς τόσον ὀλίγον χρονικὸν διάστημα τοποθέτησιν εἰς ταύτην ἐν συνόλῳ 8 ἀρχιερέων. Διατί αὕτη ἢ συχνὴ ἐναλλαγὴ σεβασμιωτάτων ἱεραρχῶν; Τοῦτο ἀσφαλῶς ὀφείλεται, ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς ἀπροθυμίαν τινῶν, ἵνα μεταβῶσιν εἰς Ἐπαρχίαν, δεινῶς δοκιμαζομένην, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὸν φυσικὸν θάνατον ἐνίων, ἐν οἷς συγκαταλέγεται καὶ ὁ ἐκλεγείς τὸ 1848 Ἀγάπιος, ὅστις ἀπεβίωσεν ἐν μόλις ἔτος μετὰ τὴν ἐκλογὴν του, ὡς ἀλαχοῦ ἀναγινώσκομεν τοῦτο. Οὕτω ἀτυχῶς συνεχίζεται ἡ ἀπουσία τοῦ πνευματικοῦ ποιμένου κατὰ τὰς χαλεπὰς καὶ δυσχειμέρους ταύτας ἡμέρας. Τὸ Σεβαστὸν Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ἵνα θεραπεύσῃ κατὰ τὸ δυνατόν τὴν οἰκτρὰν ταύτην κατάστασιν, τοποθετεῖ ὡς τοποτηρητὴν αὐτῆς, ἄλλοτε μὲν τὸν τότε Μητροπολίτην Κορυτσαῆς Βησσαρίωνα, ἄλλοτε δὲ τὸν Μητροπολίτην Βελλᾶς Παρθένιον. Ἀτυχῶς ἢ ἐκεῖ κατάστασις μένει πυορροῦσα καὶ ἀθεράπευτος.

Ὡς ἦτο ἐπόμενον, οἱ Σεβασμιώτατοι Μητροπολίται Κορυτσαῆς καὶ Βελλᾶς, ποιμένες Ἐπαρχιῶν, Οἰκουμένων ἀπὸ πολλὰ πνευματικὰ πρόβατα, παρὰ τὴν ἐγνωσμένην προθυμίαν των, ἠδυνάτουν νὰ ἐπισκεφθῶσι τοὺς κατοίκους τῆς κατ' οὐσίαν ὀρφανῆς ταύτης Ἐπαρχίας, τῶν Μητροπολιτῶν τούτων περιοριζομένων εἰς τυπικὰ καὶ μόνον καθήκοντα, ὡς ἦσαν αἱ ἐκδόσεις ἀδειῶν γάμων, ἢ ἐκδόσεις συμβουλευτικῶν ἐγκυκλίων καὶ ἢ ἔστιν ὅτε, μετάδοσις ἐπὶ τόπου, οὐχὶ πρὸς ἐνάσκησιν, τῶν πνευματικῶν των καθηκόντων ἀλλὰ πρὸς λύσιν ἀναφυομένων διαφορῶν μεταξὺ ἐριζόντων ἡγουμένων Ἱερῶν Μονῶν διὰ κτηματικᾶς διαφορᾶς, ὡς ἀναγινώσκομεν εἰς θυμίσεις ἐπὶ ἐσωφύλλων καλυμμάτων Ἱερῶν βιβλίων Ἐκκλησιῶν διὰ μίαν τοιαύτην διαφορὰν μεταξὺ ἡγουμένων τῶν Σταυροπηγιακῶν Ἱερῶν Μονῶν Μολυβδοσοσκεπέσσου καὶ Γκούρας. Δὲν θὰ ἦτο ὄθεν, ἀπορίας ἀξίον, ἐὰν τὰ πνευματικὰ τέκνα τῆς Ἐπαρχίας ταύτης, μένοντα ἐπὶ μακροῦς χρόνους ἄνευ ποιμένου, ἐγίνοντο βορὰ λυσσώντων λύκων. Εὐτυχῶς οἱ κάτοικοι τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Πωγωνιανῆς, ποιμαινόμενοι ὑπὸ τῶν οἰκείων ἐφημερίων, ἐχομένων στερρῶς τῶν ὠραίων καὶ γνησίων ἐθνικοθρησκευτικῶν παραδόσεων, ἔμειναν πιστοί, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὰ Ἱερά καὶ Ὅσια.

Οἱ ἐφημέριοι οὗτοι εἶναι ἀξιοὶ τῆς εὐγνωμοσύνης ἡμῶν τῶν ἐπιγενομένων.

Τελευταῖος Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς φέρεται, ὡς εἶδομεν, ὁ αἰδιμος Πανάρετος.

Οὗτος, ὡς ἀναγινώσκομεν εἰς τὴν Ὁμώνυμον πρὸς τὴν παροῦσαν μου ταπεινὴν πραγματείαν τοῦ αἰδιμου ἱστορικοῦ Ἰ. Λαμπρίδου (σελ. 280) ἀτυχῶς ἐλησιμόνησε τὸ ἀνῆκον εἰς αὐτὸν ἔργον τῆς Θείας καὶ Ἱερᾶς ἀποστολῆς του· ἀντὶ νὰ ἔλθῃ πλησίον τοῦ δεινοπαθοῦντος ποιμνίου του, παρέμενε εἰς Ρουμανίαν.

Διὰ τοῦτον γράφει ὁ Λαμπρίδης:

«Οὗτος, ἀδεία τῆς Ρουμανικῆς Κυβερνήσεως ἐξάγει ξυλείαν ἐκ δασῶν, ἀνηκόντων εἰς Χάνι Γκρέτζι. Εἰσέπραξε 50 χιλιάδας φλωρία, ἐξώδευσε ἐξ αὐτῶν 18 χιλιάδας, τὰ δὲ ἄλλα ἐσφετερίσθη».

Καὶ συνεχίζει:

«Ἡ Ρουμανικὴ Κυβέρνησις ἔβαλε χέρι ἐπὶ τῶν πλουσίων αὐτῶν κτημάτων καὶ διὰ τοῦ Πρωθυπουργοῦ της Κούζα — 1870 — ἐσύλησε τὰ ἐκεῖ Ἱερά. Κατηδάφισε συγχρόνως τὴν τε ἐκκλησίαν καὶ τὰ καταρρέοντα αὐτῆς κτήματα καὶ στήσασα ἐν εἰδει ἐπιτυμβίου Σταυρόν, ἐπανεπαύθη διὰ τὴν ἱεροσυλίαν της».

Αὕτη, ἀτυχῶς ἦτο ἡ ἐξέλιξις τῶν πραγμάτων, ποὺ εἶχον σχέσιν μὲ τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Πωγωνιανῆς. Ἐπὶ διακόσια περίπου ἔτη οἱ ἐκάστοτε τοποθετούμενοι εἰς αὐτὴν Ἀρχιεπίσκοποι ἀδυνατοῦν νὰ μεταβοῦν ἐκεῖ, πλησίον τῶν δοκιμαζομένων σκληρῶς κατοίκων τῆς περιοχῆς. Παραμένουν μακρὰν αὐτῶν εἰς τὸ Βουκουρέστιον καὶ, ἀσφαλῶς οὐχὶ ἀμισθί. Αἱ πρόσοδοι τῶν ἐκεῖ κτημάτων τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς διατίθενται πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτόν. Ἐὰν ἐκ τῆς πλουσίας Γραπέζης των περισσεύσουν ψυχία τινά, διατίθενται γενναιοδῶρως, πρὸς θεραπείαν τῶν ἐκεῖ ἀπείρων ἀναγκῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, ἡ ὁποία ἐπιτροπεύεται ἀπὸ μοναχόν τινα ἢ κάποιον λαϊκόν. Ἡ συχνὴ διάβασις ἐκεῖθεν Σουλτανικῶν στρατευμάτων καὶ ἀτάκτων Ἀλβανικῶν σιφῶν, ἀναγκάζει τούτους νὰ δανείζωνται χρήματα ἀπὸ τοκογλύφους μὲ βαρεῖς τόκους, ἵνα διαιτῶνται ἡγεμονικῶς οἱ ἀλλόθρησκοι. Πολλὰ Γραμμάτια τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὑπάρχουν εἰς χεῖράς μου. Ἐν ἐκ τούτων ἔχει ὡς ἀκολούθως:

Γραμμάτιον διὰ γρόσια 3.500.

Δίνομε τὸ παρὸν μας ἀποδεικτικὸ οἱ κάτωθεν ὑπογεγραμμένοι μπέηδες καὶ ραγιαδες Διπαλίτζας πρὸς τὸν κύριον Βασίλη Παναγιώτου διὰ τὴν ὁμολογίαν τοῦ μαναστηριοῦ μολυβδοσκεπάσης, ὅπου εἶχαμε νὰ λάβωμε τὸν ἀριθμὸν γρόσια 4.500 τέσσαρες χιλιάδες καὶ πεντακόσια, τὸ ὁποῖο ἐστάλθηκε ἀπάνω στὸ Μπουκουρέστι γιὰ νὰ μᾶς ἔρθουν τὰ γρόσια. Ἐπειδὴ κατὰ τὸ παρὸν ἐλάβαμε χρεῖγια, ἐπαρακαλέσαμε τὸν κύριον Βασίλη καὶ μᾶς ἐμέτρησε γρόσια τρεῖς χιλιάδες ἑκατὸ (3.100) καὶ τὰ ἐδώκαμε ὅλα στὸ χρέος μας τοῦ Τζαφέρμπεη, τὰ ὁποῖα ἐπήραμε γιὰ νὰ πληρωθοῦν τὰ ἀμπαρίσια καὶ νὰ πιαστοῦν στὴν ἄνωθε ὁμολογία καὶ τὰ ρέστα ὁποῦ μένουν ἀπὸ τὴν ὁμολογία ὅπου ἐστείλαμε ἐπάνω ὅταν ἔρθῃ ἔχομε νὰ τὰ λάβωμε. Διὰ τοῦτο δίνομε τὸ παρὸν εἰς χεῖρας τοῦ κυρίου Βασίλη δι' ἀσφάλισίν του καὶ μένει ἀνενόχλητος, ὅπως ἀποφαίνεται τὸ παρὸν καὶ οἱ βουῖλες τῶν ἀφεντάδων μας. Ἐὰν ὅμως τρέξῃ κάνα ἐμπόδιο καὶ δὲν πληρωθῇ ἡ ἄνωθε ὁμολογία, εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νὰ τὸ πληρώσωμε ἐμεῖς.

1840 Δεκεμβρίου 20 Διπαλίτζα

Παναγιώτης Τοπόζης
Γιώτη Μπίλης
Ζώη Λάμπας
Κυρίτης
Κώστας Παπᾶς
Χρῆστος Μπίλης

Ζενέλης Βελῆς
Χαλῆτ Λιάλιος
Ἐπειδὴ οἱ μπέηδες εἶναι ἀγράμματοι, ἔχουν τοποθετήσῃ ἰδιοχείρως μικρὰς σφραγίδας μὲ τουρκικὰ στοιχεῖα.

Ἀναγινώσκομεν εἰς τὸ Ὁμόλογον αὐτὸ ὅτι «Οἱ μπέηδες καὶ ραγιαδες Διπαλίτζας ἐδανείσθησαν ἀπὸ τὸν κύριον Βασίλη Παναγιώτου γρόσια τρεῖς χιλιάδες ἑκατὸν,

τά ὅποια ἐμέτρησαν εἰς τὸν Τζωφέρ μπεη νὰ πληρώσῃ εἰς τὸ Τουρκικὸν Δημόσιον «τὰ ἀμπαρίσια». Ἀμπαρίσια ἦτο ὁ κτηματικὸς φόρος ποὺ ἐπλήρωνε ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ διὰ τῶν ἐδῶ ἀντιπροσώπων της. Δι' ἀσφάλειαν τοῦ πάντοτε προθύμου νὰ δανείζῃ — μὲ τὸ ἄζημίωτον — κὺρ Βασίλη Παναγιώτου δίδουν τὴν Ὁμολογίαν τῶν 4.500 γροσίων. Ἐκεῖνος θὰ τὴν στείλῃ στὸ Μπουκουρέστι νὰ εἰσπράξῃ τὸ ποσὸν νὰ πληρωθῇ εἰς αὐτὸν τὸ χρέος πρὸς τοῦ Τζωφέρ μπεη καὶ τὰ ὑπόλοιπα νὰ λάβουν οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ Μοναστηριοῦ καὶ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς πρὸς θεραπείαν τῶν λοιπῶν ἀναγκῶν. Καὶ ὁ κὺρ Βασίλης καὶ ὁ Τζωφέρ μπεης μὲ τὸ «ἄζημίωτον» πάντοτε θὰ προσφέρουν οἱ ἄνθρωποι τὰς καλὰς τῶν ὑπηρεσίας. Μὲ τὰ τυχὰν ἐναπομένοντα ψιχία θὰ θεραπευθοῦν αἱ ἀνάγκαι τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς καὶ τῆς Ἱερᾶς Βασιλικῆς καὶ Σταυροπηγιακῆς Μονῆς Μολυβδοσκεπάστου, ἢ ὅποια, εὐτυχῶς καὶ σήμερον παρὰ τὰς ἀντιξόους περιστάσεις εὐρίσκεται ἀπὸ πάσης πλευρᾶς εἰς ἀρίστην κατάστασιν.

Ἀσφαλῶς ὁ ἀναγνώστης τῆς παρούσης μου πραγματείας θὰ ἀπορήσῃ βλέπων ὅτι τὸ ὡς ἄνω χρεωστικὸν ὁμολογὸν προσυπογράφουν καὶ Μουσουλμᾶνοι. Ἡ ἀπορία τοῦ αὐτοῦ θὰ λυθῇ, ὅταν ἐνθυμηθῇ ἄλλο τι παρεμφερές. Ὅταν ἀναμνησθῇ τοὺς ἀειμνήστους Φαναριώτας, τοὺς ὁποίους τινὲς ἄλλαι πρεσβεύοντες ἠδίκησαν καὶ οἱ ὅποιοι μὲ τὴν εὐστροφίαν των, τὴν διπλωματικὴν των ἱκανότητα, ἔπαιζον κατὰ τὸ δὴ λεγόμενον «Διπλὸ παιγνίδι». Πολλάκις ἔσωσαν δι' ἐπεμβάσεως παρὰ τῷ Σουλτάνῳ καὶ Ὑψηλῇ Πύλῃ, κινδυνεύοντας ὁμογενεῖς. Οὕτω καὶ οἱ εὐφυεῖς Διπαλιτζιώτες, τὴν ἀνάγκην φιλοτιμίαν ποιούμενοι, προσκαλοῦν καὶ παρακαλοῦν τοὺς γείτονάς των, ἀσπόνδους φίλους των Καραμουρατᾶτες, νὰ μετέχωσι τῆς διοικήσεως τῶν κοινῶν καὶ ἔχομεν πολλὰς ἀποδείξεις, μαρτυρούσας ὅτι οὕτω πράττοντες, ἔσωσαν πολλάκις τὴν περιοχὴν καὶ διεφύλαξαν κατὰ τὸ δυνατόν, τὰς Ἐκκλησιαστικὰς καὶ μοναστηριακὰς περιουσίας.

Ἴδου μία τρανοτάτη ἀπόδειξις πανηγυρικῆς ἐπιτυχίας τῆς ἐκεῖ Φαναριώτικης πολιτικῆς τῶν ἐκεῖ ἀτυχῶν ἀδελφῶν μας.

Εὐφυστάτος ἀνώνυμος Ἠγούμενος, συντάσσει τὸ κατωτέρω ἔγγραφο, τὸ ἔτος 1807. Τοῦτο εἶναι ἀψευδὴς μαρτυρία τῆς ὡς ἄνω διατυπωθείσης γνώμης μου. Εἶναι καλλιγραφικώτατον καὶ συντεταγμένον καλῶς μὲ τὸ ὠραῖον λεξιλόγιον τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ ἔχει οὕτω:

Δ ω ρ η τ ῆ ρ ι ο ν

Μὲ τὸ παρὸν φανερώνω καὶ ὁμολογῶ ἐγὼ ὁ Χασάνης, υἱὸς τοῦ Μουσταφᾶ τοῦ Λιάλιου μαζί μὲ τὴν μητέρα μου διὰ τὸ χωράφι ὅπου εἶναι στὸν Ἀϊ - Χριστόφορον, στὸ σχιάδι ὀμπρὸς καὶ ὄλον τὸν γῦρον, ὅπου εἶναι κοντὰ στὴν ἐκκλησιά, ὅπου ἦταν εἰς τὴν μοῖραν μας καὶ ἐμεῖς μὲ τὸ νὰ εἶναι κοντὰ στὴν ἐκκλησιά, τὸ ἀφήσαμε νὰ εἶναι στὸ βακούφι¹ χάρισμα τῆς ἐκκλησίας διὰ τὴν ψυχὴν τῶν μεχρούμηδων² καὶ διὰ τὴν ἐδικὴν μας καὶ νᾶναι ἀφιέρωμα ὡς τὸ τέλος τοῦ κόσμου καὶ κανεῖς νὰ μὴ βγαίνῃ νταβατζῆς³ οὔτε μὲ λόγον οὔτε μὲ ἔργον οὔτε ἀπὸ τὴν γενεὰν τὴν ἐδικὴν μας οὔτε ἀπὸ ἄλλους, ὅπου νὰ λογίζωνται ἀπὸ τὴν ἐδικὴν μας φάραν⁴ ὅτι ἂν ἴσως ὅπου νὰ θελήσῃ κανεῖς νὰ γένη μανῆς⁵ νὰ ἐγγίξῃ εἰς αὐτὸ τὸ χωράφι ἀπὸ τὸ γένος μας, νὰ εἶναι ἀναθεματισμένος ἀπὸ ὄλους τοὺς προφήτας καὶ νὰ ἔχῃ τὴν κατάραν τοῦ Παντοδυνάμου Θεοῦ καὶ προκοπὴν εἰς τὸ σπίτι του νὰ μὴν ἔχῃ καὶ ὅτι ἐμεῖς τὸ ἀφήσαμε διὰ ψυ-

1) Βακούφι = ἐκκλησιαστικὸν κτῆμα.

2) Μεχρούμηδων = ἀειμνήστων νεκρῶν.

3) Νταβατζῆς = διεκδικητής.

4) Φάραν = γένος μας.

5) Μανῆς = κληρονόμος.

χικόν μας νὰ τὸ δουλεύῃ ἡ χώρα Λιπαλίτζα καὶ Μεσαριὰ διὰ χάρτζι⁶ τοῦ βακουφιοῦ. Καὶ οὕτως ὑπογράφομε εἰς πίστωσιν ὁποῦ νὰ εἶναι διὰ πάντα.

Ἐπὶ ἔτους 1807

Ἵπογραφή

Χασάνης Μουσταφᾶ

Λιάλιος μαζί μὲ τὴ μάνα μου.

Ἐπειδὴ ὁ Χασάνης εἶναι ἀγράμματος, ἔχει θέσει τὴν μικρὰν στρογγύλην σφραγίδα του, πού ἔχει τὸ ὄνομά του μὲ γράμματα τοῦ Τουρκικοῦ Ἀλφαβήτου.

Ἀναγινώσκοντες τὸ δωρητήριον τοῦτο, θαυμάζομεν τὴν πειθὴν πού ἀνέπτυσσον οἱ εὐσεβεῖς ἡγούμενοι τῶν μοναστηρίων, ὥστε νὰ πείθουν καὶ αὐτοὺς ἀκόμη τοὺς ἀλλοθρήσκους νὰ κάμνουν δωρεὰς καὶ ἀφιερῶματα ὑπὲρ τῶν Ἱερῶν Σκηνωμάτων τῆς Θρησκείας μας.

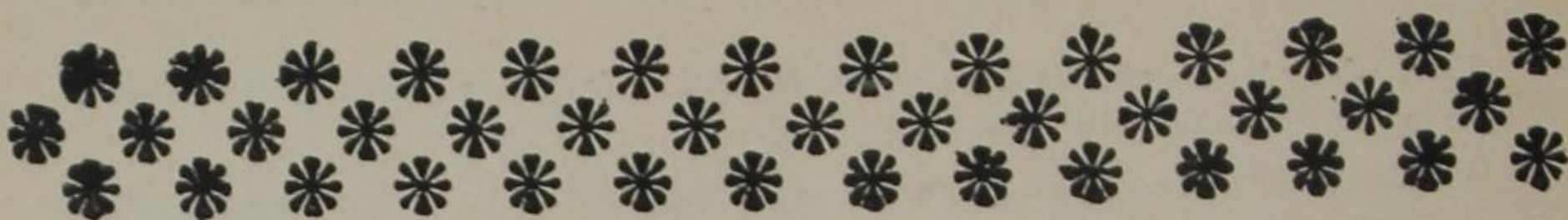
Ἀτυχῶς οἱ χρόνοι τῆς σκληρᾶς δουλείας περνοῦν χωρὶς καὶ νὰ ἀναφαίνεται ἡ χαραυγὴ τῆς ποθητῆς ἐλευθερίας εἰς τὴν ἐλληνικωτάτην αὐτὴν περιοχὴν τῆς Ἑλλάδος μας, τὴν Ἡπειρον. Τὸ δυσβάστακτον, ἐπαχθὲς καὶ μέλαν χρῶμα τῆς ἐπαράτου δουλείας καλύπτει τὴν πολυπαθῆ ταύτην χώραν.

Οἱ κάτοικοί της, δοκιμαζόμενοι σκληρῶς ἐπὶ διακόσια ἔτη, δὲν εἶδον δὲν ἐγνώρισαν τὸν πνευματικὸν των πατέρα. Εἶναι εἰς τὴν διάθεσιν τῶν λυσσώντων κυνῶν καί, ἂν ἔλειπεν ἀπὸ αὐτοὺς ἡ θερμὴ πίστις πού «ἐγείρει ὄρη», θὰ εἶχον δεχθῆ πανεπαρχιακὰ τὸν ὀλέθριον ἐξισλαμισμὸν.

Τὸ Σεβαστὸν Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, βλέπον τὸ μάταιον τῆς ὑπάρξεως τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Πωγωνιανῆς, ἀφοῦ τὸ χριστεπώνυμον ἐκεῖ ποιμνιον μένει ἐπὶ 200ετηρίδα ἄνευ ποιμένος, ἀποφασίζει διὰ τοῦ ἐν συνεχείᾳ ἀναγραφομένου Σιγιλλίου, τὴν κατάργησιν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ταύτης, ἐπαφιέμενον τὰ περαιτέρω εἰς τὸ ἔλεγοθ, τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ Παναγάρχου Θεοῦ.

Σ υ ν ε χ ί ζ ε τ α ι

6) Χάρτζι = δι' ὑλικὴν ὠφέλειαν.

ΣΤΑΥΡΟΥ ΜΑΤΘ. ΓΚΑΤΣΟΠΟΥΛΟΥ
Δημοδιδασκάλου

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΠΩΓΩΝΙΑΝΗΣ*

ΚΩΔΗΞ ΚΘ'

Οικουμενικοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως καὶ Νέας Ρώμης

«Κατάργησις Ἀρχιεπισκοπῆς Πωγωνιανῆς»

Τῶν πραγμάτων ὡσπερ τὰ καλῶς βαίνοντα καὶ ὁ προώρισται τέλος ἀπευθυ-
νόμενα συνέχειαν ἀπαραποίητα καὶ συντηρεῖν, οὕτω καὶ τὰναντίον τὰ τῆς οἰκείας ἐ-
νεργείας ἐκπίπτοντα καὶ ἥς ἐκλήθη τάξεως ἐκτρεπόμενα καταλύειν καὶ ματαιοῦν ἐπά-
ναγκες τοῖς γε νοῦν ἔχουσι καὶ τὴν ἄνεσιν ἀντὶ βλάβης θηρεύουσι καὶ προαιρουμέ-
νοις. Τοῦτο δὲ καὶ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς πράγμασι ἀνέκαθεν ἐνεργούμενον καθορᾶται,
ἐν οἷς ὁ λόγος οὐ περὶ δογμάτων ἄπαγε καὶ μυστηρίων ἱερῶν καὶ τῶν ὄλως ἀθίκτων
καὶ ἀναλλοιώτων τῆς πίστεως ὄρων καὶ θεσμῶν ἀλλὰ περὶ τάξεως καὶ καταστάσεως
τῶν ἐπαρχιῶν, ὅπου πλείστας ἂν ἴδη τις τὰς μεταβολὰς ἐν διαφόροις καιροῖς πρὸς τὴν
ἀνάγκην καὶ τὰς περιστάσεις γιγνομένας προνοία ἀξιοχρέω τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλη-
σίας ἀείποτε καὶ ἐν παντὶ τὴν ψυχικὴν ὠφέλειαν τῶν πιστῶν πρὸ ὀφθαλμῶν τιθεμέ-
νης καὶ τὰ μᾶλλον αὐτῆς πρὸς σωτηρίαν συμβαλλόμενα κατορθούσης διὰ τῶν τοιούτων
μεταρρυθμίσεων κατὰ τὸ Ἀποστολικὸν πάντα πρὸς οἰκοδομὴν γινέσθωσαν καὶ καταρ-
τισμὸν. Τοῦτο δὲ καὶ ἡμεῖς ἐπὶ τοῦ παρόντος ποιούμεθα. Καὶ γὰρ ἡ Ἐπαρχία Πωγω-
νιανῆς ἡ ἐκτ. . . . . ἀνέκαθεν ὑποκειμένη τῷ καθ' ἡμᾶς ἀγιωτάτῳ Οἴκῳ, καίτοι καθὰ
καὶ αἱ λοιπαὶ ἐπαρχίαι διατελοῦσαι εἰς δεῦρο ὑπὸ τὴν διαδοχικὴν προστασίαν Ἀρχι-
ερέων ἀποκαθισταμένων κανονικῶς, ἀπὸ ἱκανῶν μέντοι χρόνων κατεφάνη ἀδυνάτως
ἔχουσι εἰς διατροφὴν ἰδίου Ἀρχιερέως διὰ τὸ εὐτελὲς καὶ πάνυ ἀφανερὸν¹ τῶν ἀρ-
χιερατικῶν προσόδων αὐτῆς μόλις καὶ γὰρ συνίσταται ἐκ χωρίων τινῶν σμικρῶν ὑπὸ
ὀλγίστων χριστιανῶν κατοικουμένη καὶ τούτων πτωχῶν καὶ ἀπόρων καὶ τὸ πλεῖστον
ἀποδημούντων ἐν ἀλλοδαπῇ μὴ ἔχουσα παρὰ ταῦτα οὔτε Μητρόπολιν οὔτε τόπον κα-
τάλληλον, οὔτε κωμόπολιν εἰς κατοικίαν ἀρχιερέων. Συνέβαινε γὰρ τοὺς κατὰ καιρὸν
Ἀρχιερεῖς Πωγωνιανῆς ὀνόματί τινος γενναίας καὶ ἐπαρκούσης τῷ Ἀρχιερεῖ αὐτῶν
ὑποστηρίξεως ὑπολειπομένης πρωτίστως μὲν διαμονῆς κατοικίας καὶ Μητροπόλεως
καὶ τόπου τοῦ προσήκοντος ἀναντιρρήτου δέοντος ὡς οὐδὲ ταύτην κατορθωθῆναι δυ-
νατὸν οὐδὲ πρὸς τὴν ὀλιγότητα τῶν κατοίκων καὶ τὴν ἀπορίαν φορητὴν ἔσεσθαι καὶ
ἡ ἐλάχιστη γοῦν ἀρχιερατικὴ ἐτησίᾳ ἐπιχορήγησις τὸ γενικὸν μέτρον τὸ ἐν ἀπάσαις
ταῖς ἐπαρχίαις ἐφαρμοσθεῖ. Περὶ τούτων τοίνυν ὡς εἴρηται ἀπασχολοῦν τὴν ἐκκλη-
σίαν διασκεψαμένης καὶ ἤδη αὖθις μετὰ τε τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τοῦ Διαρκοῦς Ἐ-
θνικοῦ μικτοῦ Συμβουλίου λόγων τε πολλῶν καὶ ἐμβριθῶν προταθέντων, ὡς ἐν τοῖς
Συνοδικοῖς καὶ τοῦ Συμβουλίου Πρακτικοῖς καθορᾶται, ἔδοξε κοινῇ καὶ Συνοδικῇ
διαγνώσει τῶν πραγμάτων οὗτι ὑπαγομένων μονονουφωνῇ ἀφιέντων, διαλυθῆναι τὴν
Μητρόπολιν ταύτην Πωγωνιανῆς καὶ τὰ μὲν συγκροτοῦντα τέως αὐτὴν χωρία ἦτοι
ἐν μὲν τῷ Καζᾶ Πωγωνιανῆς Ὁστανίτσα, Διπαλίτζα, Βλάχοι, Βαλοβίστα καὶ Μπω-
γωντζικὸν ἐν δὲ τῷ Καζᾶ Κονίτζης Σανοβόν, Μάζιου, Δερβένι, Μπελθούκι, Κούκε-
σι, Μπομπίτσικον, Λεσκοβίκι, Τζέρτζικον, Μελεσσίνι, Σεριανή, Περάτι, Μελισσὸ πέ-

1. Ἀφανερὸν = ἀνεπαρκές.

* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου τόμου, σελ. 783 καὶ τέλος.

τρα καὶ Πυρροβίτσικα ἐν δὲ τῷ Καζᾶ Πραμετῆς· Βλιάσοβο, Ποστένιανη, Ραδίχοβο· Τσιαρίσοβο, Ἡλιάρη, Μέρτζανη, Ζέπη, Δράτζοβο, Στρεμπέτζι, Κανικόλι καὶ Πουλούμπαρη ἀπονεμηθῆναι τῇ πνευματικῇ προστασίᾳ τῶν μᾶλλον γειτνιαζόντων Ἀρχιερέων, ὧν ταῖς Ἐπαρχίαις καὶ κατὰ Καζάδες (νομοὺς) συνέχονται ὑπαγόμενα, τὰ μὲν ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ Κορυτσᾶς, τὰ δὲ ἐν τῇ τῆς Βελλᾶς (διαιρεθείσης ἤδη ἀπὸ τῆς Ἐπαρχίας Ἰωαννίνων δι' Ἐκκλησιαστικῆς Πράξεως, κατεστρωμμένης ἐν τῷ Ἐκκλησιαστικῷ Κώδικι καὶ ἐπικληθείσῃ ἐντάξει Ἐπισκοπῆς, ὑπὸ τὴν τῶν Ἰωαννίνων Μητρόπολιν, ὡς ὑπῆρχεν ἀνέκαθεν) τὸ δὲ ἐν Βλαχία κείμενον Χάνι Γκραϊτζι, κτῆμα τῆς ἐπαρχίας ταύτης Πωγωνιανῆς, μετὰ τε τοῦ ἐν αὐτῇ ἱεροῦ ναοῦ, τοῦ τιμωμένου ἐπὶ τῇ Γεννήσει τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ τῶν λοιπῶν κτημάτων αὐτοῦ προσηλωθῆναι καὶ συνενωθῆναι τῷ καθ' ἡμᾶς Ἀγιωτάτῳ Οἰκουμενικῷ Θρόνῳ, συνωδὰ καὶ τῇ ἐννοίᾳ τοῦ Β' Ἄρθρου τοῦ περὶ Ἐπιχορηγήσεων Κανονισμοῦ. Ὅτι δὲ ἡ πνευματικὴ αὕτη διαίτησις καὶ οἰκονομία πρὸς τὸ μηδένα φέρειν καινοτομίας ἔλεγχον μόνον δὲ προνοίας σωτηριώδους Ἐκκλησιαστικῆς ἔργον τυγχάνουσα κατὰ τὴν τοῦ καιροῦ καὶ τῶν πραγμάτων φορὰν συνίσταται καὶ διὰ παραδειγμάτων τρανοτάτων ἀπόχρη διεξελθεῖν τὰ Ἐκκλησιαστικὰ Συνταγμάτια, ὅπου μετὰ μυρίας ὄσας τῶν πάλαι ἐπαρχιῶν ἴδοι τις 31 ἐκλελοιπυίας τὸ σύνολον τοῦ αὐτοῦ λόγου πάντας καὶ περιστάσεσι ὑποκυψάσαις.

Ἐνθεν τοι τὴν πράξιν ταύτην καὶ εὐλόγον καὶ σωστικὴν καὶ ἀναγκαιοτάτην ἐγκριθεῖσαν καὶ ἐπιδοκιμασθεῖσαν κοινῇ καὶ ὁμοφώνῳ γνώμῃ ἡμῶν τε καὶ τῆς περὶ ἡμᾶς Ἀγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τοῦ Διαρκοῦς Ἐθνικοῦ Μικτοῦ Συμβουλίου δεῖν ἔγνωμεν κατοχυρῶσαι κρατῦναί τε καὶ ἐμπεδῶσαι καὶ διὰ τοῦδε τοῦ Πατριαρχικοῦ ἡμῶν καὶ Συνοδικοῦ Τόμου ἐν τῷ Ἐκκλησιαστικῷ Κώδικι καταχωρουμένου εἰς διηνεκὴ καὶ ἀμετάκλητον ἐνέργειαν. Καὶ γράψαντες συνοδικῶς μετὰ τῆς περὶ ἡμᾶς Ἀγιωτάτων Ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων τῶν ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ Συλλειτουργῶν ἀποφαινόμεθα καὶ ὀριζόμεθα ἵνα τῆς τέως ὑπαρξάσης Μητροπόλεως Πωγωνιανῆς ἄρδην καταργουμένης καὶ καταλυομένης διὰ τοὺς ἀναντιρρήτους ἐκτεθέντας λόγους, ὥστε μὴ ὑπάρχειν αὐτήν, μηδὲ λέγεσθαι καὶ φέρειν τάξιν καὶ ὄνομα Μητροπόλεως. Τὸ μὲν ρηθὲν Χάνι Γκραϊτζι μετὰ τοῦ ἐν αὐτῷ ἱεροῦ ναοῦ τῆς Γεννήσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ μετὰ τῶν λοιπῶν αὐτοῦ πραγμάτων τῶν τε ἤδη ὄντων καὶ τῶν εὐσέπειτα προστεθησομένων ὑπάρχη ἀπὸ τοῦδε καὶ εἰς τὸ ἐξῆς καὶ λέγεται καὶ παρὰ πάντων γινώσκηται προσηλωμένον ὀλοσχερῶς καὶ συνηνωμένον ἀδιασπᾶστως τῷ Ἀγιωτάτῳ Πατριαρχικῷ Οἰκουμενικῷ Θρόνῳ κτῆμα καὶ πρᾶγμα αὐτοῦ ἀναφαίρετον ὑπάρχη καὶ λογιζόμενον εἰς τὸ διηνεκές. Τὰ δὲ ἀποτελοῦντα αὐτήν πρότερον χωρία ὑπάρχουσιν ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸν ἐξῆς ἅπαντα χρόνον καὶ διατελῶσιν ἔσαεὶ συνηνωμένα ἀδιασπᾶστως καὶ προσηλωμένα τινὰς ἐφεξῆς γειτνιαζούσας αὐτοῖς Ἐπαρχίαις μεθ' ὧν καὶ πολιτικῶς συνδέονται, ἧτοι, τὰ μὲν δέκα ὀκτὼ ἐξ ὧν τὰ πέντε Ὀστανίτζα, Διπαλίτζα, Βλάχοι, Βαλοβίστα καὶ Μπουγοντσικὸν κεῖνται ἐν τῷ Καζᾶ Πωγωνιανῆς, τὰ δὲ δέκα τρία Σανοβόν, Μάζιον, Δερβένι, Πελθοῦκι, Κούκεσι, Μπομπίτσικον, Λεσκοβίκι, Τζέρτζικον, Μελεσίι, Σεριανή, Περάτι, Μελισσόπετρα καὶ Πυρροβίτσικα ἐν τῷ Καζᾶ Κονίτσης ταῦτα ὅσι προσηλωμένα τῇ Ἐπισκοπῇ Βελλᾶς καὶ Κονίτζης τὰ δὲ ἐννέα, ἧτοι Βλιάσοβο, Ποστένιανη, Ραδίχοβο, Τσιαρίσοβο, Ἡλιᾶρι, Μέρτζιανη, Ζέπα, Δράτζοβο, Πουλούμπαρη καὶ Κανικόλι, κείμενα ἐν τῷ Καζᾶ Πραμετῆς ὅσι προσηλωμένα τῇ Μητροπόλει Κορυτσᾶς, γνωριζόμενα καὶ λογιζόμενα μέλη τῶν Ἐπαρχιῶν τούτων κατ' οὐδὲν τῶν λοιπῶν ἀρχαιοθέν αὐταῖς ὑποκειμένων χωρίων διαφέροντα συμπληροῦντά τε ὀλοσχερῶς καὶ συνεχῶς τελοῦντα ὁμοῦ τὸ σύνολον ἐκάστης αὐτῶν καὶ πνευματικῶς διοικούμενα καὶ διεξαγόμενα ὑπὸ τὴν κυριαρχικὴν δικαιοδοσίαν τῶν κατὰ καιροὺς ἀρχιερέων αὐτῶν καὶ τὴν παρ' αὐτῶν Ἀρχιερατικὴν καὶ πατρικὴν προστασίαν ἀπολαμβάνοντα ἐν Χριστιανικῇ ἀφοσιώσει καὶ υἱικῇ εὐπειθείᾳ τῶν ἐγκατοίκων Ὀρθοδόξων Χριστιανῶν, Ἱερωμένων καὶ Λαϊκῶν πρὸς τοὺς κατὰ καιροὺς γνησίους τούτοις πνευματικοὺς αὐτῶν προστάτας καὶ κυριάρχους καὶ νομίμους Ἀρχιερεῖς, οὓς δὴ ὀφειλὴ ἐπίσης ἐπίκειται ἀπαραιτήτως ποιμαίνειν εὐ-

αγγελικῶς καὶ προΐστασθαι πνευματικῶς ἕκαστος τοὺς ἐν τοῖς ἀπονεμηθεῖσι τῇ Ἐπαρχίᾳ αὐτοῖς χωρίοις κατοίκους εὐλογημένους Χριστιανούς, ἴσα καὶ τοῖς λοιποῖς ἐπαρχιώταις αὐτῶν, προστατεύων τε αὐτῶν ἐν ταῖς ἐμπιπτούσαις Ἐπαρχιακαῖς ὑποθέσεσι καὶ συνελόντι εἰπεῖν κήδεσθαι παντοίως καὶ προσπαθεῖν ἀόκνως ὑπὲρ τε τῆς πνευματικῆς τε αὐτῶν ἀνέσεως καὶ ὠφελείας καὶ τῆς ἠθικῆς προόδου καὶ βελτιώσεως.

Ταῦτα ἀπεφασίσθη καὶ κεκύρωται Συνοδικῶς, ἐφ' ᾧ καὶ ὁ παρῶν ἡμέτερος Πατριαρχικὸς καὶ Συνοδικὸς Τόμος ἐγένετο καταγραφεῖς ἐν τῷ Ἱερῷ Κώδικι τῆς Ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, εἰς διηνεκῆ ἔνδειξιν καὶ μόνιμον παράστασιν.

Ἐν ἔτει Σωτηρίῳ αὐξγ' (1863)
κατὰ μῆνα Μάϊον Ἐπινομήσεως ξη'

- Ὁ Πατριάρχης Κων)πόλεως ἀποφαίνεται
- Ὁ Ἐφέσου Παῖσιος
- Ὁ Ἡρακλείας Πανάρετος
- Ὁ Πρόεδρος Καρπάθου
- Ὁ Λαρίσης (Δυσανάγνωστος)
- Ὁ Ἄρτης Σωφρόνιος
- Ὁ Μελενίκου Διονύσιος
- Ὁ Ρασκοπρεσρένης (Δυσανάγνωστος)
- Ὁ Βελεγράδων Ἀνθιμος
- Ὁ Σισανίου Μελέτιος.

Ὡς Ὁρθόδοξοι Χριστιανοί, ὡς Ἕλληγες ἠσθάνθημεν ἄφατον λύπην, ψάλλαντες τὸν ἐπικήδειον τῆς πόλης ποτὲ ἀκμασάσης Ἀρχιεπισκοπῆς Πωγωνιανῆς, τῆς προσενεγκούσης ὑφίστας ὑπηρεσίας ἐθνικοθρησκευτικῆς, κοινωνικῆς, ἐκπολιτιστικῆς, εἰς τὸ μεταίχμιον τοῦτο τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας Ἠπείρου, τόσον κατὰ τὰ ἐνδοξα ἔτη τῆς Βυζαντινῆς μας Ἀυτοκρατορίας, ὅσον καὶ κατὰ τὰ χαλεπὰ καὶ δυσβάστακτα ἔτη τῆς τουρκικῆς κυριαρχίας, καὶ μέχρι τὸν 12ον αἰῶνα, ὅποτε ὑπέικουσα εἰς τὴν βίαν, τὰς πιέσεις, τὰς ὠμότητας ἠναγκάσθη νὰ περιστείλῃ τὰς προστατευτικὰς τῆς πτέρυγας καὶ νὰ ζητήσῃ καταφύγιον εἰς τὸ Βουκουρέστιον τῆς Ρουμανίας. Ἐπὶ διακόσια ἔτη ἡ ἐπαρχία Πωγωνιανῆς, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι, κατὰ συντριπτικὴν πλειοψηφίαν εἶναι Ὁρθόδοξοι Χριστιανοί κατὰ τὸ θρήσκευμα, γνήσιοι δὲ καὶ ἀκραιφνεῖς Ἕλληγες κατὰ τὴν ἐθνικότητα, μείναντες ἄνευ ποιμένος, ὑφίστανται καρτερικῶς παντοειδῆ δεινὰ ἐμένοντες μετὰ θάρρους, πίστεως καὶ ἀξιοθαυμάστου ψυχικῆς ἀντοχῆς εἰς τὰς ὠραίας ἐθνικοθρησκευτικῆς των παραδόσεις. Ἀναγκάζομαι, διὰ δευτέραν ἤδη φοράν, νὰ μὴ συμφωνήσω μὲ τὸν ἀείμνηστον ἱστορικὸν Λαμπρίδην εἰς τὸ ὅτι ἡ περιοχὴ τῆς Πωγωνιανῆς μετεβλήθη εἰς κοιλάδα κλαυθμῶνος, ἐξισλαμισθέντος μεγάλου μέρους τῶν κατοίκων αὐτῆς. Οἱ μὴ δυνηθέντες νὰ μείνωσι πιστοὶ εἰς τὴν ἀληθινὴν θρησκείαν τοῦ Ναζωραίου, ἀποτελοῦσιν ἐλάχιστον πολλοστημόριον τῶν κατοίκων αὐτῆς. Μετ' εὐλαβείας δέον ἡμεῖς οἱ μεταγενέστεροι νὰ ἀναμνησθῶμεν τῶν εὐκλεῶν τούτων Πωγωνησίων προγόνων μας, οἱ ὅποιοι ἀντέστησαν ἀποτελεσματικῶς εἰς τὰς ἀνεκδιηγῆτους φονικὰς παντοειδεῖς πιέσεις τοῦ βαρβάρου κατακτητοῦ καὶ διετήρησαν ἀλώβητον τὴν ἐθνικοθρησκευτικὴν των συνείδησιν. Δὲν νομίζω ὅτι θὰ παραξεγηθῶ, ἐὰν διατυπώσω τὸ ἐρώτημα: Μήπως αἱ πιέσεις, οἱ διωγμοί, οἱ προπηλακισμοὶ θὰ ἦσαν μικροτέρας ἐντάσεως, ἐὰν ἐν μέσῳ τοῦ ταλαιπωρουμένου ποιμνίου, ἴστατο ὑπέρμαχος, συμπαραστάτης, προστάτης καὶ βοηθὸς ὁ πνευματικὸς των ποιμὴν;

Ἀναγινώσκομεν μετὰ πολλῆς προσοχῆς εἰς τὸ Πατριαρχικὸν Σιγίλλιον τοὺς λό-

γους, τούς επιβαλόντας τήν κατάργησιν, τήν διάλυσιν τῆς ἐν λόγῳ Ἀρχιεπισκοπῆς. Σεβόμεθα καί ἐκτιμῶμεν αὐτούς. Εἰς ἐν μόνον σημεῖον, ἐπιτραπήτω, νά διερωτηθῶμεν. Οἱ Ἅγιοι Πατέρες γράφουν ὅτι εἰς τήν Ἐπαρχίαν Πωγωνιανῆς δέν ὑπῆρχον αἱ κατάλληλοι προϋποθέσεις διὰ τήν ἐκεῖ διαμονήν ἀρχιερέως. Γράφεται ἐν αὐτῷ ἐπὶ λέξει οὕτω:

«... Ἀπὸ ἱκανῶν μέντοι χρόνων κατεφάνη ἀδυνάτως ἔχουσα εἰς διατροφήν ἰδίου Ἀρχιερέως διὰ τὸ εὐτελές καὶ πάνυ ἀφαιρῶν (=ἀνεπαρκές) τῶν ἀρχιερατικῶν προσόδων αὐτῆς... μὴ ἔχουσαν, παρὰ ταῦτα οὔτε Μητρόπολιν οὔτε τόπον κατάλληλον οὔτε κωμόπολιν εἰς κατοικίαν Ἀρχιερέως».

Ὡς ἐν τοῖς προηγουμένοις εἶδομεν ὅτι εἰς Ρουμανίαν - Βουκουρέστιον ὑπῆρχε τὸ λίκιον προσοδοφόρον Χάνι Γκραϊτζι καὶ ὁ ἱερός ναὸς τῆς Γεννήσεως τοῦ Κυρίου, ἐκ τῶν εἰσοδημάτων τῶν ὁποίων διητῶντο οἱ ἐκεῖ διαμένοντες Ἀρχιερεῖς τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, τὰ δὲ τυχόν περισσεύματα ἀπεστέλλοντο εἰς τήν ἔδραν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς πρὸς κάλυψιν τῶν ἐκεῖ ἀναγκῶν. Μήπως θὰ ἦτο ὀρθότερον, δικαιότερον, ἀντὶ νά διατίθεται μέγα μέρος τῶν ἐκ Ρουμανίας ἐσόδων τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Πωγωνιανῆς πρὸς μισθοδοσίαν καὶ διατροφήν τῶν ἐκεῖ διαμενόντων Ἀρχιερέων αὐτῆς, διετίθεντο ταῦτα διὰ τὸν αὐτὸν μὲν σκοπὸν, ἀλλὰ τούτων διαμενόντων ἐν τῇ Μητροπόλει των πλησίον τῶν πνευματικῶν του τέκνων; Μήπως καὶ τὸ προβαλλόμενον ἐπιχείρημα, τὸ ἀναλαμβάνομενον εἰς τὸ Σιγίλλιον τὸ καταργοῦν τήν Ἀρχιεπισκοπήν, ὅτι δέν ὑπῆρχεν ἐκεῖ «Οὔτε Μητρόπολις οὔτε τόπος κατάλληλος οὔτε κωμόπολις εἰς κατοικίαν Ἀρχιερέως» δέν ἀνταποκρίνεται ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τήν ἐκεῖ τότε κατάστασιν; Ἡμεῖς γνωρίζομεν ὅτι κατὰ τήν ἐποχὴν ἐκείνην εἰς τήν περιοχὴν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ἀνήκεν ἢ μικρὰ πόλις Λεσκοβίκιον ἀριθμοῦσα τότε δύο χιλιάδας καὶ πλέον κατοίκους, τὸ πλεῖστον Χριστιανούς μὲ καλλιμαρμάρους ναοὺς καὶ οἰκήματα ἀρκούντως εὐπρεπῆ καὶ κατάλληλα. Διετῆρει μάλιστα ἢ πολίχνη αὕτη καὶ Σχολαρχεῖον. Δέν ἠδύνατο, λοιπὸν, νά διαμενῆ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἐκεῖ ἐν μέσῳ τοῦ ποιμνίου του, τοῦ οἰκοῦντος εἰς τήν περὶ τὸ Λεσκοβίκιον περιοχὴν; Ἀντὶ λοιπὸν νά καταργηθῆ ἢ ἀνωτάτη αὕτη Ἐκκλησιαστικὴ Ἀρχὴ δέν θὰ ἦτο ἀπείρως προτιμώτερον νά ὑπῆρχεν αὕτη ἐν μέσῳ τοῦ ποιμνίου της;

Ἡ ἀνωτάτη μας αὕτη Θρησκευτικὴ Ἀρχὴ, τὸ Σεπτὸν Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ἀντὶ νά θεωρήσῃ ὡς ἔσχατον λυσιτελές μέτρον, τήν διάλυσιν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ταύτης, νά ὑπεδείκνυεν εἰς τοὺς ἐκάστοτε τοποθετούμενους ἀρχιερεῖς ὅτι τὸ καθήκον των ἐπιβάλλει ἵνα σπεύσωσιν αὐθωρεὶ καὶ ἀπροφασίστως ἐκεῖ, ὅπου τὸ πνευματικὸν των ποιμνίον ἐκινδύνευε νά γίνῃ βορὰ τῶν λυσσόντων λύκων· ἐκεῖ ὅπου ὁ Θεὸς Λόγος ἐπέτασε· «Ὁ καλὸς ὁ ποιμὴν τίθησι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν προβάτων»; Ἐν περιπτώσει δὲ ἐπιμόνου ἀρνήσεως τούτων νά ἔθετεν εἰς ἀργίαν αὐτοὺς καὶ νά προέβαινεν εἰς τοποθέτησιν ἄλλων, προθύμων νά ἄρῳσι τὸν Σταυρὸν τοῦ μαρτυρίου;

Δικαιοῦμαι νά πιστεύω ὅτι ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία, λαμβάνουσα τοιαῦτα μέτρα ἐναντίον τῶν τυχόν δυστροπούντων, δέν θὰ περιήρχετο εἰς ἀδιέξοδον, εἰς τὴν ἐσχάτην ἀνάγκην νά καταργήσῃ τὸ ἐκεῖ προκεχωρημένον Ἐθνικοθρησκευτικὸν φυλάκιον καὶ δὴ κατὰ τὰς χαλεπὰς ἐκεῖνας ἡμέρας, καθ' ἃς ἡ βία τοῦ κατακτητοῦ ἔφθασεν εἰς τὸ κατακόρυφον καὶ κάτοικοι γειτονικῶν ἐπαρχιῶν, ὡς οἱ τῆς Λευκομπουριάς, Ἀργυροκάστρου, καμφθέντες, ἀθρόως ἐξισλαμίζοντο. Μετὰ τήν κατάργησιν τῆς ὡς ἄνω Μητροπόλεως, εἶδομεν ὅτι τὰ ὑπαγόμενα εἰς ταύτην χωρία, ὑπήχθησαν ἄλλα μὲν εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν Κονίτσης, ἄλλα δὲ εἰς τὴν τοιαύτην Κορυτσᾶς. Οἱ αἰόδιμοι Μητροπολίται τῶν Ἱερῶν τούτων Μητροπόλεων περιέβαλλον μὲ ἀγάπην καὶ στοργὴν τὰ νέα αὐτὰ πνευματικὰ των τέκνα, ἐπιδείξαντες ἰδιαίτερον πατρικὸν ἐνδιαφέρον πρὸς ταῦτα, τὰ μὴ γνωρίσαντα ἀπὸ τῆς γεννήσεώς των τήν ἐπίσκεψιν, καθοδήγησιν καὶ εὐλογίαν ἀρχιερέως!

«Οὐδὲν καλὸν ἀμιγὲς κακοῦ» ἐγνωμάτευον οἱ σοφοὶ ἀρχαῖοι πρόγονοί μας, οἱ καθοδηγήσαντες εἰς τὴν γνῶσιν, τὴν σοφίαν, τὴν μόρφωσιν, τὸν πολιτισμὸν, ὅλην τὴν ἀν-

θρωπότητα. Ἡμεῖς, ἀντιστρέφοντες τοὺς ὄρους τοῦ σοφοῦ τούτου ἀποφθέγματος, λέγομεν ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει: «Καὶ οὐδὲν κακὸν ἀμιγῆς καλοῦ». Τὸ προξενηθὲν κακὸν διὰ τῆς καταργήσεως τῆς ἱεράς ταύτης Μητροπόλεως τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Πωγωνιανῆς, ἐπηγώρθωσε ἢ προστατευτικὴ πατρικὴ, μερίμνη τῶν οἰκείων Ἀρχιερέων πρὸς τὰ νέα πνευματικὰ των τέκνα, ἧτις ἀνεπτύχθη εἰς τὸν ὑπερθετικὸν μάλιστα βαθμόν.

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΠΩΓΩΝΙΑΝΗΣ ΔΡΥΪ·ΝΟΤΙΟΛΕΩΣ ΚΑΙ ΚΟΝΙΤΣΗΣ

Ἐπειδὴ οἱ τακτικοὶ καὶ ἐκλεκτοὶ ἀναγνώσται τῆς τόσο προσεκτικῶς, ἐμβριθῶς καὶ ἐμπεριστατωμένως ἐρευνώσεως τὰ διάφορα ζητήματα, τὰ ἀφορῶντα τὴν Ἡπειρόν μας, φίλης «Ἡπειρωτικῆς Ἑστίας» ἀναγινώσκοντες ὅσα ἐν τοῖς προηγουμένοις ἐκτενῶς ἔγραψα διὰ τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Πωγωνιανῆς, ἀτενίζοντες τὸν ἀνωτέρω τίτλον «Ἀρχιεπισκοπὴ Πωγωνιανῆς, Δρυϊνουπόλεως καὶ Κονίτσης», ἴσως λίγο διερωτηθῶσι: Τὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου συμβαίνει; Μήπως ἔγινε νεκρανάστασις τῆς πρῶτον ἀναγραφομένης Ἀρχιεπισκοπῆς Πωγωνιανῆς τῆς ἐπὶ αἰῶνας διαλαμφάσης εἰς τὸν ἑλληνικὸν ὀρίζοντα;

Σπεύδω ὅθεν ἐκ καθήκοντος, εὐχαρίστως νὰ γνωρίσω εἰς αὐτούς, ὡς καὶ εἰς ὅλους τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ πληροφορῶνται πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ἐθνικοθρησκευτικὴν μας ἱστορίαν, ὅτι κάτι τοιοῦτον περίπου συμβαίνει καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν καὶ ἀξίζει νὰ σημειωθῇ τὸ εὐχάριστον τοῦτο γεγονός.

Παρήλθον πενήτην τεσσαρα ὀλόκληρα ἔτη, ἀφ' ἧς ἔπαυσε νὰ μνημονεύεται εἰς τοὺς Ἱεροὺς Ναοὺς τῆς ἄλλοτε περιοχῆς τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Πωγωνιανῆς ἡ δέησις: «ὑπὲρ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν δεῖνα».

Οὕτω ἐφθάσαμεν εἰς τὸν ἔνδοξον ἀγῶνα τοῦ 1914. Οἱ ἰσχυροὶ τῆς γῆς παρέδωσαν σιδηροδέσιμον εἰς τὴν Ἀλβανίαν τὸ βόρειον τμήμα τῆς ἐνιαίας καὶ ἀδιαιρέτου Ἡπείρου, τὴν Βόρειον Ἡπειρον, τὴν ὁποίαν ὁ γενναῖος Ἑλληνικὸς μας στρατὸς εἶχεν ἐλευθερώσει πρὸ ἔτους, ἡ δὲ γαλανόλευκος ἐκυμάτιζεν ὑπερήφανα εἰς τὸ περίφημον Κάστρον τῆς Ἀργύρων καὶ εἰς τὸ φρούριον τοῦ Τεπελενίου τὴν κλεινὴν Τιτούπολιν. Ἡ Ἑλλάς μας, μὲ συντριβὴν ψυχῆς, ἠναγκάσθη νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὴν παράλογον καὶ ἀνέντιμον ἀπαίτησιν τῶν ἰσχυρῶν καὶ ἀπέσυρεν ἐκεῖθεν τὰ στρατεύματά της. Εἰς τὴν βίαν ὁμῶς τῶν ἰσχυρῶν ἀντέταξαν ἐπίμονον ἀντίστασιν οἱ ἀδελφοί μας Βορειοηπειῶται.

Οὗτοι ἀνακηρύττουν τὴν χώραν των **αὐτόνομο**! Σχηματίζουν κυβερνησιν μὲ πρωτεύουσαν τὸ Ἀργυρόκαστρον, μὲ πρωθυπουργὸν τὸν αἰμίμηστον Ζωγράφον καὶ μὲ ὑπουργοὺς τοὺς ἀοιδίμους Μητροπολίτας Ἀργυροκάστρου Βασίλειον, Βελῆας καὶ Κονίτσης Σπυρίδωνα καὶ ἄλλα εὐπόληπτα καὶ ἀνδρεῖα πρόσωπα. Διὰ γενικῆς ἐπιστρατεύσεως τῶν τέκνων της, τῶν ἀγόντων ἡλικίαν ἀπὸ 14 ἕως 60 ἐτῶν καὶ δι' ἀμέσου καὶ ἐμμέσου βοηθείας τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων, ὁ σχηματισθεὶς καὶ ἐξοπλισθεὶς ἐν τάχει Ἀυτονομικὸς Στρατὸς ἀντιτάσσει λυσσώδη ἄμυναν εἰς τίς συνεχεῖς ἐπιθέσεις τῶν Ἀλβανῶν καὶ διὰ ραγδαίων τοπικῶν ἀντεπιθέσεων νικᾷ καὶ διασκορπίζει αὐτούς. Οἱ Ἀλβανοὶ πανικόβλητοι ἀναγκάζονται νὰ ζητήσουν εἰρήνην. Διὰ πρωτοκόλλου ὑπογραφέντος ἐν Κερκύρα, τὸν Ἰούλιον τοῦ 1914 οἱ Ἀλβανοὶ ἀναγκάζονται νὰ παρέξουν ἱκανὰ προνόμια εἰς τοὺς ἀδελφούς μας Βορειοηπειῶτας, ἐγγίζοντα τὰ

ὄρια τῆς αὐτονομίας. Μὲ τὴν ἔναρξιν ὁμῶς τοῦ Α' παγκοσμίου πολέμου, οἱ ἰσχυροὶ τῆς γῆς ἀναγκάζονται, τὴν ἀνάγκην φιλοτιμίαν ποιούμενοι, νὰ ἐπιτρέψουν εἰς τὴν Ἑλλάδα μας νὰ ἀνακαταλάβῃ τὴν πολυπαθῆ ταύτην χώραν, τὴν Βόρειον Ἡπειρον. Διὰ δευτέραν φοράν ἢ ἔνδοξος γαλανόλευκος ἀναπετάγνυται καὶ πάλιν ὑπερήφανος ἐκεῖ, ὅπου ἢ ἀνέντιμος καὶ ἄτακτος τακτικῆ τῶν ἰσχυρῶν τῆς γῆς ὑπέστειλε.

Νέοι ἀλλαλαγμοὶ χαρᾶς, νέοι ἀδελφικοὶ ἀσπασμοί, νέοι οὐρανομήκεις ζητωκραυγαὶ καὶ νέον ἔθνικόν παραλήρημα. Ὁ χαλκέντερος, ὁ παρὰ τὸ προβεβηκὸς τῆς ἡλικίας του, ἀκμαῖος, θαλερός, ὑψηλός, εὐθυτενής, λευκοπώγων ἀοίδιμος Μητροπολίτης Δρυϊνουπόλεως καὶ Ἀργυροκάστρου Βασίλειος, ἔμπλεος ἀνεκφράστου καὶ ἀνεκλαλήτου χαρᾶς, ἀναπέμπει εὐχαριστηρίους ὕμνους πρὸς τὸν Ὑψιστον, ἀσπάζεται ἀξιωματικούς καὶ στρατιώτας καὶ εὐλογεῖ ἔνδακρυς τὰ ἑλληνικὰ ὄπλα. Ἀλλὰ ἀτυχῶς. «Ἄλλα μὲν βουλαὶ ἀνθρώπων, ἄλλα δὲ ἰσχυροὶ τῆς γῆς κελεύουσιν».

Εὐρισκόμεθα εἰς τὸ ἔτος 1916. Ἡ ὑφήλιος εἶναι χωρισμένη εἰς δύο ἀντιμαχόμενα καὶ ἀλληλοσπαρασσόμενα στρατόπεδα. Τὸ τῆς Πενταπλῆς Συνεγνωσέως (Γερμανία, Αὐστρία, Ἰταλία, Τουρκία, Βουλγαρία) καὶ τὸ τῆς Ἀντάντ, συμπεριλαμβάνουσα ὅλα τὰ λοιπὰ κράτη τῆς Εὐρώπης σὺν ταῖς Ἡνωμ. Πολιτείαις. Ἡ πονηρὰ καὶ καιροσκόπος Ἰταλία, βλέπουσα ὅτι ἢ πλάστιγξ ἢ νικηφόρος ἔκλινε πρὸς τὴν πλευρὰν τῆς Ἀντάντ, ἀνάνδρως καὶ ὑπούλιως ἐγκαταλείπει τοὺς μέχρι χθὲς συμμάχους της καὶ τάσσεται μὲ τὴν ἕως χθὲς ἐχθρὰν τῆς Ἀντάντ. Ὡς ἀντάλλαγμα τῆς αἰσχρᾶς προδοσίας της ζητεῖ ἀπ' αὐτοὺς δηλαδή ἀπὸ τοὺς νέους συμμάχους της, νὰ τῆς ἐπιτρέψουν ἵνα καταλάβῃ τὴν Βόρειον Ἡπειρον, διὰ νὰ διευκολύνηται δῆθεν ἢ δίοδος τῶν στρατευμάτων της, μέσῳ τοῦ Τριγώνου Ἀργυροκάστρου — Κακαβιάς — Ἀγίων Σαράντα. Οἱ ἀνόητοι νέοι σύμμαχοί της συγκατατίθενται. Οὕτω, ἀτυχῶς, διὰ δευτέραν φοράν, ὑποστέλλεται ἐκεῖ ἢ ἔνδοξος Ἑλληνικὴ Σημαία καὶ ἢ ἀτυχῆς Βόρειος Ἡπειρος ἐγκαταλείπεται. Ἡ Ἑλλάς μας τότε ἦτο ἀκόμη οὐδετέρα. Ἡ ἑλληνικωτάτη αὕτη χώρα ἐπαφίεται εἰς τὴν διάθεσιν τῶν Ἀλβανῶν προθύμως παρασχόντων «Γῆν καὶ ὕδωρ» εἰς τοὺς ἀκάπνους κατακτητάς.

Ἀρχίζουν ἐκεῖ αἱ ἀντεκδικήσεις καὶ οὐκ ὀλίγοι ἀνδρεῖοι μαχηταὶ τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ ἀγῶνος, ὑπὸ τὴν ψευδῆ κατηγορίαν, ὅτι εἶναι πράκτορες τῶν Γερμανῶν, καταδικάζονται εἰς θάνατον ὑπὸ τῶν ἰταλικῶν στρατοδικείων.

Ὁ ἀοίδιμος Μητροπολίτης Δρυϊνουπόλεως καὶ Ἀργυροκάστρου Βασίλειος, κινδυνεύων νὰ ὑποστῇ τὴν ἰδίαν τύχην, ἀναχωρεῖ νύκτωρ ἐκεῖθεν καὶ καταφθάνει, μετὰ πολλὰς περιπετείας, εἰς Δελβινάκιον, τῆς ἐλευθέρας Ἡπέρου. Αἱ ἐκεῖ ἐγκατεστημέναι Ἑλληνικαὶ Ἀρχαὶ ὑποδέχονται μετὰ προφανοῦς συγκινήσεως τοῦτον καὶ τῷ παρέχουσιν πᾶσαν δυνατὴν προστασίαν. Ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, ἵνα ἡρεμήσῃ τὴν βαρυαλγοῦσαν ψυχὴν τοῦ δεινοπαθοῦντος Ἱεράρχου, ἀποφασίζει τὴν ἀνασύστασιν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Πωγωνιανῆς, τὴν, ὡς εἶδομεν, καταργηθεῖσαν τὸ ἔτος 1863, τὴν ὁποίαν ἐνώνει μὲ τὴν τῆς Δρυϊνουπόλεως, ἣτις εὕρισκετο ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τὴν Ἀλβανικὴν Ἐπικράτειαν καὶ κατὰ συνέπειαν μὴ δυναμένην νὰ διοικῆται ἀπὸ τὸν εἰς Ἑλλάδα καταφυγόντα Μητροπολίτην της καὶ οὕτω συγκροτεῖται ἢ Ἀρχιεπισκοπὴ Πωγωνιανῆς καὶ Δρυϊνουπόλεως, ἄνευ ἀτυχῶς τῆς Δρυϊνουπόλεως. Ἐδρα τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ταύτης ὠρίσθη τὸ Δελβινάκιον τῆς Πωγωνιανῆς.

Ὁ ἀκαταπόνητος Ἱεράρχης, ἀοίδιμος Βασίλειος, ἐπιθυμῶν διακαῶς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς μαρτυρικῆς ὑποδοῦλου Βορείου Ἡπέρου, οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἠσυχάζει. Μετὰ τὸ τέλος τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου λήξαντος τὸν Νοέμβριον τοῦ 1918, σπεύδει εἰς τὰς πρωτεύουσας τῶν ἰσχυρῶν τῆς γῆς καὶ διεκτραγωδεῖ τὰ παθήματα τῶν ἀτυχῶν ὑπὸ δυσβάστακτον ἀλβανικὴν δουλείαν ἀδελφῶν μας, αἰτῶν τὴν ἀπολύτρωσιν της καὶ τὴν ἔνωσιν μετὰ τῆς Μητρὸς των Ἑλλάδος. Ἀτυχῶς αἱ ἐνέργειαι του ἔπεσαν εἰς τὸ κενόν, εἰς ὧτα παθόντων εἰδικὴν βαρῆκοίαν!

Ὁ ἀοίδιμος Μητροπολίτης Πωγωνιανῆς καὶ Δρυϊνουπόλεως Βασίλειος διαμένει

ἤδη εἰς τὸ ἐν Δελδυνακίῳ συσταθὲν πενιχρὸν μητροπολιτικὸν μέγαρον καὶ ἀναμένει τὴν εὐλογημένην ὥραν καὶ στιγμὴν, ἵνα ἐπιστρέψῃ καὶ πάλιν εἰς τὴν ἐν Βορείῳ Ἡπειρῷ Μητρόπολιν του, ἀλλ' ἐλευθέραν. Ὀνειρεύεται νὰ ἴδῃ ἀπεπταμένην καὶ κυματίζουσαν τὴν γαλανόλευκον εἰς τὴν Δυρόπολιν, Ἀργυρόκαστρον, Ἀγίους Σαράντα, Πρεμετὴν, Κορυτσᾶν καὶ ἔπειτα νὰ ἀποθάνῃ εὐχαριστημένος ἀναφωνῶν τὴν παράκλησιν τοῦ Προφήτου Συμεῶν, ὅτε ἐδέχθη ὡς βρέφος τὸν Θεάνθρωπον Ἰησοῦν. «Νῦν ἀπολύοις τὸν δοῦλον Σου Δέσποτα ἐν εἰρήνῃ». Ἀτυχῶς δὲν εἰσηκούσθη «κρίμασι οἷς οἶδε Κύριος». Ἀπέθανε μὲ τὸ παράπονον εἰς τὰ χεῖλη κλείσας τοὺς ὀφθαλμοὺς του μὲ τὸ ὄραμα τῆς προσφιλοῦς του Βορείου Ἡπειροῦ! Μετὰ τὸν θάνατόν του ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Πωγωνιανῆς καὶ Δρυϊνουπόλεως μένει ἐν χηρείᾳ ἐπιτροπευομένη μέχρι τὸ 1936. Τὸ ἔτος τοῦτο ἐνοῦται ἡ Μητρόπολις Βελλᾶς καὶ Κονίτσης μὲ τὴν τῆς Πωγωνιανῆς, ὡς καὶ τῆς Χειμάρρας καὶ Κουρέντων. Τὸ σχετικὸν ἔγγραφο τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, ἔχει ὡς ἀκολούθως:

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΑΘΗΝΩΝ

Ἄριθ. Πρωτ. 961)107

Συγχώνευσις Μητροπόλεως Βελλᾶς - Κονίτσης
μὲ Δρυϊνουπόλεως - Πωγωνιανῆς

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἔχουσα ὑπ' ὄψει 1ον) Τὸ 8ον Ἄρθρον, παράγραφος τελευταία τοῦ κωδικοποιηθέντος Καταστατικοῦ τῆς Ἐκκλησίας, Νόμου 5.438, 2ον) τὴν ὑπ' ἀριθ. 4427 τῆς 6ης Νοεμβρίου 1924 Πατριαρχικὴν ἐγκύκλιον, 3ον) τὴν ἐν τῇ Γ.Ε. συνεδρία καὶ ἀπὸ 21ης Ὀκτωβρίου 1934 ληφθεῖσαν ἀπόφασιν τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος περὶ καταργήσεως τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Βελλᾶς καὶ Κονίτσης, 4ον) τὴν ἐν τῇ 35ῃ συνεδρία τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς 27ης Φεβρουαρίου ἐ. ἔτους ληφθεῖσαν ἀπόφασιν περὶ καταστάσεως τοῦ ἄχρι τοῦδε Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Βελλᾶς καὶ Κονίτσης κυρίου Ἰωάννου εἰς τὴν χηρεύουσαν Μητρόπολιν Δρυϊνουπόλεως καὶ Πωγωνιανῆς ἐν τῇ σημερινῇ συνεδρία αὐτῆς ἀποφαίνεται.

Ὅτι ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Βελλᾶς καὶ Κονίτσης μετὰ τὴν ἤδη κανονικὴν χηρείαν αὐτῆς προσαρτᾶται εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν Δρυϊνουπόλεως καὶ Πωγωνιανῆς ὑπὸ τὸν τίτλον Δρυϊνουπόλεως, Πωγωνιανῆς, Χειμάρρας, Κουρέντων καὶ Κονίτσης.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 10ῃ Μαρτίου 1936

Ὁ Πρόεδρος

Ὁ Ἀθηνῶν Χρυσόστομος (Τ.Σ.)

Ἐν τῇ ὡς ἄνω ἀποφάσει βλέπομεν ὅτι ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἑλλάδος τὸ ἔτος 1936 συγχωνεύει τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν Βελλᾶς καὶ Κονίτσης μὲ τὴν τῆς Πωγωνιανῆς καὶ Δρυϊνουπόλεως ὑπὸ τὸν τίτλον Δρυϊνουπόλεως - Πωγωνιανῆς - Χειμάρρας - Κουρέντων καὶ Κονίτσης.

Ἡ Ἱερὰ αὕτη Μητρόπολις κατ' οὐσίαν εἶχε ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν της τὰς τρεῖς μόνον ἐπαρχίας Πωγωνιανῆς, Κονίτσης καὶ Κουρέντων, διότι αἱ δύο ἄλλαι Δρυϊνουπόλεως καὶ Χειμάρρας ἀνεγράφοντο μόνον ὑψηλῇ τῷ ὀνόματι, διότι ἀτυχῶς, εὕρισκοντο εἰς τὴν ὑποδουλωθεῖσαν μαρτυρικὴν Βόρειον Ἡπειρον, εἰς τὰς ὁποίας οἱ σκληροὶ Ἄλβανοὶ δὲν ἐπέτρεπον οὐδεμίαν ἐπικοινωνίαν μὲ τὴν μητέρα Ἑλλάδα. Καὶ ἐκ τῶν τριῶν πάλιν τούτων Ἐπαρχιῶν, μόνον αἱ δύο, αἱ Πωγωνιανῆς καὶ Κονίτσης

ἀπετέλουν τὴν Μητρόπολιν ταύτην, ἐνῶ ἡ τῶν Κουρέντων ἦτο ὑπηγμένη δυνάμει τοῦ ἰσχυροτέρου, εἰς τὴν Μητρόπολιν Ἰωαννίνων, ἣτις κατεκράτει ταύτην, ὡς καὶ τὴν Ἱερὰν Μονὴν Βελλᾶς, μολονότι αὕτη ἀνῆκε φύσει καὶ θέσει εἰς τὴν Μητρόπολιν Πωγωνιανῆς. Ἡ ἀτυχῆς αὕτη ἐνέργεια κατέληξεν εἰς ἐκκλησιαστικὴν ἀντιδικίαν τῶν δύο ἀοιδίμων Μητροπολιτῶν Ἰωαννίνων Σπυρίδωνος καὶ Πωγωνιανῆς Ἰωάννου, τοῦ δευτέρου αἰτοῦντος τὴν ἀπονομὴν τοῦ δικαίου καὶ τοῦ πρώτου ἀρνούμενου. Ἀποτέλεσμα τῆς διαμάχης αὐτῆς, ὀξυνθείσης εἰς τὸν ὑπέρτατον βαθμὸν, ἦτο ἡ καταδίκη ὑπὸ τοῦ ἀρμοδίου ἐκκλησιαστικοῦ δικαστηρίου τοῦ ἀοιδίου Ἰωάννου διὰ παράπτωμα ἀπάδον πρὸς ἀνώτατον κληρικόν.

Ἡ Μητρόπολις Πωγωνιανῆς συνίστατο κατ' οὐσίαν ἐκ δύο μόνον ἐπαρχιῶν, τὴν τοῦ Πωγωνίου καὶ Κονίτσης, διότι ἡ μὲν τῶν Κουρέντων ἐκρατεῖτο ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Ἰωαννίνων, αἱ δὲ Δρυϊνουπόλεως καὶ Χειμάρρας μόνον ὑψηλῶ τῷ ὀνόματι ἀνεγράφοντο εἰς τὸν τίτλον, ὡς οὔσαι ἀτυχῶς Ἀλβανοκρατούμεναι.

Ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ Πωγωνιανῆς, Δρυϊνουπόλεως καὶ Κονίτσης μετὰ τὰ ὡς ἄνω γενόμενα ἐπετροπεύετο ὑπὸ τοῦ ἀοιδίου Ἀρχιεπισκόπου Δημητρίου, ὅστις ἦτο ὁ φυσικὸς Ἱεράρχης καὶ τῆς τῶν Ἰωαννίνων μετὰ τὴν ἀνάρρησιν εἰς τὸν ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος ἀοιδίου Σπυρίδωνος. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἀοιδίμος Δημήτριος ἀκολουθεῖ τὸν φυσικὸν νόμον τῆς φθορᾶς. Ἡτύχησε νὰ διακονήσῃ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ ὡς Ἀρχιερατικὸς Ἐπίτροπος Λεσκοβικίου κατὰ τὰ ἔτη 1909—11, ὡς διευθυντῆς τοῦ Ἱεροδιδασκαλείου Βελλᾶς ἐπὶ εἰκοσαετίαν καὶ ἐπέκεινα καὶ κατόπιν ὡς Μητροπολίτης Ἰωαννίνων ἐπιτροπεύων καὶ τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Πωγωνιανῆς μέχρι τοῦ θανάτου του.

Μετὰ τὸν ἐπελθόντα θάνατον αὐτοῦ τοποθετεῖται ὡς μὲν Μητροπολίτης Ἰωαννίνων ὁ νῦν Μακαριώτατος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κύριος Σεραφεῖμ, Μητροπολίτης δὲ Πωγωνιανῆς ὁ ἀοιδίμος Χριστόφορος. Ὅτι κατὰ τὸ ἔτος 1957 ἀνέλαβεν οὗτος τὴν Ποιμαντορίαν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, τὸ κῦμα τῆς ἀστυφιλίας εἶχεν ἐκσφενδονίσει εἰς τὴν πρωτεύουσαν μέγα μέρος τοῦ πληθυσμοῦ τῆς. Οὗτος ἐνῶ κατὰ τὸ 1940 κατ' ἐπίσημον Στατιστικὴν ἀνῆρχετο εἰς 35 χιλιάδας κατοίκους, κατῆλθε τὸ 1957 εἰς τὸν ἀνησυχητικὸν ἀριθμὸν τῶν 24 χιλιάδων. Οἱ ἐναπομείναντες ἐκεῖ κάτοικοι εἶναι ἄξιοι τῆς εὐγνωμοσύνης ἡμῶν τῶν δι' οἷονδῆποτε λόγον καὶ αἰτιολογίαν καταφυγόντων εἰς Ἀθήνας καὶ ἄλλα ἀστικά κέντρα, διότι ἂν καὶ οὗτοι ἠκολούθουν τὴν αὐτὴν πορείαν θὰ μετεβάλλετο ἡ ὑπαιθρος χώρα εἰς ἓν ἀπέραντον ἐρημητήριον!

Ἡ παραμονὴ τούτων ἐν ταῖς ἐστίαις των, παρὰ τὰς δυσμενεῖς συνθήκας ὑπὸ τὰς ὁποίας οἱ πολλοὶ ἐκ τούτων διαβιοῦν, εἶναι ἀξία πάσης ἐξάρσεως καὶ εὐγνωμοσύνης. Ἄς μεριμνῶμεν νὰ εὐρισκόμεθα νοερῶς πλησίον των καὶ ἄς ἐνισχύωμεν ἠθικῶς καὶ ὕλικῶς, πᾶσαν καταβαλλομένην παρ' αὐτῶν προσπάθειαν τῆς βελτιώσεως τῶν ὄρων διαδιώσεώς των καὶ ἄς προσπαθῶμεν νὰ γινώμεθα εὐσεβεῖς ἐπισκέπται καὶ λάτραι τῶν ἐκεῖ ἱερῶν ἐδαφῶν τῆς ἰδιαιτέρας μας ταύτης πατρίδος. Τοῦτο δέον νὰ θεωρῶμεν ὡς μέλημά μας, ὡς ἐπιτακτικὸν καθῆκον μας. Ἡ ἀπερίγραπτος χαρὰ τὴν ὁποίαν θὰ δώσωμεν διὰ τῆς ἐπισκέψεώς μας εἰς τοὺς ἐκεῖ προσφιλεῖς μας συγγενεῖς καὶ συγχωριανοὺς θὰ εἶναι ἀνωτέρα πάσης περιγραφῆς.

Ἐπειδὴ καὶ ἡ εὐλαδὴς μνημόνευσις τῶν ὀνομάτων τῶν κωμοπόλεων καὶ χωρίων, ποὺ ἀπαρτίζουν σήμερον τὰς ἐπαρχίας Πωγωνιανῆς καὶ Κονίτσης εἶναι εἰς ἡμᾶς μὲν μία ἐπιτακτικὴ ὑποχρέωσις διὰ δὲ τοὺς φίλους ἀναγνώστας μία ζωηρὰ νοσταλγία πρὸς τὴν ἰδίαν ἐκάστου πατρίδα, ὅπου αἱ ἀναμνήσεις τῆς παιδικῆς ζωῆς εἶναι λίαν εὐχάριστοι, παραθέτω ταῦτα ἐν συνεχείᾳ.

Α' Κωμοπόλεις και Χωρία Πωγωνιανῆς:

1ον)	Ἅγιος Κοσμάς	21ον)	Μαυροβούνι
2ον)	Ἅγία Μαρίνα	22ον)	Μαυρονόρος
3ον)	Ἄργυροχώριον	23ον)	Μερόπη
4ον)	Ἄνω Ραβένια	24ον)	Ξηρόδαλτος
5ον)	ΒΑΣΙΛΙΚΟΝ	25ον)	Παλαιόπυργος
6ον)	ΒΗΣΣΑΝΗ	26ον)	ΠΑΡΑΚΑΛΑΜΟΣ
7ον)	Γεροπλάτανος	27ον)	Περιστέρι
8ον)	ΔΕΛΒΙΝΑΚΙ	28ον)	Ποντικάτες
9ον)	ΔΟΛΙΑΝΑ	29ον)	ΠΩΓΩΝΙΑΝΗ
10ον)	Δημόκορη	30ον)	Πωγωνίσκος
11ον)	Δρυμάδες	31ον)	Ρεπετίστα
12ον)	Κακόλακκος	32ον)	Ρουψιά
13ον)	Καστάνιανη	33ον)	Σταυροσκιάδι
14ον)	Κάτω Μερόπη	34ον)	Σιταριά
15ον)	Κάτω Ραβένια	35ον)	Σταυροδρόμι
16ον)	Κεράσοβον	36ον)	Στρατόνιστρα
17ον)	ΚΕΦΑΛΟΒΡΥΣΟΝ	37ον)	Τεριάχι
18ον)	Κουκλιοί	38ον)	Χαραυγή
19ον)	Λίμνη	39ον)	Ψηλόκαστρον
20ον)	Λάβδανη	40ον)	ᾠραιόκαστρον

Β' Κωμοπόλεις και Χωρία τῆς περιοχῆς Κονίτσης:

1ον)	Ἄηδονοχώρι	19ον)	Μάζιου
2ον)	Ἄρματα	20ον)	ΜΟΛΙΣΤΑ
3ον)	ΒΟΥΡΜΠΙΑΝΗ	21ον)	Μπλέσγιανη - Λαγκάδα
4ον)	Βρυάξα	22ον)	Πεκλάρι
5ον)	Γορίτσα	23ον)	ΠΥΡΣΟΓΙΑΝΝΗ
6ον)	ΔΕΝΤΣΙΚΟΝ	24ον)	Πάλαισέλι
7ον)	Ζέρμα	25ον)	Πλάβαλη - Ἅγία Βαρβάρα
8ον)	Ἡλιόρραχη	26ον)	Πάδες
9ον)	Ἰσδορος	27ον)	Πληκάτι
10ον)	ΚΟΝΙΤΣΑ	28ον)	Πυροβίτσικα - Καλόβρυση
11ον)	Καστάνιανη	29ον)	Στράτσιανη - Πύργος
12ον)	ΚΕΡΑΣΟΒΟΝ	30ον)	Σταρίτσανη - Πουρνιά
13ον)	Κάντσικον	31ον)	Σέλτσι - ᾠξιιά
14ον)	Καβάσιλα	32ον)	Σανοβόν - Ἄετόπετρα
15ον)	Λεσκάτσι - Ἄστημοχώρι	33ον)	Τούρνοβον
16ον)	Λούψικον - Λυκόρραχη	34ον)	Φούρκα
17ον)	Μολυβδοσκεπάστος	35ον)	Φετόκου - Θεοτόκος
18ον)	Μελισσόπετρα	36ον)	Χιονιάδες

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ: Τὰ μὲ κεφαλαῖα γράμματα ἀναγραφόμενα χωρία ἔχουν ἄνω τῶν πεντακοσίων κατοίκους.

Τὰ ἀναγραφόμενα — κωμοπόλεις και χωρία — τῶν δύο τούτων ἐπαρχιῶν Πωγωνιανῆς και Κονίτσης εἶναι σήμερον ἀτροφικά και ἀπισχναμένα, πλὴν εὐαρίθμων παρουσιαζόντων ποιάν τινα ζωτικότητα.

ᾠ τοποθετηθεὶς ὡς πνευματικὸς πατήρ τῶν κατοίκων τῶν Ἐπαρχιῶν τούτων ἀοίδιμος Χριστόφορος κατὰ τὸ ἔτος 1957 ἐμερίμνησε ὅση τῆ δύναμις νὰ σταματήσῃ

τὸ κῦμα ἀστυφιλίας καὶ ἐπέτυχεν ἐν μέρει τοῦτο. Προσέτι ἠτήσατο διὰ καταλλήλων ἐνεργειῶν τοῦ πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἑλλάδος, ἵνα ἐπανέλθῃ εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς τοῦ ἢ Ἐπαρχία Κουρέντων, ἣτις καὶ ἔκπαλαι καὶ ἐσχάτως, ὡς εἶδομεν, ἀνήκεν εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν ταύτην, ὡς καὶ ἡ Ἱερὰ Μονὴ Βελλᾶς.

Τοῦτο πασιφανὲς μαρτυρεῖται καὶ ἐκ τοῦ τίτλου τοῦ ἀπονεμηθέντος, ὡς εἶδομεν, εἰς τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν ταύτην ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 1077 ἐγγράφῳ τῆς 10ης Μαρτίου 1936 Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, ὅστις εἶχεν οὕτω: Πωγωνιανῆς, Δρυϊνουπόλεως, Χειμάρρας, Κουρέντων καὶ Κονίτσης. Ἀντ' αὐτοῦ ἐδόθησαν δι' ἀποφάσεως τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἑλλάδος ὑπ' ἀριθ. 498 τῆς 28ης Φεβρουαρίου 1958 εἰς τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Πωγωνιανῆς Δρυϊνουπόλεως καὶ Κονίτσης χωρία τινά, ἀπομεμακρυσμένα, ὡς ἡ Λαϊστὰ, τὸ Βρυσοχώρι καὶ τὸ Ἡλιοχώριον τοῦ Ζαγορίου, διὰ τὰ ὁποῖα διὰ τὰ μεταβῆ ἐκεῖ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος καὶ ἐπεκοινωνήσῃ μετὰ τὸ πνευματικόν του ποιμνίου ἐχρειάζετο ὡς ἀναφέρει ὁ ἴδιος εἰς ἐπιστολὴν του πλήρη παραπόνων καὶ πικρίας πρὸς τὴν ἱεραρχίαν τῆς Ἑλλάδος, λέγει ὅτι «θὰ ἐχρειάζετο τὰ κάμηλα χρῆσιν ἐλικοπτέρου, ὑποχρεωμένου τὰ διανύση ἑκατοντάδα χιλιομέτρων».

Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ἀναγνωρίζον τὸ δίκαιον τοῦ εἰς Αὐτὸ καταφυγόντος ἀοιδίμου Ἱεράρχου Πωγωνιανῆς, ἐξαποστέλλει τὴν ὑπ' ἀριθ. 104 ἀπόφασίν του, ἀπονέμον τὸ δίκαιον τῷ δικαιοῦχῳ.

Αὕτη ἔχει ὡς ἀκολούθως:

ΑΘΗΝΑΓΟΡΑΣ ΕΛΕΩ ΘΕΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ

Ἀριθ. Πρωτ. 104)1958

Πρὸς κοινὴν ὠφέλειαν τῶν λογικῶν προβάτων τῆς Ἀγίας Ποίμνης τοῦ Θεανθρώπου Σωτῆρος ἡμῶν ἀφορῶσα καὶ ταῖς ἀνάγκαις τῶν καιρῶν, ἀναλόγους τῶν ὁρίων τῶν Ἐπαρχιῶν τοῦ Θρόνου διαρρυθμίσεις ἐκάστοτε ποιουμένη ἢ καθ' ἡμᾶς Ἀγία τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, συμφώνως τοῖς ὁρίοις τῆς οἰκείας πολιτικῆς διοικήσεως τὰ ὅρια ἐκάστης τῶν ἐν Ἑλλάδι Ἐπαρχιῶν τοῦ Θρόνου, περὶ ἐξαιρέσεως τινῶν ὑπὸ τύπον δὲ προσωρινότητος ἐν ἔτει 1924 διετάξατο διαρρυθμισθῆναι πρὸς θεραπείαν οὕτω τῆς ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος ὁμαδικῆς τότε καταφυγῆς τοῦ Ὁρθοδόξου πληθυσμοῦ Ἀσίας καὶ Θράκης σὺν τοῖς Ποιμέσι αὐτοῦ προελθούσης καταστάσεως καὶ πρὸς παραμυθίαν . . . . τῶν ἄνευ ποιμνίου ἀπομεινάντων Μητροπολιτῶν, προσκαλουμένων εἰς ἀνάληψιν ἐνεργοῦ . . . . αὐθις ὑπηρεσίας ἐν ταῖς Ἐπαρχίαις, αἵτινες οὕτως ἐμελλον ἰδρυθῆναι.

Τῇ οὖν διατάξει ταύτῃ τῆς Ἐκκλησίας κοινοποιηθεῖσθαι εἰς γνῶσιν πάντων τῶν οἰκείων Μητροπολιτῶν διὰ τῆς ἀπὸ 6ης τοῦ μηνὸς Νοεμβρίου τοῦ χιλιοστοῦ ἐνεακοσιοστοῦ εἰκοστοῦ τετάρτου σωτηρίου ἔτους Πατριαρχικῆς καὶ Συνοδικῆς ἐγκυκλίου ἀκολουθῶν καὶ ὁ Ἱερωτάτος Μητροπολίτης Ἰωαννίνων. Ὑπερτίμος καὶ Ἐξαρχος πάσης Ἠπείρου καὶ Κερκύρας παρέλαβε παρὰ τοῦ Μητροπολίτου Πωγωνιανῆς καὶ Δρυϊνουπόλεως ἀφ' ἑνὸς καὶ Βελλᾶς καὶ Κονίτσης ἀφ' ἑτέρου, καὶ προσήρτησε τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ Μητροπόλει ἱκανὸν ἀριθμὸν Κοινοτήτων καὶ τινὰς Ἱερὰς Μονὰς τῇ Ὑποδιοικήσει Ἰωαννίνων πολιτικῶς ὑπαγομένων.

Ἐπειδὴ μέντοι συνεπεία τῆς ἀποστάσεως τῶν Κοινοτήτων καὶ Ἱερῶν Μονῶν αἱ δύο εἰρημέναι Μητροπόλεις ἐζημιώθησαν μεγάλως, ὥστε καὶ σκέψιν ἐκκλησιαστικὴν γενέσθαι ἐν ἔτει 1931 περὶ συγχωνεύσεως ἀμφοτέρων εἰς μίαν, πραγματοποιηθεῖσαν μετ' οὐ πολὺ ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν τῆς Μητροπόλεως Δρυϊνουπόλεως, Πωγωνιανῆς καὶ Κονίτσης, ἢ μετριότης ἡμῶν μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς Ἱερωτάτων Μητροπολιτῶν καὶ Ὑπερτίμων τῶν ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδερφῶν καὶ Συλλειτουργῶν, διασκειψάμενοι Συνοδικῶς ἐπὶ τοῦ ἄρτι ἀπὸ τε τοῦ Ἱερωτάτου Μητροπολίτου Πωγωνια-

νῆς, Δρυϊνουπόλεως καὶ Κονίτισης κυρίου Χριστοφόρου καὶ ὑπὸ τῶν Δημάρχων Δελδυνακίου καὶ Κονίτισης καὶ τῶν προέδρων τῶν κοινοτήτων Πωγωνίου καὶ Κονίτισης τῆ Ἐκκλησία ὑποβληθέντος αἰτήματος περὶ ἐπιστροφῆς τῆ Ἐπαρχία αὐτῶν τῶν ὡς ἀνωτέρω ἀποσπασθέντων ἀπ' αὐτῆς τμημάτων, ἐν συναφείᾳ καὶ πρὸς τὸν καὶ παρὰ τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἣ τινι ἔστιν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1928 ἀνατεθειμένη ἐπιτροπικῶς ἢ διακυβέρνησις τῶν ἐν Ἑλλάδι Ἐπαρχιῶν τοῦ Θρόνου ζητηθέντα καὶ ἀποσταλέντα ἡμῖν φάκελλον καὶ λαβόντες ὑπ' ὄψιν, τοῦτο μὲν, ὅτι εἰς τὴν λήψιν ὡς βάσεως τῶν ὁρίων τῶν Πολιτικῶν Ὑποδιοικήσεων ἐν τῷ καθορισμῷ τῶν ὁρίων τῶν Ἐπαρχιῶν λόγοι οὐκ ἰσχύουσι νῦν, τοῦτο δέ, ὅτι ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐπιτακτικῶς προβάλλει ἡ ἀνάγκη ἐνισχύσεως παντὶ τρόπῳ τὴν διαρκοῦντος πολέμου δεινῶς συνεπείᾳ τῶν ἐν αὐτῇ δηώσεων καὶ καταστροφῶν δοκιμασθείσης καὶ διὰ τῆς ἔκτοτε συνεχιζομένης μεταναστεύσεως τῶν Χριστιανῶν αὐτῆς πρὸς τὰ μεγάλα Ἀστικά Κέντρα καὶ πρὸς τὸ ἐξωτερικὸν τὸν κίνδυνον διατρεχούσης τῆς σοβαρᾶς ἐξασθενίσεως καὶ τῆς παρακμῆς τῆς ἐξονομασθείσης Ἱερᾶς Μητροπόλεως Πωγωνιανῆς, Δρυϊνουπόλεως καὶ Κονίτισης ἔγνομεν ἐπανυπαγαγεῖν αὐτῇ ἐν τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει Ἰωαννίνων προσαρτηθειῶν πρότερον Κοινοτήτων καὶ Ἱερῶν Μονῶν, Κοινότητες μὲν τὰς ἀκολούθους:

Ἁγίου Μηνᾶ καὶ τοῦ Συνοικισμοῦ Βιτσικοῦ, Ἄνω Πεδινῶν (πρώην Σουδενῶν), Ἀρίστης (πρώην Ἀρτσιίστης), Βασιλοπούλου (πρώην Μπριάνιστας), Βητατάδων, Βλαχατάνου, Βρυσούλας, Βρυσοχωρίου, Βουτζαρᾶ, Γεωργάνιστας, Γκριμπόβου καὶ Συνοικισμοῦ Σελτσιάνον, Γρανατσοπούλας, Δεσποτικοῦ (πρώην Κρετσούνιστας), Δραγομῆς, Δαφνοτόπου, Ἐλαφοτόπου (πρώην Τσερβάρι), Ἐκκλησιοχωρίου (πρώην Τσαρκοβίστας), Ζίτισης, Ἱερομνήμης, Κάτω Πεδινῶν (πρώην Σουδενῶν), Καταρράκτου (πρώην Γλύσγιαννης), Κουρέντων, Καλοχωρίου, Καρίτισης, Κασφίου (πρώην Σιούτιστας), Κληματαριάς (πρώην Βελτσιίστας), Λεπτοκαρυᾶς, Κουρέντιν, Λυγουψᾶς, Μαζαρακίου, Μαζίου, Κουρέντων, Νεγράδων, Νεοχωρίου, Ζίτισης, Παπίγκου, Πρωτόπαπα Ζίτισης, Ριαχόβου, Ριζοῦ, Ραΐκου, Σουλιωτοπούλου.

Μινεροῦ, Σουλιωτοπούλου καὶ Φωτεινοῦ (πρώην Ζελέστας), Ἱερᾶς Μονᾶς δὲ τὴν τῆς Βελλῆς καὶ τὴν τῆς Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου Παλιουρῆς.

Ἐφ' ᾧ εἰς δήλωσίν τε, βεβαίωσιν καὶ μόνιμον παράστασιν τῶν οὕτω ἐκκλησιαστικῶς κοιθέντων καὶ ὀρισθέντων, ἐγένετο ἡ παροῦσα Πατριαρχικὴ καὶ Συνοδικὴ ἡμῶν Πρᾶξις, καταστροφθεῖσα μὲν καὶ ὑπογραφεῖσα ἐν τῷδε τῷ Κώδικι τῆς καθ' Ἡμᾶς Ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας ἐν ἴσῳ δὲ καὶ ἀπαραλλάκτῳ ἀποσταλεῖσα ταῖς οἰκείαις Μητροπόλεσι, τῇ τε τῶν Ἰωαννίνων καὶ τῇ Πωγωνιανῆς, Δρυϊνουπόλεως καὶ Κονίτισης.

Ἐν ἔτει 1958 κατὰ μῆνα Μάρτιον καὶ Ἐπινεμήσεως ΙΑ'

Ὁ Κωνσταντινουπόλεως ΑΘΗΝΑΓΟΡΑΣ

Ὁ Χαλκηδόνης Θωμᾶς

Ὁ Δερκίων Ἰάκωβος

Ὁ Πριγκηπονήσων Δωρόθεος

Ὁ Εἰρηνουπόλεως Κωνσταντῖνος

Ὁ Αἴνου Γερμανὸς

Ὁ Προκονήσου Φιλόθεος

Ὁ Περγάμου Ἀδαμάντιος

Ὁ Χαλδέας Κύριλλος

Ὁ Νεοκαισαρείας Χρυσόστομος

Ὁ Λαοδικείας Μάξιμος

Ὁ Ροδοπόλεως Ἱερώνυμος

“Ο,τι ακριβές αντίγραφον ἐκ τοῦ οἰκείου Κώδικος πράξεων σελ. (166—168).

Ἐν τοῖς Πατριαρχείοις τῇ 2α Ὀκτωβρίου 1958
(Τ.Σ.) (ὑπογρ.)

Ἀρχιμανδρίτης
Συμεὼν Ἀμαδρούλιος
Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου

Ἡ ὡς ἄνω Πατριαρχικὴ καὶ Συνοδικὴ ἀπόφασις ἦτο μία δικαία ἀναγνώρισις τῶν καταβληθεισῶν προσπαθειῶν, τόσον ἐκ μέρους τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δρυϊνουπόλεως Πωγωνιανῆς καὶ Κονίτσης ἀοιδίμου σήμερον Χριστοφόρου, ὅσον καὶ ἐκ μέρους τῶν Δημάρχων καὶ Προέδρων τῶν Κοινοτήτων τῆς Ἐπαρχίας Πωγωνιανῆς συμπαραστάντων πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ δικαίου τούτου αἰτήματος. Θὰ ἦτο εὐχῆς ἔργον ἢ ἐπαναῦπαγωγὴ τῶν κατοίκων τῶν 44 τούτων χωρίων εἰς τὸν φύσει καὶ θέσει πνευματικὸν των πατέρα, τὸν Ἀρχιεπίσκοπόν των, ἐκ τῆς δικαιοδοσίας τοῦ ὁποίου εἶχον ἀποσπασθῆ.

Μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν ἐκ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς του τοῦ ἀοιδίμου Μητροπολίτου αὐτῆς Χριστοφόρου, ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ Δρυϊνουπόλεως, Πωγωνιανῆς καὶ Κονίτσης ἔμεινε ἱκανὸν χρόνον χηρεύουσα ἐκπροσωπούμενη ὑπὸ τοῦ Ἀρχιμανδρίτου τῆς ἑδρας τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, ἣτις ἦτο τὸ Δελβινάκιον Πωγωνίου. Ἡ ἀτυχὴς αὕτη ἐπαρχία δὲν ἠτύχησε νὰ ἔχη ἐν συνεχείᾳ καὶ ἀλληλουχίᾳ ἴδιον Μητροπολίτην. Ἡ ἐν μέσῳ τοῦ χειμαζομένου πνευματικοῦ τῆς ποιμνίου τοῦ δεινοπαθοῦντος ἀμιγοῦς Ἑλληνορθόδοξου λαοῦ παρουσίᾳ τοῦ Δεσπότη του, μεγάλως θὰ ἐνεθάρρυνε καὶ ἐνεψύχωνε τοὺς ἐκ τούτων κεκημηκότας, τοὺς ζητοῦντας ὡς καταφύγιον τὸ Κέντρον. Ἡ ἐπαρχία αὕτη, κατὰ τοὺς χαλεποὺς τούτους καιροὺς, ἐστερεῖτο τοῦ πνευματικοῦ τῆς πατρός. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τοποτηρητῆς τῆς ἦτο ὁ Σεβασμιώτατος Ἰωαννίνων, ὅστις, λόγῳ τοῦ πολυπληθοῦς ποιμνίου του, παρὰ τὴν ἐγνωσμένην προθυμίαν του, ἠδυνάτει νὰ ποιμαντορῆ ταυτοχρόνως καὶ τὰς δύο Ἐπαρχίας. Ἡ ἐπαρχία Πωγωνιανῆς, ἢ ἄλλοτε εὐτυχούσα καὶ εὐημεροῦσα ἐδέχθη ἀνοικτιρμόνως ἰσχυρὸν πλήγμα ἀπὸ τὸ κῦμα τῆς ἀστυφιλίας. Σχολεῖα, ἀριθμοῦντα ἄλλοτε δεκάδας μαθητῶν ἐγγιζούσας τὴν ἑκατοντάδα, ὡς ἦσαν τὰ σχολεῖα Μερόπης, Παλαιοπύργου, Ὁραιοκάστρου, ἀριθμοῦν σήμερον μαθητάς, ὧν ὁ ἀριθμὸς μόλις ἀνέρχεται εἰς μίαν δεκάδα. Τὸ δὲ σχολεῖον Βασιλικῆς, τοῦ ὁποίου οἱ μαθηταὶ κατὰ μέσον ὄρον ἀνήρχοντο εἰς ἑκατὸν πενήκοντα, ἀριθμεῖ σήμερον μόλις 23! Βεβαίως τὸ κῦμα τῆς ἀστυφιλίας ὀφείλεται καὶ εἰς ἄλλα πολλὰ αἴτια, ἅτινα δὲν εἶναι τῆς στιγμῆς νὰ ἀναφέρω, ὅμως δὲν δυνάμεθα νὰ παρίδωμεν ὅτι ἐν ἐκ τῶν κυριωτέρων τούτων ἦτο ἡ ἀπουσία τοῦ πνευματικοῦ των πατρός. Ἀκόμη ἔλειψεν εἰς πολλὰ χωρία καὶ ὁ ἕτερος πνευματικὸς πατήρ, ὁ ἐφημέριος.

Ἐγγίζομεν ἤδη εἰς τὸ τέρμα τῆς ταπεινῆς μας ταύτης προσπαθείας καὶ τελειώνομεν, χωρὶς, κατὰ τὴν ἐπιτυχῆ ἔκφρασιν τοῦ διακεκριμένου παιδαγωγοῦ καὶ πραγματικοῦ λάτρου τῆς στενωτέρας μας πατρίδος, τῆς εὐάνδρου καὶ εὐγύναικος Ἡπίρου, Εὐριπίδου Σούρλα, νὰ τελειώνομεν.

Ἄντὶ νὰ αἰσθανώμεθα χαράν, διότι διὰ τῶν ἐργωδῶν προσπαθειῶν μας προσεθέσαμεν, ἔστω καὶ κατ' ἐλάχιστον πολλοστημόριον, μίαν ἀμυδρὰν ἀποκάλυψιν πτυχῶν τινῶν τῆς ὑπὸ πηκτοῦ ἱστορικοῦ πέπλου καλυπτομένης ἱστορίας τῆς πατρίδας μας καὶ

δὴ τὴν τοιαύτην, ποὺ ἀφορᾷ τὴν ἀρχίφωτον Ἀρχιεπισκοπὴν Πωγωνιανῆς, τοῦναντίον οἰκτίρομεν ἑαυτοὺς, διότι ἐρρίψαμεν μόνον «σταγόνα ἐν τῷ ὠκεανῷ».

Προσετρέξαμεν μὲ τὴν διακρίνουσαν ἡμᾶς προθυμίαν παντοῦ, ὅπου ἐπιστεύομεν ὅτι θὰ ἀνεύρωμεν σχετικόν τι ἀφορῶν τὴν ὡς ἄνω Ἀρχιεπισκοπὴν καὶ κατ' ἐπέκτασιν τὰ παρ' αὐτὴν καὶ περὶ αὐτὴν. Ἀτυχῶς, τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐρεύνης μας εἶναι πενιχρά καὶ ἐπειδὴ πιστεύομεν ὅτι ἐπετελέσαμεν τὸ καθήκον μας, παρακαλοῦμεν τὸν ἀναγνώστην ταύτης νὰ μᾶς κρίνῃ ἐπιεικῶς.

Ἄς ἐπιτραπῇ ἀκόμη καὶ εἰς ἐμὲ νὰ ἀπευθύνω πρὸς αὐτοὺς μίαν σύστασιν, μίαν παράκλησιν. Νὰ συνεχίσουν μὲ τὴν διακρίνουσαν αὐτοὺς προσεκτικότητα, ἐπιμέλειαν καὶ προσοχὴν τὴν ἔρευναν παντοῦ, ὅπου ἐνδέχεται νὰ εὔρεθῇ ἔστω καὶ ἡ ἐλαχίστη θρυαλλὶς ἱστορικοῦ φωτὸς διὰ νὰ φωτίσῃ τὰ ἄδυτα τῆς ἱστορίας γενικώτερον τῆς Ἡπείρου μας καὶ μερικώτερον τῆς ἐνδόξου ταύτης Ἀρχιεπισκοπῆς Πωγωνιανῆς.

Ἡμεῖς δικαιούμεθα νὰ πιστεύωμεν ὅτι ἐπράξαμεν πρὸς τοῦτο πᾶν τὸ δυνατόν. Ἐρρίψαμεν τὴν σκυτάλλην μέχρι τοῦ σημείου, ὅπου ἠδυνήθημεν. Ἀναμένομεν μετὰ πολλῆς χαρᾶς καὶ ἀπεριγράπτου συγκινήσεως νὰ τὴν ἴδωμεν ἐξικνουμένην πολὺ πέραν τοῦ σημείου εἰς ὃ ἔφθασεν ἡ ἡμετέρα παροῦσα προσπάθεια. Ἀσφαλῶς οἱ Μαραθωνοδρόμοι τοῦ πνεύματος ἐν τῇ εὐγενεῖ καὶ ἐργώδει προσπάθειᾳ των θὰ συναντήσουν βράχους, σκοπέλους καὶ ὑφάλους. Ἄς μὴ ἀπογοητευθοῦν. Ἄς μὴ καμφθοῦν. Ἄλλοτε μὲ βῆμα ταχύ, ἄλλοτε μὲ ἀργόν, ἄλλοτε μὲ σημειωτόν, ἄς προσβλέπουν χαρίεντες πάντοτε πρὸς τὰ ἐμπρός.

